

*Türkiye'nin Gelecek Ufku: Muhafazakâr Değişim**

Mesut MEZKİT**

Öz

Geleceği emin adımlarla arşınlayabilmenin yolu; geçmişteki tecrübelerden âzami derecede istifade ile mümkündür. İstikbal inşasını kendine dert edinenlerin ana insiyakı; "muhafaza" edebilmenin gayreti hep ön plânda olmuştur. Geçmiş olduğu gibi "an"a ve "âti'ye taşıma lüzumsuzluğu ile debelenenler ile; yine "maziye" olduğu gibi taşımının gayretkeşleri de/ gayretkeşliği de uç noktaların iştigal ettiği sahalardır. Burada yapılmak istenen; "köksüzlük" ile "geri dönücülük" arasında gel git dengesinin bir türlü tutturulamamışlığı açığa çıkarmaktadır. Hakikatte ise toplumların şuur altında mevcut bulunan "koruma" telâkkîsi doğru zemin ve zamanda yerli yerine oturtulabilirse tekâmülün gerçekleşeceği muhakkaktır.

İşte, bir türlü kurulamayan değişim ile muhafaza arasındaki denge; devamlı suretle fikrî ve siyasi münakaşaların vasatını oluşturmuştur. Değişmeyen tek şeyin değişmek ile yaşamayı öğrenmek uğruna, "değerlerin" buna feda edilmesi; karşı çıkışların mevzi kazanmasına zemin hazırlanmıştır. Bunun, birlikte olabileceği fikri üzerinde durma çabaları ise -hüsrarla demeyelim-; ama, tahrif edilmiş bir muhafazakârlığı ve değişimi meydana getirmiştir. Esas itibariyle değişmek için yok etmenin gerekmediğini; "asıl" olanı bertaraf ederek, muhafazakâr olunamayacağını; bilakis tarihimizde "gizli olmayan" hazinelerin gün ışığına çıkarılarak "denge"yi bulmanın mümkünlüğüne müdrik olmalıyız. Yani, gelecek inşasını, geçmişle birlikte; tasfiyesiz, tahrifsiz, taklitsiz bir telâkkî ile mümkündür. İşte, Muhafazakâr Değişim'i bunun için kaleme aldık.

Anahtar Kelimeler: Muhafazakar Değişim, Muhafazakarlık, Değişim, Geçmiş, Hal, Gelecek, Gelenek, Gelenekçilik, Çağdaşlık, Modernlik, Modernizm, Millet, Milliyetçilik

Turkey's Future Horizon: Conservative Change

Abstract

It's only possible to take secure steps in to the future by making use of past experiences. Those who dedicated themselves in the construction of future always gave importance to "conservation". Those who struggle to make present and future just like the past are people who try to carry past directly into the future. Here, dilemma between rootlessness and passion of past is clearly seen. However, every society has a moral of conservation that should be used in proper time and place.

So, balance between this incompleting change and conservation has always been matter of ideal and political disagreements. The only thing constant is change, and some values may be sacrificed in this way and this situation also caused objections to this issue. Thinking these two terms together also caused -let's not say disappointingly- altered conservation and change. In fact some doesn't have to destroy and demolish in order to change and some can't be conservative by disregarding the "fact", hence we have to unearth the treasures of past to set balance between these terms. We should built future along with the experience of past but in a unique way. That's why we wrote about "Conservative Change".

Keywords: Conservative Change, Conservation, Change, Past, Present, Future, Tradition, Traditionalism, Contemporary, Modernism, Modern

---

**Yazar/ mesutmezkit@gmail.com

1. MUHAFAZAKÂRLIK VE GELENEK

1.1.Muhafazakâr Değişim'e giriş niyetine

İnsanoğlunda, beşer olmanın gereği, bilinmeyenlere, tecrübe etmediği şeylere karşı muhafaza içgüdüleriyle hareket etme hissiyatı hakimdir. Umumi kanaate göre, maceraya atılmaktansa mevcudu koruyarak, önünü görerek, geçmiş tecrübelerden istifade etmeyi düşünüp adımlarını ona göre atmanın saikiyle hayata devam ederler. Şuur altındaki muhafaza duygusu bütün hayatına yansır. Ferdi tercihin bu yönde olması, toplumun da gelecek vizyonunu bu politikalar belirler. Dolayısıyla bir milletin kültürel hayatından dini inancına; edebiyatından sanatına; hukuk sahasından iktisadi anlayışına; tarihine bakışından sosyal hadiselerle yaklaşımına; velhâsılı medeniyet inşasına kadar her şeyini muhafaza içgüdüleriyle şekillendirir. Bu telâkkî ile değişime karşı olan endişeli bakışı hâkim unsur haline gelir. Aslında, değişime muhalif değildir; ancak sahip olduğu “şey”lerden ne kadarının elinden çıkacağını; zaferle mi yoksa hezimetle mi karşılaşacağını bil(e)mediğinden ihtiyatlı bir davranışı sergilemesi tabiidir.

İşte, cemiyette var olan bu fikrî kalıplar, toplumun tamamını ihata ederek yaşantılarına aksetmiştir. Zikredilen toplumdaki neşet edecek olan siyaset tarzına da, korumacılık anlayışının hakim olması kaçınılmazdır. Siyasete yön veren teşkilâtların başındaki kişilerin (buradaki siyasetin modern veya modern öncesi olması açısından bir farklılık yoktur) yönetime katılımları, siyaset felsefelerini buna göre tespit etmeleri “muhafazakârlığın” bulunduğu yere göre muhalif unsurları da belirlemiştir. Artık bundan sonra muhafazakâr ve muhalifleri şeklinde kendisini tarih içinde göstermiştir.

Muhafazakârlık, tarihin seyrinde her mahal lin kendine has muhtelif mânâlar kazanmıştır. Özünde “korumacılık” olmasına rağmen teferuatında çeşitlik vardır. Buradan hareketle muhafazakârlığın Türkiye’de ve dünyadaki fikrî mülâhazalarıyla mevzumıza başlayalım.

Zikrettiğimiz gibi muhafazakârlık vücut bulduğu toplumda ideoloji olarak tekâmül ettiğinde meselenin aslına inilmiş olunur.

Siyasi bir doktrin olarak temayüz ettiğinde topyekün bir siyasi anlam kazanır. Sığ bir parçalanmışlıktan derinliği olan siyasi bir ideolojiye dönüşür. Bir cemiyetin politikaları da – istesek de istemesek de- ideoloji halini almadan toplumun menfaatine katkı sağlamaz. İdeoloji “izm” despotluğuna dönüşmeden; karanlıklara yelken açmadan cemiyete mal olursa; derinlik, daha manalı hâle gelir. Burada muhafazakârlığın Türkiye ve dünyadaki tekâmülüne geçmeden evvel Cemil Meriç’in ideoloji hakkındaki görüşlerine müracaat etmekte fayda ümid ediyorum:

“Karanlıkta kavga olmaz. İdeolojiler, uçurumları aydınlatan hırsız fenerleri. İstemek de onlara muhtacı. Kaosu kosmos yapan insan zekası, tecrübelerini ideolojilerde sergilemiş. İdeolojiye düşmanlık, tek izm’e teslimiyettir: Onskürantizme. İdeolojiler siyaset dünyasının haritaları. Haritasız denize açılır mı? Ama harita tehlikeli bir yolculukta tek kılavuz olamaz. Pusulaya da ihtiyaç var. Pusula: şuur. Tarih şuuru, milliyet şuuru, kişilik şuuru. İdeolojilerin peşine takılanlar pusulasızdırlar. Gemi ya kayalara çarptı, ya batağa saplandı. İdeolojilerin ışığına göz yumanları sloganalar yönetir. Karanlık kinlerin birbirine saldırttığı çılgın sürülerin savaş çılgıdır, slogan. İlkelin, budalının, papağanın ideolojisidir. Düşünce ile çılgılık bağdaşmaz. Şuurun sesi çılgılık değildir. Yabani bağırır, medenî konuşur. Bu çocuklar yıllarca konuşulmadı. Hınçlarını üç beş kelime ile suratımıza tükürüyorlar. İdeolojileri yasakladığımız için hışımlarına uğradık. Demokrasinin demopedi olduğunu kimse düşünmedi. Aczin hürriyetperverliği yalanların en namussuzu. Bahşedilen hürriyet, ölmek ve öldürmek hürriyet.

Toprak sarsılıyor!.. hep birden esfel-i sâfileye yuvarlanmak istemiyorsak, gözlerimizi açmalıyız. İnsanlar sloganla güdülmez. Düşünceye hürriyet, sonsuz hürriyet. Kitaptan değil kitapsızlıktan korkmalıyız. Bütün ideolojilere kapıları açmak, hepsini tartışmak ve Türkiye’nin kaderini onların aydınlığında fakat tarihimizin büyük mirasına dayanarak inşa etmek. İşte, en doğru yol.” (Meriç, 2002:93-94)

Değişimdeki tezahürü tetikleyen ana saik insanın bizatihi kendisidir. İnsan merkezli bir hayatın tekâmülü sosyal vakıaların nasıl şekil-

lendiğine bağlıdır. İşte, bundan dolayı insan hayatında öyle olaylar vardır ki, bunlar insanların dimağlarında oluşur; fakat orada iz bırakmazlar. Dimağlarda vukuu bulan düşünceler pratiğe dökülmediğinden veya halk tabanına inilmediğinden orada yerleşmesi bir hayli güçtür. Toplumların değişime ayak diremesinin kaynağında milleti teşkil eden fertlere tekamülün hikmetinin tam olarak anlatılamamasıdır.

Meseleler, bu fikirlerin halkta kabul görmemesi, “mutlak” olarak verilmeye çalışılmasından ileri gelmektedir. Bir fikrî sistem ki, kategorik bir üslup ile topluma verilmesi, orada kargaşalığa yol açar. Çünkü, cemiyette yerleşmiş bağnaz düşüncelerin geçersizliğini kabul ettirmek zorundasınız. Bunun için yeni bir doktrini empoze etmek amacıyla muhtelif yollara başvurulacağı aşikârdır.

Toplumda kemikleşmiş hatalı fikirleri, iyi düşünülmeden hayata geçirilmiş mülâhazaları kaba kuvvetle yok etmek mümkün müdür? Fiili güce karşı, fikirlerle mücadele ne kadar imkân dahilindedir?

Felsefi inanışlar ve fikirler belirli manevî temayüllerden doğan hareketler, ister doğru, ister yanlış olsunlar bir zaman sonra artık yalnız bir “şart” ile maddî kuvvet tarafından yok edilebilirler. Bu şart şudur: Maddî kuvvet. Maddî kuvvet, yeni bir ışık saçan felsefi inanış veya fikrin hizmetinde olmalıdır.

Manevî bir inanışa dayanan ahlaki bir kuvvet olmadan yalnız başına fiziki bir kuvvet kullanarak bir fikrin zihinlerden sökülüp atılması hiç bir zaman sağlanamaz...

Buradaki maddî kuvvetin yanında öyle kuvvet olmalı ki (ifade ettiğimiz maddî kuvvetin illaki askeri bir güç, kolluk kuvvetlerinin müdahale anlaşılmalıdır. Muhtelif iletişim yolları da buna dahil edebiliriz), bu ikisi birleştiğinde toplumda mevcut olan hatalı fikirler değişsin. Bu kuvvet, manevî inanışa dayanan “ahlâkî” bir güçtür. Bu manevî kuvvet olmadığı müddetçe yalnız fizikî güç ile, zorlama yoluyla halkta yer etmiş olan bir düşünce yok edilemez. Belki de bu fikir sahiplerini ortadan tamamen kaldırmak suretiyle muvaffak olunabilir. Nihayetinde bunun da muhal olduğu açıktır (Batının liberal demokrasiyi bu şekilde müstemlekelerine mecbur etmesi, buna delildir). Böylesi kötü neticeler; bu fikri anlayı-

şa sahip devletin, dünyadan tecrit edilmesine sebep olur. Toplumda çeşitli muhalif gruplar oluşarak devletin yıkımı daha da kolaylaşır.

Hakikatte, bir fikrin yok edilmesi için mutlaka ahlaki bir boyutu olmalıdır. Sadece fiziki güçle elde edilen başarılar uzun sürmez.

Ahlâkî bir gücün olabilmesi, değişim ve korumaya tahterevallisinin ne kadar temessül (özümseme) edildiğiyle ilişkilidir. Özümsemiş alternatif fikir sunulmalı ve halkın kabul etmesi temin edilmelidir. Bu hal, diğer fikirle mücadeleden daha iyidir. Arz edilen fikirle, karşı hamle yapılırsa ve üstünlük elde edilirse, o zaman halkta bir kaynaşma, bir yönelme olur.

Meselâ, Charles DARWIN’ın “Darwinizm” diye bilinen nazariyesi hemen hemen her toplumda aksülamel meydana getirmiştir. Bu tepkiye bağlı olarak mezkûr görüşe yönelik tenkitler yapılmıştır. Eğer, bu nazariyeyi eleştirirken, bundan daha üstün ve bunun mümkün olmadığını kitlelere anlatılmamış olunsaydı; işte o zaman bu teori yaygınlaşır ve önüne geçilemezdi. Ama, alternatif bir yaklaşım ile bu nazariyenin yaygınlaşması önlenirdi. En azından iddia olmaktan öte geçemedi.

Bu örneği vermekle şunu anlatmak istiyoruz: Eğer bir topluma uymayan, onun zihninde tezahür etmeden şırınga edilen edilen bir fikrin, cemiyette yaralar açacağı düşünülüyor ise, onunla mücadele edilirken fizikî gücün yanında mutlaka manevî bir dayanak ile (ahlâkî) takviye edilmelidir. Ahlâkî güç olan alternatifler topluma verilmediği müddetçe, hatalı fikirlerle mücadele yapılamaz.

Halka tevcih edilen fikrin vasatı, bu fikri kabülünde çok önemli yer tutar. Mücadelesi verilen felsefî düşüncenin ortamı, karşıtlarının kanunları (nassları-dogmaları) ile yönetiliyor ise, işte o zaman mücadelenin mukadderatını; mücadele edilen fikrin yerleşmiş ortamına emanet olunur ki, o zaman “kuzu, kurda” ikram edilmiş demektir. Alternatif fikri yerleştirmeden, kadrolaştırmadan bu ortamda mücadele zor olur. Ve, netice elde edilmesi hayal olur.

Bütün bir tabakaya hakim olmuş bir doktrinle mücadele, ancak aynı şartlarda olur; hatta onlardan daha üstün duruma gelinmelidir (Müspet düşüncenin teşekkülünde).

Bu noktadan hareketle felsefî düşüncenin sistemleştirildiği batıya atf-ı nazar edildiğinde; ortaçağın karanlık dehlizlerinde yoğrulmuş skolastik kilise “ide”si, batı insanını o kadar derinden sarsmıştır ki; topyekün bir inkârcılık telâkkîsinin yerleşmesi ile sekülerleşmede en ön safta yer almıştır. Cemiyetin –bütün- kılcal damarlarına kadar nüfuz etmiş nasslardan (dogma) kurtulmak isteyen batı toplumu, ihtiyaçlarına cevap verecek bir yol bulduğunda, buna –hemen- dört elle sarılmıştır. Hıristiyan batıda hacamat din adamlarının halkı sömürmesiyle dinden uzaklaşan garb medeniyeti, çıkış yolu ararken, buna önderlik eden de Martin LUTHER olmuştur. Fikrî teşekkülün akis bulması, toplumun teveccühünü kazanmasında mühim bir tesir meydana getirmiştir. Yeni bir fikrî akımın neşvüneması inadırcılığı ve alternatif sunumunun müesseriyeti ile tahavvül (değişim) hız kazanmıştır. Buna fikrî alt yapının hazırlığı batı düşüncesinin yeniden yorumlanmasına zemin hazırlamıştır. Toplumun teşne olduğu fikrî temayülünün önündeki manilerin kaldırılmasına liderlik ve rehberlik eden bu ve bunun gibi “protest” kişiliklerin batının maddî ilim ve fen sahasında terakkisine katkıları çok fazladır. Yani; Batı, tekâmülünü de bu kişiye borçludur. Kralın çıplak olduğunu “ahlakî” (seküler batı ahlâkı) bir temelle ispat etmiş ve kitleleri arkasından sürüklemiştir. Ancak , alternatif fikrin “ahlakî” boyutu çok önemlidir. Ahlakîden kastımızın inanç mezkezi “manevî” bir derinliğin mevcut olmasıdır. Sırf muhalif olsun kabilinden farklı mülâhazâtın cemiyete şırınga edilmesi ; hastalanan insana verilmesi gerekli dozun fazla kaçırılması ve dozdaki karışıma ilavesi mucip “can” miktarının olmaması uzun vadede menfi neticelerin meydana gelmesine sebep teşkil eder. Bu zihniyete misal olarak Augusta Comte’un şu ifadelerini gösterebiliriz: “Geçmişte dikkate alındığında bilimler, insan düşüncesini *teoloji ve metafiziğin* vesayetinden kurtarmıştır... Şimdi dikkate değer alındığında hem yöntemleri, hem genel sonuçlarıyla toplumla (alâkalı) kuramların yeniden düzenlenmesinin belirlenmesine yardım etmelidirler. Gelecekte dikkate alındığında, bir kere sistematize olduktan sonra, türümüzün etkenliği yeryüzünde sürdükçe, toplum düzeninin

sürekli (fikrî) temeli olacaktır.”(Aron,1994:11)

Binaenaleyh, fikrî mücadelelerde subjektif bir gücün yanısıra içe dönük 'ötelere' ahlâkının deruhte edilmesi asal bir etken olacaktır. Toplumunu ikileme sürüklemekten metafizik ve fizik dengesini muhafaza ederek hayata geçirilecek fikri hareketin muvaffakiyeti muhakkaktır. Ancak, metafizik-fizik arasındaki diyalektiğin tedrici tatbiki önemlidir. Aşamalı ihyacı hareketin neticesini görmek; "sebat ve sabır" ile doğru orantılı olduğu da unutulmamalıdır.

Neden fizik-metafizik denge? Neden safha safha tatbikat? Bunun cevabı Batı'nın tekâmülünde (evriminde) saklıdır. Batının rönesanstan itibaren geçirdiği materyalist felsefinin insanlarını ne hale soktuğunu malumdur. Batı'nın maddî sahadaki fikrî tekâmülü, ortodoksi ile (katolik mezhebi) heterodoksi (protestan mezhebi) arasındaki mücadelenin ana merkezi, bağnazlık telâkkîsi ile materyalist felsefenin nüfuz etme sahasıdır. Alternatif maddî arzı kuvvetli olan materyalist felsefe gâlip gelerek, garb düşüncesinde ihtilal yapması, pozitivistimin omurgasını meydana getirmiş oldu. Pozitivistimin batı insanına verdiği inkarcılık, nihayetinde çok da geçmeden çıkmaza sokmuştur. Bunalım toplumu inşa etmiştir. Zira maddeyi tek ayak üzerine bina eden batı maddeciliği, terazinin bir tarafına fazla yüklenince, hayatla yok oluş (ölüm) arasında kalan batı insanı, maddî refahın huzur getirmediğini çok geç olmadan anlamıştır.

Ancak, dini reddeden, metafiziği yok sayan; her şeyi tecrübeyle, akılla ölçüp tasnif eden Batı, şimdi de zifiri karanlıktan çıkış aramaktadır. Alternatif mülâhazanın oluşmasındaki sır da işte buradadır: Ahlakî boyut (buud). Bu noktada batı insanının tezatlıklar içerisindeki hissiyatı, yine batı cemiyetinin içinden çıkmış ve sonunda huzurun İslam'da olduğunu görmüş olan eski ismiyle Leopold WEISS; meşhur ismi ile Muhammed ESED, batı toplumunun geçirdiği ve hâlen de geçirmekte olduğu manevi buhranı şöyle dile getirir: “Her şey şekilsiz bir cereyanla erimiş gençliğin ruhî kararsızlığı, tutunacak bir şey bulamıyor. Ahlakî değerler için doğru bir ölçünün mevcut olmayışı karşısında kimse, biz gençlerin (1914-1918

yıllarından bahsediyor. M.M.) zihnimizi alt üst eden sorularına doyurucu cevaplar veremiyor. Bilim, "Bilgi herşeydir" diyor. -Unutuyor ki, manevi dayanağı olmayan bilgi yalnız felakete götürür.- Sosyal yenilik taraftarı olanlar, ihtilalciler, komünistler, hepsi daha iyi ve mutlu bir dünya kurmaya çalışıyorlar, fakat konuyu sathi şekilde, yalnız kelimelere tırmanarak düşündüklerinin farkında değildirler. Yalnız sosyal ve ekonomik şartlar var ortada. Bu eksikliği gidermek için "tarihi maddecilik" doktrinini ortaya atıyorlar. Metafizik'in yeni bir anti metafiziki... Diğer taraftan gelenekçi dindar halk, kendi düşünme alışkanlıklarının ortaya çıkardığı Allah'a dayanmaktan daha iyi bir şey olmadığı iddiasında bulunuyorlar. Bu alışkanlık çoktan beri kalıplaşmış ve anlamını kaybetmiştir. Biz gençler, bu değerlerin etrafımızda gerçekleşen şeylerle uzlaşmaz bir tezat içinde bulunduğunu görünce kendi kendimize "Kaderi şekillendiren güçler, Allah'a atfedilen niteliklerden gayet açık şekilde farklıdır" diyoruz. Bütün bu karışıklığa, belki yalnız kendilerine göre haklı olan kader beklilerinin keyfi hareketlerinin sebep olduğunu içimizden pekazı bilir.... Menevî değerlerin bu oynaklığı kişiyi büsbütün ahlakî felâkete ve alaycılığa sevkeder veya daha düzenli bir hayatın kurulması yolunda üretici ve şahsi bir tezahürün araştırılmasına sebep olur.... İnsan şahsiyetinin şekillenmesinde rolü bilinmeyen şeylerin hiç şüpheye mahal kalmayacak şekilde meydana çıkarılması, mevcut psikolojik teorilerin yardımıyla, kendini daha derinden anlama yolunda gençliğin maceralara atılmasına yol açtı. Her şeyi kabule hazırdım. Hakikaten Freud'un düşünceleri genç zihnimi, keskin bir şarap gibi uyuşturmuştu.... İnsan benliğinin bütün meçhulleri, nörojenetik tezahürlere dönüştürülüyordu. Felsefi sonuçlar da kurucuları tarafından ortaya atıldı. Fakat bu sonuçlar, esas hakikate yaklaşabilmek için biraz hafif, fazla kesin, ve gereğinden fazla çok basit göründüler bana. Şüphesiz bunlar , daha iyi bir hayata götüren yolu işaret etmiyordu."(Esed,1999:74-76)

İşte, batı insanının çıkmazdan çıkış aradığı yolun, materyalist felsefe ile olamayacağını; kendi içindeki birisinden başkasının bunu

anlatması mümkün müdür? Dolayısıyla, alternatif fikrin tezahüründe en büyük müessir "şey" madde- mânâ dengesinin tesisinden geçmektedir. Yoksa sadece pozitivizmden neşet eden aklî ve fizikî güçle bu mümkün değildir.

Muhafazakar düşüncenin Muhafazakar Değişimi ne kadar etkilediğini anlamada fikrî olgunluğun fert üzerindeki aksi mühim yer tutmaktadır. Buna göre şekillenen toplum, yöneten-yönetilen münasebetinde tesiri de o mesabededir. Bu sebeple muhafazakarlık, bu fikri safhalardan geçerek siyasi bir amaca yönelik işlerlik kazanmıştır.

***

Fikrî an'ane;düşüncenin ideolojiyle siyasi bir davranış olarak kabul edilen muhafazakârlık, siyasi niteliği Batı'da ortaya çıkmıştır. Felsefi bir derinliği, tarihî arka plânıyla temâyüz eden Batı tarzı muhafazakârlık, esas itibariyle Aydınlanma Felsefesine muhalif olarak tevellüt etmiştir. Rönesansla başlayan dönüşüm, batıyı kendi değerlerinden çok uzaklara atan bir siyasi ideolojiye dönüşmesi neticesinde olumsuzlukların had safhaya vardığını düşünen kimi batılı aydınlarca mevcudun elden gittiğine düşünmelerine sebep olmuştur. Sonuçta aşırı değişimden, dönüşümden, kural-sız ihtilâllerden bîzar olan batı aydını muhalif hareketi yerliliğe bağlılıkla eşdeğer görmüş;bu minval üzere Aydınlanmacı tavrı red etmenin doğruluğu üzerinde fikrî hareket başlamıştır.

Buna göre muhafazakârlık "Aydınlanmanın olumsuz kimi sonuçlarına,dönemin siyasi projelerine ve bu siyasi projeler doğrultusunda toplumun dönüştürülmesine ilişkin öneri ve uygulamalara muhalif olarak ortaya çıkan, rasyonalist siyasi sınırlamayı ve toplumu bu tür devrimci dönüşüm projelerinden korumayı amaçlayan yazar, düşünür ve siyasetçilerin eleştirilerinin biçimlendirdiği siyasi felsefeyi, bir düşünce geleneğini ve zaman içerisinde onlardan türetilen bir siyasi ideolojiyi ifade etmektedir. Doğuşu itibariyle aristokratik bir kökene sahip olan muhafazakâr ideoloji, devrimlere ve yenilikçi akımlara öncülük eden Fransız Devrimi ve Devrimin anevî tarım toplumunun değişmesine yol açan entelektüel hareketi olan Aydınlanmanın, geleneğin ve her alandaki gelenekli otoritenin bilinçli reddine, akla dayalı ütöpik devletler kurmanın peşinde

olan düşünürlerine Devrimin doğurduğu radikal güçlere karşı bir argüman geliştirmek amacıyla doğmuştur.” (Robertson,1996:65)

Yine diğer bir tarife göre muhafazakârlık şöyledir: “Muhafazakârlığın ne olduğu konusunda iki farklı yaklaşımın varlığından söz edilebilir. Bunlardan birincisi muhafazakârlığı, Fransız Devrimi’nden sonra ortaya çıkmış, temel doğrultusunda yeni rejimin getirdiği ve genellikle ‘modernlik’ olarak algılanan değer ve kurumlar manzumesine karşılık olan bir ideoloji olarak görülür. Bu tanımlamada muhafazakârlık, eski rejimle özdeşleşen, krallık, kilise ve aristokrasiyi, diğer deyişle feodal dönemin hiyerarşik yapılanmasını savunan, bireyciliğe karşı olduğu gibi,aklı küçümseyen, sanayi toplumun bazı özelliklerine karşı çıkan hareketlere verilen genel isim olarak kullanıla gelmiştir. İkinci yaklaşım muhafazakârlığı, katı doktriner içeriğe sahip bir ideoloji olmaktan çok,esas eğilimi var olan kurum ve ilişkiler ağını korumak olan bir dünyayı algılama ve davranış biçimi (disposition)olarak algılar. Muhafazakârlık, insanın mükemmel olamayacağı fikrinden esinlenir ve dünyaya akıl yoluyla hükmedebileceği görüşünü sorgular. İdeal toplum tasavvuru herkesin kendi yerinin farkında olduğu hiyerarşik bir toplumdur. Değişimi,ancak kaçınılmaz olduğu zaman ve genellikle değişime gidilmezse daha kötü olacağına inandığı için ehven-i şer olarak görür. Muhafazakâr düşünüş eskiye dönüş özelemlerinin de en az diğerleri kadar sosyal mühendislik koktuğuna inanır. Bu sebeple gerici veya rasyonalist değildir. Yüzyılların birikimi ve sağduyusunu içerdiğine inandığı geleneklere değer verir, denenmiş olanı denenmemişe tercih eder. Muhafazakâr için özel mülkiyet sadece maddî (para) değeri olan meta değil, aidiyet, bağlılık ve korunma gibi insanın hissiyatına/ psikolojik duygularına da hitap eden bir kurumdur. Keza, muhafazakâr için otoritenin varlığı tabii bir gerekliliktir. Otorite liberallerin ileri sürdüğü gibi, sosyal sözleşmeden kaynaklanmaz; toplumun tabiatında mündemictir, onu mümkün kılar. Her türlü otoriteye -baba, öğretmen, din adamı,devlet- saygı gösterilmesi toplumun toplum olarak varlığını devam ettirebilmesi için gereklidir. Muhafazakâr felsefe kanun önünde eşitlik fikrini kabul ederse de, sosyo-

ekonomik eşitlik fikrine karşıdır. İnsanın doğuştan eşit olmadığına/ yaratılmadığına inanır.”(Demirel,2004:215)

Aslında beşeriyetin şuur altında var olup da sebepler yüzünden fikrî plândan siyasi tahavvüle (dönüşüm) geçen muhafazakârlık;XVIII. yüzyılın sonunda Aydınlanma felsefesinin uygulamalarındaki akla ziyan anlayışına aks-ül amelde bulunmak suretiyle şekillenmiştir.

Halbuki “muhafazakârlık genelde, aydınlanmacı düşünceyle ve Fransız İhtilaline reaksiyon olarak çıkmış bir akım şeklinde tanımlansa ve öne sürülse bile bu geleneğin çok gerilere gittiği, en azından batı geleneği içinde muhafazakârlığa karşılık gelen, hatta genelde batılı araştırmacılar tarafından,Roma İmparatoru Augustus’a kadar götürülebilecek ve onun devlet yapılanmasındaki pratiklerine ad verilebilecek bir yön olduğu söyleniyor.”(Adanalı,2004:52)

Bu muhalif anlayış,XX. yüzyılda muhafazakâr iktidarların yönetime gelmesine zemin hazırlamıştır. 1980’li yıllarda ABD ve İngiltere’de yeni muhafazakârlar adıyla maruf iktidarlar muhafazakârlığa da yeni anlamlar yüklemişlerdir. Bunun yanı sıra Kıta Avrupası’nda Hıristiyan Demokratlar muhafazakârlığın savunuculuğunu üstlenmişler. Bu siyasi doktrini iktidara taşıyarak;temelde aynı teferruatta farklı muhafazakârlık telâkkisini uygulamışlardır.

Mahalli değerlere göre muhafazakârlığın değiştiğine misal, Japonya’daki liberallerin muhafazakâr kıymetleri savunmalarındır. Halbuki muhafazakârlık batıda topluma bir cevap olması için meydana çıkan iki farklı anlayışın Japonya’da birlikte neşvünema bulması ilginçtir.

Muhafazakâr felsefenin batıdaki tatbik şekline ve sınıflandırmaya geçmeden evvel muhafazakâr siyaset felsefesinin ana hatlarını hülâsa etmekte fayda vardır:

1-Muhafazakâr siyaset felsefesine göre, evrende bir çeşit mutlak ahlâkî düzen vardır.

2-Muhafazakâr düşüncede tanrı merkezli (theocentric)bir hümanizm vardır. Muhafazakâr değer teorisinin kalbini oluşturan bu teori, kişinin manevî gelişimi ve erdemini filizlenmesi ile ilgilidir. İnsan ve toplumun varlığı tanrıya dayanır. Hem dinî bir varlık olan insan için,

hem de iyi bir toplum için din gereklidir. İnsan hayatını düzene sokmak istiyorsa, dinin gereklerine uymalıdır.

3-Muhafazakâr felsefeye göre insan aklı, sınırlı şeyleri bilebilir. Muhafazakâr anlayışın insan hakkındaki bu yaklaşımı siyasî düşünceyi de sınırlar.

4-Muhafazakârlar, insanın toplumu çeşitli ideallere göre yeniden biçimlendirme yeteneğine güvenmezler.

5-Muhafazakâr düşünce antiütopik olup, siyasette yaklaşımları pragmatiktir. Çeşitli siyasî önerileri değerlendirirken muhafazakârlar, karar vereceklerini içinde bulunduğu pratik, tarihî ve amprik şartlarının önemini vurgular. Bu sebeple insan ve toplumun oluşumunda devrim stratejisini reddeder. Çünkü devrimler, toplumun düzenini alt üst edip, gelenekli otorite, meslek ve sınıf tercih ederler. Reform gerekiyorsa bu, her şeyden önce mevcut durumu korumak için olmalıdır.

6-Muhafazakârlar rasyonalist ve pozitivist saldırıya karşı, klâsik felsefeyi ve Hıristiyan düşünce geleneğini savunur.

7-Muhafazakârlar, genellikle toplumu en kabiliyetli insanların (tabi aristokrasi) yönetmesi gerektiğini öne sürerler.

8-Muhafazakârlar modern siyasî hayatta irrasyonel çoğunluğun topluma vereceği zararları önlemek ve liderlerin gücünü sınırlamak için anayasa temelli yapılanmanın gerekli olduğunu öne sürer. Ayrıca modern demokratik siyasetin aşırılık ve tehlikelerine karşı hukuk düzeni ve bağımsız yargıyı savunur.

9-Muhafazakârlar yerelliğe ehemmiyet atferler. Bu sebeple küçük ölçekli topluluk ilişkilerine, cemaatlere ve aile kurumuna büyük önem verirler. Ayrıca yönetimde yerel idarelere ve siyasî kurumların yerinden yönetimi çok mühimdir.

10-Muhafazakâr siyaset felsefesinde ilkeler mutlak olmayıp, değişebilir, eklenebilir ve çıkarılabilir(Vural,2003:14-15).

Muhafazakârlık, yerli duruşu ön plâna çıkardığı için mahallin şartlarına göre çeşitlilik arz etmektedir. Çıkış şartları farklı olduğundan ötürü, yerleştiği toplum(lar)daki yönetim anlayışı da muhtelifdir. Meselâ sosyo-politik sahaya çıktığı yer olan Avrupâ'da iki kısma ayrılmaktadır.

Birincisi Kıta Avrupası Muhafazakârlığı'dır. Buna göre sathi bir tefrik ile şunları söylemek mümkündür. Fransız Aydınlanmasında bulan bütüncü, rasyonalist ve devrimci ve kolektivist teorilere kaynaklık eden; Aydınlanma aklının ürünü siyasî nazariyelere muhalif olan, ama rasyonalizm tenkidi haricinde, umumiyetle aynı bütüncü fikir tarzını taşımaktadır.

İkincisi ise, Anglo-Sakson ve Amerikan muhafazakârlığıdır. İskoç Aydınlanmasında ifadesini bulan evrimci ve nispeten ferdi bir düşünceler geleneği içinde meydana çıkar(Özipek,2000,).

Fransız görüşü olarak yaygınlaşan ve kabul gören birinci tip muhafazakârlık, Joseph de Maistre ile Louis de Bonald gibi Fransız ekolü olarak kabul edilen muhafazakârlık Fransız Devrimi'nin eskiye dair ne varsa kökten söküp atarak reddi miras yapmasına karşılık müdafaa edinilen bu tarz muhafazakârlık monarşik bir geçmişe özlem duymaktadır. Buna karşılık İngiliz ekolü olarak da nitelenebilecek olan muhafazakârlığı ise Edmund Burke'nin yaklaşımıyla şekillenmiştir. Edmund Burke biraz daha ılımlı, dengeli ve parlamenter hükümetten yan tavır sergilemiştir. (Akdoğan,2003:19) Fransız Devrimi'nin giriştiği katliamlara Edmund Burke'nin şu tepkisi neden farklı bir muhafazakârlık anlayışının ortaya çıktığına delâlet eder: "Katliam, işkence, idam! İşte sizin insan haklarınız bunlardır"(Hirschman,1994:24-25,Nak.:Vural,2003:23)

Muhafazakârlığın farklı bir numunesi ve uygulaması ise "neo-con", yani, yeni- muhafazakârlıktır. ABD tipi muhafazakârlık olan bu anlayış, birinci tür muhafazakârlıktan (Kıta Avrupası) ayrılır; ama ikincisine yakın bir telâkkîyi savunur ve tatbik eder(Anglo-Sakson). Yeni- muhafazakârlık umdelerini, Amerikan yeni- muhafazakârlık düşüncesinin ilklerinden kabul edilen Russell Kirk'ün 1953'te yayımlanan The Conservative Mind adlı kitabında yeni fikrini yedi tezi şu şekilde sırlamaktadır: "1-Ahlâkî ve aşkın bir düzenin varlığına inanmak; 2-Hiyerarşiye inanmak; 3-Örf ve âdetlere karşı duyulan sevgi; 4-Özel mülkiyet tapınması; 5-Reformist ideolojilere karşı kuşku; 6-Topluluk ekseriyetine temayül; 7-Tarihî süreklilik ilkesine bağlılık".(İnsel,2003:11)

Amerikan sistemine göre muhafazakârlık "her şeyden önce, neo-muhafazakârlık klasik doktrinle ilgili olmaktan çok, Amerika'nın bugünkü statükosunun ideolojileştirilmesiyle ilgilidir. Bu ideolojinin özünü, bugünkü Amerikan siyasi kurumlarından somutlaşan şekliyle 'Amerikan değerleri'nin insanlığın nihai-evrensel durağı olduğu düşüncesi meydana getirmektedir. Amerikan yöneticilerine 'kuvvet yoluyla' demokrasi ihracı'nı böylesine normal gösteren de budur.

Amerika'da neo-muhafazakârlık, esas itibariyle 'soğuk savaş' döneminin anti-komünizm atmosferinde ve muhafazakârlığın gelenekli değerlerinden bir ölçüde kopuk bir şekilde ortaya çıkmıştır. Gelenekli Amerikan muhafazakârlığı muhafazakâr doktrin ana değerlerini (insan tabiatı hakkında kötümserlik, devletin ferdi iradelerden türemediği anlayışı, ara kurumların önemi, düzen vurgusu, erdemin teşvikinin devletin görevi olduğu gibi) esas itibariyle paylaşmakla beraber, o özünde dış politikada izolasyonizmden yana olan, federal devlet karşısında eyalet haklarını vurgulayan ve refah devletine eleştirel bakan (yani, liberal temalara daha sempatik) bir muhafazakârlıktır. Soğuk savaş döneminin özel şartlarının Amerikalılarda meydana getirdiği 'hür dünya'nın doğal lideri olduklarına dair inancın ve bunun yol açtığı 'nizam-ı âlem'ci dış politikanın ise bu anlayışla bağdaşmadığı açıktır.

Nitekim, Amerikan muhafazakârlığı içinde bu gelenekli çizgiyi koruyan ve kendilerine 'paleo-muhafazakârlar' da denen grup neo-muhafazakâr politikalara karşıdır. Paleo-muhafazakârların karakteristik yanı baştan beri muhafazakâr gelenek içinde yer almaları ve sağ-kanat Troçkistler olarak gördükleri neo-muhafazakârlara karşı olmalarıdır. Onların neo-muhafazakârlara karşı olmalarının temel sebebi, bu yeni grubun müdahaleci, hatta saldırgan (şahin) bir dış politikadan yana olması ve Amerikan'ın (İsrail'in lehine olacak şekilde) bir emperyal siyaset izlemesini teşvik etmiştir. Oysa, paleo-muhafazakârlar dış politikada izolasyonizm taraftarı olup müdahaleciliğe karşı çıkarlar." (Erdoğan, 2004:31-32)

***

1.2. Muhafazakârlıkta geleneğin yeri neresidir?

Gelenek, naklin esasını teşkil eden bir unsur olduğundan, muhafaza edileceklerin de başında gelir. Hatta, başat amildir.

Bütün milletlerin kendine mahsus olan geleneklerinin muhafaza edilip edilemeyeceği; uğradığı tahrifata göredir. İhtiva ettiği "kutsal" ölçüsünde kıymetlidir. Doğu'ya ait geleneğin muhafazasının neden önemli olduğu; geleneğin "öz"ünde saklı olan ruhta gizlidir. Asıl Kaynak'tan tevarüs eden hikmetli, mukaddes ve canlı bir varlık olan geleneğin "sahih"liğini muhafazada vahyin sahiplenışı önem arz etmektedir.

Umumi mânâda (bütün muhafazakârlık anlayışlarında) "Gelenek, muhafazakârlığın temel referansıdır. Muhafazakârların geleneğe bağlılıkları dışarıdan bakanlara körü körüne bir bağlılık olarak görülebilir. Oysa muhafazakârlar geleneği bir tür bilgi veya bilgelik kaynağı olarak görürler; muhafazakâr açısından gelenek toplum tecrübelerinin muhassasıdır. Onlara göre, gelenekli kurum ve normlar bir toplumun tarihî tecrübelerinin somutlaşmış birikimleri demektir ki, bu bilgi veya birikim tek bir insanın aklının spekülâtif çabasıyla erişilemeyecek kadar engin ve derindir.

Ayrıca, muhafazakârlar, geleneğin sürekliliğinin toplumun kimliğinin omurgasını teşkil ettiğini düşünürler. Muhafazakârlara göre, ferde belli bir aidiyet hissi veren, onu köksüzlük duygusunun boşluğuna düşmekten koruyan ve kendi kimliğinin bilincine varmasını sağlayan gelenektir. Bundan başka, muhafazakâr düşüncede gelenek toplumun istikrarının da temeli olarak görülür... Gelenek, kişileri ve toplumu değişimin yol açtığı belirsizliğin meydana getirdiği güvensizlik hissinden kurtarır. Bundan dolayı, muhafazakârlar gelenekli kurumların yerine, akıl yoluyla soyut olarak tasarlanan yenilerini koyma girişiminin beklenmedik zararlı sonuçlar ortaya çıkaracağından endişe ederler." (Erdoğan, 2004:27)

İnsanları ve cemiyetleri mevcut birikimlerini muhafazaya sevk eden gelenek, nasıl teşekkül ediyor? Geleneğin hepsi muhafaza edilmeli mi? Her gelenek topluluklara (milletlere) yön verebilir mi? Kastedilen hangi tür an'ane olmalıdır ki, cemiyetin bütün kılcal damarlarına nüfuz ettiğinde, makul karşılan-

sın? Geleneği neler oluşturur ve meydana getirir? Geleneğin değişime mukavemeti veya katkısı nedir? Neden modernizm geleneği dışlamıştır? Niçin Batı-dışı toplumlarda değişimin sancısı çok derin olmaktadır? Batıda modernizm, geleneği yıkararak mı tekâmül etmiştir? Vs. vs...

Bu suallerin cevapları ciltleri dolduracak kadar geniş hacimlidir. Şurası da muhakkaktır ki, "muhafazakârlık" ile "değişim" in muvazenesi geleneğin sahilliğinde (orjinalliğinde) gizlidir.

Buradan hareketle Muhafazakar Değişim'in sosyal sahadan iktisadi sahaya; tarihi süreç içindeki Muhafazakârlık ve Değişimin ihyası nasıl olmalıdır? Zihni bir inkılap mümkün müdür? Bunun izaha çalışalım:

1.3.Muhafazakâr Değişim'in

İnkılabı

Cemiyetin inkılabı;dirençin (mukavemetin) ölçüsüne göre, bünyenin sağlamlığı, dayanışmanın kararlılığı büyük ölçüde değişimin önündeki engel gibi görünür. Mukavemetin, cemiyetin tekâmülüne set çektiği, müs-pet değişimi geciktirdiği,diğer medeniyetlerle münasebeti sağlayamadığı nazariyesinde yanlışlıklar vardır. Zira her mukavemetin değişime muhalif olmak yahut muhalifmiş gibi göstermek,akl-ı selimin varacağı bir çıkarım olamaz. Binaenaleyh,bahsedilen direnişi,karşı çıkış olarak kabul etmekten ziyade;toplumun şuur altında var olan şüphelerinin tezahürüdür. Bu şüpheleri var eden evham ise;kendine yabancı (ecnebi) olanın;"varlığımdan" ne kadar götürür endişesini taşınması;kazandırdıklarından çok (kazandırdığını söylemek de şüpheli!)kaybettirdiği değerlere karşı direnişin aksetmesidir.

Değişim nasıl olmalı ki; aksül amel de bulunan toplumun haklılığına karşı"öz"üne hâlel getirmeden olumlu girdi sağlansın?Hangi gerekçeler; kutsal değerlerine sıkı sıkıya bağlı cemiyeti, tahavvülün eşiğine getiriyor? Millet in asliyetine zarar verilmeyeceğine dair ne gibi kıstaslar ortaya konuyor?Sahih gelenek (an'ane) ile aslı olmayanı nasıl ayırt edip, cemiyetin seçimine sunuluyor?Mukaddesatı için yaşadığı,onun uğruna her "şey"i göze aldığı değerlerini korumadan nasıl bir "yeni halin" değişimine tercih yapmak zorunda bırakılıyor?

Şimdi;"kökü mazide olan âti" umdesiyle hemhal olmuş veya olmaya çalışmış mütefekkirimiz, büyük şair Yahya Kemal'in ufkunu ufkumuz kabul etsek bile,"âtinin" oluşumu çok sathidir. Zira, tefekkür hayatı ile fiiliyatı arasında rabıta kuramamış;"camiyi" dışarıdan çok güzel tasvir eden bir dehanın anlayışı;tatbiki olsaydı ancak geçmişi geleceğe o zaman daha güzel taşırdı. İşte,biz mazi-hal-gelecek nasıl aynı paydada buluştururuz;bunun fikri tahlilini yapacağız.

Yani; Gelenek(an'ane)(tez) + Asrîlik(Çağdaşlık)(antitez) =Muhafazakâr Değişim

1.4.Gelenek Nedir?

Gelenekle ilgili araştırmalarda yapılan hataların başlangıcı, mefhum kargaşasıdır. Bu kavramlar yerinde kullanılmazsa ilmi yanlışlıklara sebep oluyor. Bunu, S.H.NASR şu şekilde dile getiriyor: "*Sebepler her ne olursa sonuç, gelenekçi karakterde eserlerin Batı'da ortaya çıkışından altmış ya da yetmiş yıl kadar sonra birçok çevrede geleneğin hâlâ yanlış anlaşıldığı;âdet, alışkanlık, miras olarak devralınmış düşünce kalıpları ve benzeri şeylerle karıştırıldığıdır.*"(Nasr,1995:49-50)

Böyle bir girizgâhtan sonra, mevzumuzu esas teşkil edecek gelenekle alakalı tarifleri nakledeyim. Gelenek; "*Bir toplulukta, zaman içinde meydana gelen kültür birikimin neticesi olan her şey; sözlü nakil ile gelen şeyler.*"(Doğan,385)

Başka bir tarifte ise, "*Bir toplumda, bir toplulukta uzun süre yaşayan, kuşaktan kuşağa aktarılan efsane, olay, öğretisi, alışkanlık gibi şeylerin bütünü.*"(Dictionaire Larousse,910)

Yine benzer bir tanım; "*(gelmekten, gelenek) Uzun bir süresi boyunca , efsane, olay, görüş, doktrin, töre v.b.'lerin sözlü aktarımı. Nesilden nesile aktarımla bilinen veya yapılan şey.*"(Meydan Larousse,457)

Ansiklopedik ve lügat itibariyle bu şekildeki tarifler ilk defa söylenebilecekleri ifadeden ibarettir. Orjini aynı olmakla birlikte asıl mevzumuz mutabık olan tarif ise şu şekildedir: "*Gelenek, kelime anlamıyla bir kuşaktan diğerine aktarılabilen herhangi beşeri uygulamaya, "inanç", kurum ya da zanaat için kullanılır. Geleneklerin içerdikleri şeyler olmakla birlikte, tipik olarak içtimai (toplum) bir rubun ortak mirasının parçası olarak görülen bazı kültür unsurlarına işaret eder. Gelenek sık sık toplumun kararlılığının*

ve meşruluğun kaynağı olarak görülür, fakat mevcut değişime temel sağlayabilmek için de geleneğe başvurulur. Kavram, modern bir toplumla bir karışıklık kuran sosyolojide "otoritenin " niteliği ile ilgili tartışmalardan önemlidir."

(TurnerAbercrombei,1981 :Nak :Armağan,1992 :13-14)

Geleneğin muhafazasını sağlamak, onu olduğu gibi bir fanus içinde saklamak mıdır? "Mukaddes Değeri" korumak adına (geleneğe) tabulaştırmak mı gerekir? "O"nun arkasına sığınarak dünyevî menfaat temin etmek gayesi mi güdülmektedir? Yoksa, "asıl" olanı geleceğe taşıyarak münbit nesle nasıl aktarıyoruz endişesi mi hakim olmalı? İşte, cemiyetimizin sahih (asıl) olan geleneği kabullenip hayatına aksettirebilmesi için gerçek an'aneyi bilmesi/bildirilmesi lazımdır.Lazımdan da öte,elzemdir.

Asıl geleneğin,bir görüş,bir doktrin gibi dünyevî düşünce sistemi şeklinde ele almak ve melekelerin nesilden nesile nakledilmesi olarak düşünmemek lazımdır.Geleneğin mutlaka bir "öz"e sahip olması gerekir.Asliyetin,sağlam bir dayanağının mevcut olmaması onun beşerî bir "uydurma" hâlini almasını kaçınılmaz kılar.Ancak, ana kaynağının "ilahi" olması, kastedilenin bozulmadan muhafazasının devamlılığı esastır.

Biz burada genel bir gelenekten;vahiy kaynaklı olmayan gelenekten bahsetmeyeceğiz. Mezkûr lügat ve ansiklopetik tarifler, girizgâh niyeti ile yapılmıştır.Batının kendi iç tekâmülü neticesinde oluşan gelenek de burada tahlil edilmeyecektir.

Gelenek, ne kadar bir süre sonra bu anlamı ile isimlendirilir? Frithjof SCHUON, bu zamanı şöyle tarif eder:"Bir din doğuşunda ,ilk andan itibaren insanları Allah'a bağlar fakat ona gelenek adı verilmez.Dinin ilk tabilerinin üzerinden iki ya da üç nesil geçince din bir gelenek halini alır." [Schuon,1966 :144,Nak.:Armağan,1992 :12]]

Buradaki iki ya da üç nesil öncesi kaynakların güvenilir olması demek;İslâm ulemasının nakli,sağlam temellere dayanandırılması anlamındadır.Yani "asıl"(Kur'an ve Sünnet) dairenin dışına çıkılmadan geleneği belirli esaslara oturtmak gerekir.Daire merkezindeki 'Asıl'ın çaplarının manyetik dinamizmi, geleneği merkeze

çekeceğinden harici tesirlerin tahribatı azalacağı bir gerçektir.Çapların kuvvetni temin eden irtibat yollarının 'vahiy derinliği' çok önemli bir amildir. Vahiy derinliğine sahip,Kur'an-ı Kerim ve Sünnet'e bağlı, bunları sahih kaynağından alıp aktaran,altın silsile mevcut olmuştur(Sahabe-i Kiram, Tâbiin, Tebeitâbiin gibi). Ve, dinin asıl amacı insana, kaybettiği merkezine dönüş yolunu açmak(Lings,1989 : 27), O'ndan neşet eden geleneğin insanlığa (insanımıza) niçin aynı hayatı bahşetmesin!

Bu vazifeyi ifa edebilecek sahih geleneği Seyyid Hüseyin NASR şöyle tarif ediyor:"En eorensel anlamda geleneğin insanı ilahi olana bağlayan umdeleri içerdiği söylenebilir.Öte yandan ve başka açıdan din,esas anlamıyla Gök'ten indirilen ve insanı Kaynağına bağlayan ilkeler olarak düşünülebilir.Bu durumda gelenek,daha sınırlı bir anlamda bu ilkelerin uygulanması şeklinde görülebilir....Gelenek, çekip çıkartılamaz bir biçimde dine ve vahye, kutsallığa, ortodoksi, otoriteye, sürekliliğe ve zahiri ve bâtini hakikatin düzenli biçimde aktarılmasına bağlıdır... Yani "hikmet-i halide"; yani ebedi bilgelik kavramıyla çok yakından ilgilidir." [Nasr(Nak. :Armağan),1995 :12]

Tabii olarak burada sahih geleneği mutlak otorite kabul edilmesi halinde "Kitap ve Sünnet'in" ruhuna aykırı hali kaçınılmazdır.NASR'ın ifadesinde geçen "ortodoksi ve otoriterlik" mefhumları zamanla ve modernizmin (modern değil)otoriterliği ile paralel peyda olan aklın tahakküm etmesidir.Bu süreçte meydana gelen sahih olmayan geleneği çağrıştıran bir tanımlamadır. Geleneğin belirleyiciliği vardır,ancak;mutlak otorite,tiranvari sitem ihtiva etmez. Etmemelidir de. Zira,Halik-ı Mutak, insana irade-i cüz'iyeye vermekle tercih hakkı tanımıştır. Eğer asıl geleneği tetkik ediyor ve sahih gelenek de "İlahi Vahyi" asıl ise;bu taktirde vahyin ferdi muhtar kılmasını görmezden gelmiş oluruz. O zaman da hür iradeye ket vurulmuş anlamına gelir. 'Hürriyeti ortadan kaldırırsanız hayatta bir kendiliğinden oluş, davranışlarda da bir makilaşma hâli kalır(Topçu,2012 :64). İradenin hürriyeti esaret altına alınmış demektir.Esaret,hürriyete kapı aralayacağı düşünülse de,bu zaman zarfında meydana gelebilecek kayıplar, tafisi mümkün olmayabilir. Kazanılacak hürriyet irade-i cüz'iyenin

anlamsızlığını vahmeder ki, değişimdeki asıl engel de budur. Esaretin neticesi mes'uliyetsizliktir. Mes'uliyetsizlik, imtihan sırrına vakıf olmaya bend olacağı; metafizik boyutu örseleyeceği aşıkardır.

Beşer hürriyetinin aslını da geleneğe bulmaktayız. Nasr, gelenek ilgili izahına şöyle devam eder: "Gelenek, *tradition* (gelenek) kelimesi etimolojik olarak nakletme ile alâkalıdır ve bu tarif içerisinde bilginin, uygulamanın, tekniklerin, hukukların, şekillerin ve sözlü ve yazılı birçok diğer özelliğin intikalini kapsar. Gelenek yaşayan bir varlık gibidir; iz bırakır, ama bu ize indirgenemez. Onun naklettikleri kağıt üstüne yazılmış kelimeler gibi görülebilir, ama o insanların ruhlarına kazınmış gerçeklerdir de; ve nefes ve hatta belli öğretilerin kendisiyle nakledildiği bakış kadar latiftir.

...(G)elenek, gerçekleri insanlığa açıklanmış ya da açıklanmamış ilâhî bir kaynağın hakikat ve ilkelerini; ve gerçekte, farklı diyarlardaki sonuçları ve (hukuk, toplumun yapısı, sanat, sembolizm, bilimler ve kazanılması için gerekli araçlarla birlikte Yüce Bilgi'yi ihtiva eden) uygulamaları ile birlikte nebiler, resûller, avatarlar, Logos (Kelâm) ve diğer nakilci vasıtalar olarak tasavvur edilmiş olan birçok figür vasıtasıyla tüm kozmik sektörü ifade ediyor.

Daha cihanşümül (evrensel) anlamıyla geleneğin insanı öte'ye bağlayan ilkeleri ve dolayısıyla dini kapsadığı düşünülebilir. Bir diğer görüş açısından ise din, Allah tarafından vahyedilen ve insanı Asl'ına bağlayan ilkeler olarak, kendi aslî anlamı içerisinde düşünülebilir. Bu durumda gelenek, daha sınırlı bir anlamda, bu umdelerin uygulanması olarak düşünülebilir. Gelenek, hakikatin mahiyetinden kaynaklanan fert-ötesi karakterdeki gerçekleri ifade eder; şu sözde söylenildiği gibi: 'Gelenek çocuksu ve modası geçmiş bir mitoloji değil, alabildiğine gerçek olan ilimdir.' Gelenek, din gibi, hem hakikat, hem de bulunuştur. Bilinen özne ve bilinen nesneyle ilgilenir gelenek. Her şeyin aslı olan ve her şeyin dönecek olduğu Kaynak'tan gelir. Böylece gelenek, sufilere göre varoluşun asıl kaynağı olan 'Rahman'ın Nefesi' gibi her şeyi ihtiva eder. Gelenek, kendilerinden ayrılmaz bir şekilde vahiy ve dinle, kutsalla, sahih akideyle, şahadetle, süreklilik ile, hakikatin nakledili-

şindeki düzenliliği ile, zahirî olanla ve bâtinî olanla olduğu kadar manevî hayat, bilim ve sanatlar ile de ilişkilidir." (Nasr, 2001:78-79)

Geleneğin din ile ilişkisini ve asrımızdaki geleneğin durumunu da göz önüne almak mecburiyetindeyiz. "Eğer gelenek etimolojik ve kavram olarak nakletmeyle ilgiliyse, karşılık olarak religion (din) kök anlamı itibarıyla 'bağlayıcı' (Latince religareden) olmaya işaret eder... (Gelenek) insanı Allah'a bağlar; aynı zamanda kişileri kutsal bir cemaatin ya da halkın, ya da İslâm'ın isimlendirdiği şekliyle ümmetin üyeleri olarak birbirlerine bağlar. Bu şekilde anlaşıldığında, ilâhî bir başlangıç olarak, vahiy aracılığıyla uygulamaları ile geleneğin kaynağı olarak düşünülebilir... (G)eleneğin tam anlamı bu başlangıcı olduğu kadar, ondan doğmuş olanları ve onun yayılışına da şamildir. Bu anlamda gelenek dini ihata eden daha genel bir kavramdır; Arapça ed-dîn (en evrensel anlamıyla din) deyimi gelenek ve din demektir; religion (batılı bir kavram olarak din) deyimi ise (en geniş anlamıyla; bazılarınca anlaşıldığı gibi, vazettiği ilkelerin uygulamasını ve daha sonraki tarihî açılımları içine alacak şekilde) de gelenek derken kastettiğimiz şeyi ihata etmektedir. Mamefi; modernizmin ve anti gelenekçi etkilerin dinin alanına hulûl etmelerinin sonucu olarak gelenekli bakış açısıyla dinî bakış bakış açısı artık özdeş değildir." (Nasr, 2001:86)

Geleneği ideoloji olarak telâkkî etmek de otoriterliğin merkezine oturmakla eşdeğerdir (Şia, Vehabilik gibi). Artık burada sahih geleneğe bahsetmek mümkün değildir. Geleneğin yerini "Gelenekçilik" (Traditionalsizm) almıştır. Öğretisini çevreye yaymaya çalışan ve onun arkasına sığınarak, tahiyye yolu ile ideolojisini ihraç eden "otorite" haline dönüşmüştür. Buradaki nüans çok iyi tefrik edilmelidir.

Geleneği entegrist bir tutumla onu (sahih gelenek) "içine kapanma, taassupluk" gibi ifadelerle bir şeyin zıddıymış gibi takdim etmek "baticıların" kendi totariterliğine kılıf bulmak için yaptıkları bir cepheleşmedir. Halbuki gerçek kimliği ile tanımlanabilir ise, cemiyetimizin ne kadar kazançlı çıkacağı o zaman görülecektir.

Sahih geleneğin, değişkenliğinden (yıkıcı değil), yapıcılığından, tutuculuğun

karşısında oluşundan, totariter gibi görünüp; ama, bunu izale ediciliğinden, sahih kaynakları membandan gelecek nesillere taşımasından, gerçek mânâda tarih şuurunu aşılmasından; kısaca dinamik bir gelenekten bahsederek; gelenekçiliğin de bunun tam zıddına tekabül ettiğini söylemek mümkündür. Yani gelenekçilik; totaliter, değişmeye direnen, entegrist, bozguncu, belirli mihrakların (güç sahipleri) etkisinde, sahih kaynağı yok sayarak, hurafeleri, bid'atları umumileştiren; kısaca statik ve tahripkar bir unsurdur.

Geleneği nesilden nesile aktarılma safhasında meydana gelen hâdiseler, geleneğin kökünü dinamitlemiş; yenileme adı altında bir sürü sapık cereyanlar ortaya çıkarmıştır. Bâtıl fikri akımlar sahih gelenekte büyük tahribatlara sebep olmuştur. Yanlış anlayışlar tezahür ederek inanç sahiplerini menfi yönlendirmiştir. Hz. Ebubekir (ra) zamanından emareleri görülen, Hz. Ali (ra) devrinde daha da artan bir "haricilik" hareketi sahih geleneği derinden sarmıştır. Bununla beraber günümüze kadar gelen sahih gelenek elbette hükmünü sürdürmüştür. Ancak, burada masum gibi görünen o kadar değişik ve hatalı anlayışlar üretilmiştir ki, "öz"e aykırı bu fikirleri mücedditlerin büyük gayreti ile, sahih gelenek yeniden ıslah edilmiştir.

Binaenaleyh, Doğu'daki (Hilâl medeniyeti, daha özeli "Biz"deki) geleneği ikiye ayırmak; meseleyi biraz daha vuzuha kavuşturacaktır. Çünkü, gelenek üzerinden yapılan tartışmalar hep "modernizm" kaynaklı olmuştur. Bu da meselenin -kabaca- "iyi-kötü" şeklinde sınıflandırılmasına; insanların zihninde hatalı kabullenmelere sebebiyet vermiştir. Bu halde geleneği iki kısma ayırmak mümkündür:

1-Aslî gelenek, 2-Örfî gelenek

Aslî gelenek: Vahiy kaynaklı; kutsî olanı, aslından saptırmadan vasıtaların doğruluğu üzerine bina edilen canlı bir varlıktır.

Örfî gelenek ise, yerliliği ve yerleşik düzenden aldıklarını "o anki" tashihin iler(i)ki zamanlarda (asırlarda) dumura uğramasını mevzu bahis kılan/ kılınması muhtemel olan kadavradır.

Aslî gelenek ile Örfî gelenek arasında ince bir çizgi vardır. Günümüzde tukaka edilen; aslında ikincisinin üzerinden birincisidir.

Yani, gelenek muhaliflerinin amacı; tahrif olmuş Örfî geleneği tahkir ederek; Aslî geleneği yıkmamanın çabası içindedirler. Örfî gelenekteki uygulamaları, Aslî gelenektekilerle aynılaştırılarak "yobaz" tasmaları takılmak istenmektedir. Elbette Örfî yaşayıştaki bozulmuş an'aneyi savunmak yobazlık sayılabilir. Ancak, bunu yapanlar, Aslî geleneği kast etmelerinden dolayı kötü niyetlerini açığa çıkarmaktadırlar.

Bu noktada Cemil Meriç'in şu tespitleri yerinde olacaktır: "Yobazlık, Şark'ın nefis müdafaası. Yobaz, samimiyet, yobaz kendini bir nass'a hapseden idrak; bir nass'a, yani son-suza.

Yobaza düşmanlık, tarihe düşmanlık. Yobaz biziz, en güzel taraflarımızla biz." (Meriç, 2002:89)

Bakınız Aslî geleneğin imbiğinden süzülerek yerleşmiş davranış şekline bir misal verelim. Geleneğin muhafazası, ehemmiyet kazanmaktadır.

Kadir Mısıroğlu'nun bir hatırasını nakletmek yerinde olacaktır.

"İlk olarak Almanya'ya, Türk işçilerine ve orada okuyan Müslüman talebelere konferanslar vermek üzere bir davete icabetle gittiğim 1965 yılında, Rudesheim şehrinde bir Türk talebesinden şu vak'ayı dinledim. Kendisi Almanya'ya ilk geldiği sırada Münih'te Almanca öğrenmek üzere Goethe Enstitüsü'ne kaydolunmuş. Türkiye'den çıkarken dininden haberi olmayan bir Müslüman gençmiş. Sadece domuz etinin kendisine haram olduğu tarzında, birkaç temel dinî bilgiye sahipmiş. Domuz eti karışmış olacağı düşüncesiyle enstitünün yemeklerini boykot edip, yememe kararı almış ve kendisine yapılan bütün telkînleri reddetmesi üzerine bunu enstitünün müdürüne çıkarmışlar. Alman olan enstitü müdürü, daha önce oraya gelmiş olan hiçbir Türk talebesinin böyle bir talepte bulunmadığını söyleyerek, biraz sert ve târizkâr üslup kullanmış. Bizim genç ısrar edince aralarında münakaşa çıkmış. O sırada müdürün yanında bir misafir varmış. Bu zât karşılıklı bağırıp çağırılmalarını teskîn için söze karışıp müdüre demiş ki:

-Ben geçenlerde Papalık'ın gazetesinde bir makale okudum. Siz bu gence haksızlık ediyorsunuz. Okuduğum makalede deniyor ki: Biz batılılar kaydettiğimiz teknik terakkî

karşısında uyanan ve tahrik olan maddi icab ve ihtiyaçlarımızı frenleyemediğimiz gibi, inancımızı da o terakkî ile uzlaştırarak ayakta tutamadık. Bakın kiliselerimize, oraya devam eden hiçbir genç göremezsiniz. Kendilerini ölüm korkusu istila etmiş birkaç ihtiyar dışında , dinin icabını yapan yoktur. Merhamet duyguları köreldi. İnsanlar ihtiraslarının zebunu oldu.

Târîhen meşhur olan İsevî merhametin bütün menbâları kurudu. Bu durumda dinimiz için tehlike çanları çalmaktadır. Fakat şimdi bu teknik terakkîde Müslüman-Türk milleti adım atıyor. Ben onlardan çok ümitliyim. Onlar maddi terakkî ile manevî alemleri bağdaştırarak Dünyada yeni bir misal teşkil edecekler. Belki de bu halleri biz Avrupalılara da ders verecekler. İnsanın bedenden ibaret olmadığını, bir de ruhu bulunduğunu hatırlatacaklar. Ben geçenlerde bir Türkiye ziyareti yaptım. Şahsî müşahedelerime istinâden söylüyorum ki, onlar her teknik terakkîyi inançlarıyla bağdaştırıyorlar. Bu kabil olmadığı takdirde o terakkîyi reddediyorlar. Size bir misal vereyim. Her bindiğim arabada bir levha gördüm. Üzerinde “maşallah” yazıyordu. Ben bunu önce bir şirket adı zannettim.

-Bu şirketin ne çok arabası var, diye sordüğümde iş anlaşıldı. Türkler câhilliğime bir hayli güldüler.

-Bu bir şirket ismi değildir. “Allah dilerse” mânâsına bir ibaredir ki, Allah’a sığınmayı, O’na dayanmayı,O’nun takdirinden ümitvâr olmayı ifade ediyormuş. Sonra anlattılar. Bir şoför kontak anahtarını besmeleyle çevirmiş. Yeni bir araba aldıklarında, kazâ-belâdan masun kalabilmek ümidiyle bir kurban keser ve onun kanları üzerinden arabanın tekerleklerini geçirirlermiş. Böyle daha birçok müşahedem oldu. Anladım ki,Türkler bugünkü durumlarına rağmen mâneviyâtle dolu milletler. Kötü idarecileri yüzünden geri kalmış olsalar da, yakın gelecekte bunu telâfi edecek ve fakat maddiyât ile maneviyâtın te’lifi istikametinde yeni bir model oluşturacaklar k müşahedem oldu. Anladım ki,Türkler bugünkü laik idârelerine ve böylece bize de ibret teşkil edeceklerdir...

Bu izahat üzerine enstitü müdürü, bizim gencin itirazını kabul etmiş ve ona enstitüde hastalar için çıkartılmış olan yemekten

vermeyi kabul etmiş. Zira hastalar için domuz eti kullanılmamış.

Ben de buna benzer bir hadiseye daha sonra şahid oldum. Bir Alman’a domuz eti yiyip yemediğini sorduğumda:

“-Hayır bana yasak, çünkü bende romatizma var.”dedi.

Daha sonra bu bahis üzerine nimal-i fikir “Domuz Eti ve Sağlık” ünvanıyla Almanca bir kitap getirdiler ve muhtasar olarak muhteviyatını naklettiler. İslâmın her kaidesinin altında hayâtî bir hikmet yattığına şahid oldum ve Rabbime şükrettim.”(Mısıroğlu,2003:32)

1.4.1.GeleneK, Değişime mani midir?

Hürriyetin kaybedilmesi ve yeniden ayağa kalkmanın önündeki mani olarak görülen geleneğin nasıl bir hayati öneme haiz olduğunu tespit ve teşhis edelim.

GeleneK, her milletin, her kültürün; dolayısıyla her medeniyetin inşa sürecindeki amillerin asli unsurlar olup olmadığına göre değişmektedir. Batı’nın, geleneği red ederek, yeni bir yapılanma içinde olmasının haklı mazeretleri elbette vardı. Garb’ın geleneK diye vasıflandırdığı yegane şey, ortaçağ karanlığındaki hurafelerden müteşekkil değerler yumağıdır. Bu değerlerin temel taşı olan muharref Hıristiyanlık, milletlerin tabii tekâmülüne daima set çekmiştir. İnsanlığın faydasına olabilecek bütün yenilik hareketlerine bend olduğundan dolayı,ortaçağın o meş’um engizisyonları nice masumun kanına girmiştir. Temizliğe bile karşı olan bir “uygarlığın” geleneği elbette ki tahrif olmuş değerler mirasıdır. Galile,dünyanın döndüğünü söylemesiyle kilisenin o korkunç engizisyonuna muhatap kalmıştır. Neticede bu iddiasını geri alması şunu gösterir:Kilisenin tahakkümünden neşet eden bozulmuş bir geleneğin müdafaası nasıl mümkün olabilir ki? Bundan tevellüt eden Batı kültürü, matbaanın gelişimine o kadar sert muhalefet göstermiştir ki, uzunca bir süre kilisenin iznine tabi olmayan hiçbir eser basılamamıştır. Zira, matbaanın en büyük tesiri;kokuşmuş, batıyı tamamen esaret altına almış ve tek söz söyleme selâhiyetine sahip Kilise’nin mahsulü geleneğin,Aydınlanma’nın bir numaralı düşmanı olmasını kaçınılmaz kılmıştır. Bu yüzden Batı’nın geleneğe bakışı, hep çağdışı olmuştur. Bundaki haklılıklarını anlamak mümkündür. Bu “anakronik” telakkî,

“Modernizm”in daima hedef tahtası haline gelmesine sebep olmuştur. Daha sonra da “Modernizm-Gelenek” kavgası bütün milletleri etkilemiş, nihayetinde Batı’nın her toplumu kendisi gibi aynı safhalardan geçtiği zehabıyla hareket etmesi, diğer milletlerin-hususiyle Doğulu milletlerin- “taban- tavan” zıtlığının asrımızda da devamını etkilemiştir.

Toplumlar, canlılıklarını muhafaza ettikleri müddetçe,değişimi yaşayacaklardır. Değişimi red ile değil de sahip çıkarak gerçekleştirmek;tekâmüldeki sırdır. Bu sırrın merkezinde yer alan temel unsur ise gelenektir. Geleneği her gelişmenin önündeki engel görenler, aslında onun arkasındaki “kutsal” şeyleri yermektedirler.

Gelenek, esas itibariyle devamlılığın bir şiarıdır. Bu şiar, cemiyetleri var eden unsurların nesilden nesile nakledilmesi neticesinde milletlerin canlılığını korumuştur. Canlı bir organizmanın devamlı bir şekilde , kendini değiştirerek yenileyebilmesi, o cemiyetin mukavemetine bağlıdır. Mukavemet de dayandığı güce göredir. Eğer, istinat olunan değerlerin aslı korunmuş ise, direnç o kadar güçlüdür. Direnmenin derecesi ise “geçmiş-hal-gelecek” arasındaki irtibatın hangi boyutlarda olduğuyula eşdeğerdir.

Geleneği bozulmuş, tahrifata uğramış, aslî vazifesini icra edemeyecek hale getirilmiş an’ane gibi değerlendirmeye tabi tutulması, geleneğe bakışın can damarını oluşturmaktadır. Cemiyetteki tekâmül, gelenekçilerin duruşuyla ilgilidir. Gelenekçi tutum; bütün tecdit hareketine kendi zaviyesinden bakmaktadır. Kendi yerini muhafaza etmek için yerleşmiş, kutsaldan ari, cahiliyet üzerine bina edilmiş; mahallî âdetlerin hakim olduğu Muharref Gelenek, var gücüyle mücadele eder. Buradaki muhalifliğin ana unsuru “dünyalığını “ kaybetme korkusudur. O, her şeyini Muharref Gelenek üzerine kurmuştur. Böyle olunca, mahallî âdetlerin hüküm fermâ olduğu bu şekil bir vasatın ilerlemeye mani olmaması düşünülemez. Münevver tabakanın, mezkûr geleneği baz alarak geleceğe bakması, bu yönde milleti yönlendirmesine haklılık kazandırmıştır. Millî bütünlüğün harcı olan kutsal değerler, değişimin önündeki engeller olarak sunuluyor. Bunun yerine ikame edilmeye çalışılan da seküler bir kutsiyet anlayışıdır. Top-

lumun ikilem içinde kalmasına zemin hazırlanarak, geçmişe ait ne varsa “Muharref Gelenek” le mücadele adı altında, bir milletin “mukaddesatına” mutabık olmayan davranışlar sergilenmektedir. Muharref Gelenek’in sahih olmadığı, asıl geleneğin aslî ilkelerden müteşekkil bir harç olduğu mutlaka bu millete ve aydınların idrakine arz edilmelidir.

1.4.2.Geleneğin asıl mevzusu milliliğidir

Geleneğin asıl mevzusu milliliğidir. Müslüman-Türk geleneğinin zaman içerisinde arızalara uğramasının temelinde yatan amil ise,“aslî”olanın mecrasından sapmasıdır. Zamanla oluşan, nesilden nesile nakledilen, bir milletin olmazsa olmazı olan gelenek, maalesef bugünkü haliyle milletimizin tekâmülüne hizmet vermesi düşünülemez. Mecrasından başka yönler akmasına sebep olan faktörlerin hakim düşünce şekline gelmesi,geleneğin tecdidine imkân vermemiştir. Bu uğurda yapılan,yani mukaddesatın mündemiç olduğu bir geleneğin tekrar neşvünema bulmasına matuf çabalar;tahakkümcü zihniyetin engellemelerine maruz kalmıştır. Millî hasletlerin oluşumunda yegane âmil olan gelenek, dahilî ve hâricî müdahalelerin neticesinde yeniden dirilmesi,yeşermesi,dal budak salması mümkün olmamıştır. Zira,Türk modernleşmesinin temelini meydana getiren sekülerizm; kutsallığı ile bir milletin geleceğine yön veren gelenek, bu sayede akamete uğradı. Bunun için şartlar kemale erdirildi.

Türklerin Müslüman olmasıyla;kültür,örf ve âdetlerin, mahallî hayat tarzlarının vs. gibi değerlerin karşılıklı mübadelesi neticesinde sentezin meydana gelmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu karşılıklı alış verişin temessülü neticesinde Müslüman-Türk geleneği vücuda gelmiştir. Vahyin asıl ve hakimiyetini muhafaza ederek,ancak şartların değişmesiyle yeni ihtiyaçların hasıl olması ve bunun asırlarca devam etmesi orjinal bir geleneğin teşekkülünü ortaya çıkarmıştır. Zaten geleneğin temelinde yatan, ilim erbabınca da vaz edilen dinî temelli inanç sistemi, bir iki nesil sonrasında millî bir gelenek meydana getirmiştir. Modernizmin tahribatına maruz kalan gelenek, dünyevileşmenin de tesiriyle aslından sapmalar göstermiştir. Bir medeniyetin(İslâm-Türk Medeniyeti’nin)fetret devri yaşadığı bir

sırada Batı medeniyetinin tahakkümüyle birlikte geleneğin yeniden şekillenmesine; yani modernliğin geleneğe galip gelmesiyle, “öz”den iyice sap(ıl)mıştır Bunda dinî şuur-suzluğun büyük payı vardır. Aydınlanmacı taraftarları, bilinçsizliğin sebep olduğu tutuculuğu bahane ederek var gücüyle geleneğe saldırdılar. Bütün meselelerin baş sorumlusu geleneği gördüler. Değişime, yenileşmeye, yeni fikrî tekâmüllere mani olarak; peşin hükümleriyle bütün güçlerini geleneğe teksif ettiler. Aslında bu fikir sahipleri mukaddesata saldırıyı doğrudan yapamadıkları için geleneğe yüklenerek, ona çağdışılık damgasını vurarak İslâm Dini’ne saldırmaktadırlar. Doğrudur; geleneğin zahirinde birçok tahrifatlar olmuştur. Bu bozukluklar, çok sayıda bilinçsiz kişiyi değişimin, gelişmenin önündeki engelleri artıranlar olarak göstermiştir. Çünkü bunların fiilleri, yaşayışları, “asıl”mış gibi bir hatalı görüşe sevk etti. Onların hayat tarzları, sahih geleneğin bir yansıması olduğu intibağı husûle getirildi. Ve, yine doğrudur; gelenek istismara açık hâle getirilmiştir. Bundan her iki taraf da kendine pay çıkartarak dünyevî menfaat temin etmektedir. Halbuki geleneğin görünüşündeki tahrifat, asrımızın müspetesiyle (burada muasır unsurların olumlu katkılarla demek daha doğru bir ifadedir) sentezin sahih geleneğin “öz”üne hâle getirmeyeceği âşikârdır. İçi sağlam, temeli aslına uygun olan bir tarihî binanın tadilatı nasıl ki insanlığın hizmetine sunuluyor ise sahih geleneği de tekrar aslına rücû ettirerek; ancak asrımızın da icaplarını yerine getirerek meselenin kangrene dönüşmüş yönü hal edilmiş olur. Yaklaşık iki buçuk asırdır süren gerici-ilerici mücadelesinde her şeyi yerli yerine oturtarak dayanışmaya sevk etmek mümkündür. Böylece içine düştüğümüz çıkmazdan kurtulup geleceğe, Müslüman-Türk neslinin “âlem şümul” umdesini bütün insanlığın hizmetine sunmasına imkân verecektir. Zira, dünya, Müslüman-Türk vasfını kazanmış bir nesle ihtiyacı var. Bu neslin fikrî vizyonu, insanlığa huzur ve refahı getireceği muhakkaktır. Bütün insanlığın beklediği de budur.

O halde tekamülümüze katkı sağlayacak sahih geleneğin tarifini yapalım:

Sahi Geleneği: “Kaynağını ilahi olandan alan; tevellüt ettiği hakiki kaynaktan en ufak bir

şüpheye mahal bırakmayacak şekilde emaneti ehline bırakıncasına teslim eden; herhangi bir doktrinin maiyyetine ve mahiyetine dahil olmadan; ancak vücut bulduğu cemiyetin de müspet taraflarını içinde eriterek sentez yapan; naklen gelen bilgilerin hurafeye dönüşmeden aklın idrakine de sunarak; bu meyanda zaman içinde kırılmaya uğramadan doğru bir seyir izleyen; mukaddes değerlerle olan irtibatını devamlı pekiştiren; zamanla oluşan zahiri kayıpları asri zamanın müspetesiyle kendini tamamlayarak nesilden nesle aktarılan; düzenleyici olup, otoriter olmayan; mazi ile âtiyi birbirine bağlayan rabıta-dır” diye tanımlarsak, böylece hareket noktamızı tayin etmiş oluruz.

1.5. Muhafazakârlıkta gelenek ve modernizmin yeri nedir?

Muhafaza edilmek istenen “şey”in değişim karşısındaki tavrı ya da mukavemetindeki gücün seyri çok önemlidir. Direncin, topyekün yokedilişe mi yoksa tabii değişim sürecine mi karşı duruş olduğu mühimdir. Değişimden kastın milletin bütün kıymetlerine hücum ise; bu taktirde çok sert bir mukavemetin olması tabiidir. Bir milleti var eden unsurların hiçe sayılarak tekâmül iddiası, varsayımdan öte gitmediği yakın tarih göstermiştir. Millî değerlerin, [bunlar; din (milletin ruhuna işlemesi bakımından), dil, tarih, kültür değerleri, edebiyat, estetik değerleri, sanat, müzik, mukaddesleri v.d.] yenilik adına tahrif edilmek istenmesi; tekâmüle mani denilerek hepsini ortadan kaldırılma teşebbüsleri; kabuğa çekilmeye icbar edilen topluluk meydana getirilmiştir. Böyle olunca da gerçek mânâda muhafaza adı altında terakkîye bend olma arzusu güdenlerin peydahlanmasına zemin hazırlanmış oldu. Bir türlü tutturulamayan, “muhafaza edilerek değişim” hayata geçirilemedi. Bu sebeplerden ötürü de ifrat tefrit noktasında med-cezirler oluştu. “İşin tabiatından ileri gelen müşküllerin haricinde, resmî ideolojinin tarihi olguları sterilizasyon işleminden geçirerek Cumhuriyet nizamının muhtemel meydan okumalara karşı güçlendirme gayretine girişmesi, Osmanlı tarihini çok problemlî bir inanç alanı haline getirdi; ifratla tefrit arasında dengesizleşen ‘tartma’ kabiliyeti yüzünden Osmanlı tarihinde beyaz ve siyah inanç bölgeleri oluşturuldu. Resmî ideolojinin ve-

himli bir hâletle kararttığı muntıklar, müdafacıların gayretiyle hiç gri alan bırakmamak kaydıyla beyaza “badana” edildi.

İşin ilginç tarafı, aynı “ifrat-tefrit” aykırılığının Osmanlı tarihiyle mahdud kalmayarak Cumhuriyet tarihine de bulaşmış olmasıdır. Meselâ ifratçı zümre, Mustafa Kemal Paşa'nın 31 Mart Vak'asındaki rolünü abartarak onu neredeyse Hareket Ordusu'nun yegâne erkân-ı harbi olarak takdim ederken tefritçiler bu abartmayı boşa çıkarmak maksadıyla Hareket Ordusu'nun “muhtelif” muhteviyatına vurgu yaparak karşı atak geliştirmişlerdir; ifratçılara göre Mustafa Kemal Paşa'nın Ordu Müfettişi sıfatıyla Samsun'a hareket etmesi, tamamen kendi inisiyatifinden ilham alan ve bu yüzden “Millî Mücadele”nin ilk adımı sayılması gereken bir kudsiyet taşıyor, oysa ki tefritçiler, Mustafa Kemal Paşa'nın Vahidettin tarafından tevcih edilmiş “vatanı kurtarma” vazifesiyle Samsun'a gönderildiğini düşünürler. İfratçılar, Mustafa Kemal Paşa'ya, “Carlyle”nin kahraman misyonunu izafe ederek, “o olmasaydı, Millî Mücadele de olmazdı” görüşünü tâlim ederken tefritçiler, “o olmasaydı başkası olurdu” demeye getirirler. Bu kabil hadiseleri, Cumhuriyet tarihinin bütün ana başlıklarına yayarak “ifrat-tefrit” listesi tanzim etmek mümkündür; tarihî hadiselerin etrafında bu tip kamplaşmaların neticede “hakikat duygusu”nu zedelediğini söyleyebiliriz.

Osmanlı tarihi söz konusu olduğunda ihtilaf listesi daha da kabarır: İfratçılara göre Osmanlılar dine dayalı bir devlet kurmuşlar, devlet başkanlığını Osmanlı sülâlesine tahsis edip tez zamanda monarşiyi mutlaklaştırarak keyfi yönetime kaymışlardır; devşirmeler kapıkulu ocağına kabul etmekte Türkmen aristokrasinin sukuutuna yol açmışlar, bütün servet dolaşımını devlet kontrolünde tutarak ticaret ve sanayi sermayesinin temerküzünü engellemişler; Türklük bilincini hiçe sayarak yabancı kadınlarla evlenmişler, yüksek devlet hizmetlerini ecnebi asıllılara teslim etmişler; denizciliğe önem vermemişler; yargı, yönetim, eğitim ve ilim hayatını medresenin inhisarına bırakmışlar; bürokrasinin gereğinden fazla büyümesini seyretmekle yetinmişler, çağdaş ilim ve teknolojiyi izlemekte ihmalkâr davranarak bunun yerine hurâfe ve dinî itikadlarla iş görmeyi tercih etmişler; reaya ve yönetici zümre-

nin birbirinden farklı sınıflar haline gelmesini tercih ederek baskı yönetiminden vazgeçmişler; saray ve zâdegân çevresinde farklı bir dil ve ideoloji geliştirerek halk yığınlarını asker ve vergi kaynağı olarak görmüşler ve hâsılı yanlış üstüne yanlış yapmışlardı. Bu yanlışlar listesine siyasi hatâlar da yer almaktadır ama ilk elde akla gelen kalemlerden müteşekkil bu “seyyiât”ın hemen tamamı, siyasi olmaktan çok evvel bir “zihni duruş yeri” olarak dikkat çekmektedir.” (Alkan, 1999:229-230)

Değişim diyerek reddetme politikasının takip edilmesi, köklü bir tekâmüle hep mani olmuştur. Hâlâ günümüzde de “Muhafazakârlık” ve “Değişim”, ya “yakın”ı muhafaza etme amacı güdülmekte veyahut da “altın çağ” gibi hamhayallerle uğraşarak millet oyalanmaktadır. Oyalanmakla da kalmayıp, Sahih Geleneğin vasıtası olan iki zaman arasındaki “değerler” yok sayılarak; onların sahih mirası tarihin çöplüğüne atılmak istenmesi çok acıdır. Politik arenada muhafazakârlığı “Muhafazakâr Demokrasi” diye vasıflandırıp, bir nevi kadükleştirilmiş, yontulmuş, “asrın idrakine” sunulmuş bir anlayış ne kadar gerçekçidir? Bu tarz telâkkî, “Muhafazakâr Değişimi” sınırlandırmakta; Batılı yönlendiricilerin tuzağına düşerek başka alternatifin olmadığına çanak tutmaktadırlar. Bu, bir “Vizyon”u hudutlandırarak Hilal Medeniyeti'nden neşet edecek ihya hareketine ket vuracaktır. Zira bu tür anlayışın temelinde, “Mukaddesat” ve “Vahiy Gelenek”i dumura uğratacak zihniyetin hakim olduğu gözlerden irak edilmemelidir. Ana “referans” kaynakları, “Şarkiyatçılık” merkezli anlayışa göre yorumlanmaktadır. Bundan tevellüd eden 19. yüzyıl “İslamcı” hareketleri kimlerin eline zebun edildiği unutulmamalıdır. Muhafazakârlığı da yozlaşmış veya yozlaştırılan politik cereyan olarak kabul etmek; mühim ve ehemmiyet ince çizgisine müdrük olamamanın işaretidir.

İfade ettiğimiz Muhafazakar Demokrasi anlayışına, Muhafazakâr Değişim'in nasıl feda edildiğini şu ifadelerden çıkarmak mümkündür: “... İslamcığın muhafazakârlığa dönüşmesi etrafında söz konusu ettiğimiz hikâye, Türkiye'de ayrı bir muhafazakâr eğilimin kendi iç gelişimini görmemize engel olmamalıdır. Türk muhafazakârlığının beslenen kaynağı sadece dinin modernleşmesinin saldırıla-

rına karşı koruma refleksi olmamıştır. Aksine dini kendi hayat tarzını tamamlayan bir renk olarak vasıtalaştıran bir boyutu da hep varolmuştur. Üstelik modernliğin uygun temposu içerisinde dinin usulüne uygun değişimi veya aşınmasına karşı da muhafazakârlık hiçbir pazarlığa kapalı değildir. Din, hayatın birçok rengi arasında bir renktir. Bir estetik unsurdur. Estetize edilmeye müsait olmayan yanları Arap bedevilerinin kabalıklarıyla ilişkilendirilerek dışlanmalıdır. Daha ötede ,din, kendisine ayrılan yeri aşarak hayatın tamamını kuşatan, etkileyen, toplumun ve devletin kararlarında belirleyici bir role soyunmamalıdır. Hayatın rutin akışı içindeki olağan değişimleri zorlayacak bir değişim talebinde bulunmamalıdır. Din, kültürün cüz'i bir parçası ve kültürel bütünlüğün içinde bir dekor unsuru olarak güzeldir. Fazlası zarardır ve estetiğe de uygun değildir. Zaten, zevahiri batırır. İslâmcılığın muhafazakar bir vizyle siyasi alanda varolma çabasının zamanla kendisini gerçekten de muhafazakârlaştırması kadar, bu ifademi himaye ilişkisinin muhafazakârlığının zimmetine dahil ettiği sembolik sermaye de söz konusu olmuştur. Ancak muhafazakârlığın bu sermayeye yaklaşımı tabii ki onun toplumun faydasına tahvil edilebilir değerine bağlıdır. İslâmcılığın sistemle çatışmaya yüz tuttuğu durumlarda muhafazakârlık bu sermaye üzerindeki haklarını kullanarak, radikal taleplerini kırıcı bir etkide bulunur. Bunun tipik örneklerinden biri başörtüsü sorununa yaklaşımla gösterilebilir. Üniversitelerde başörtüsünün artık yasaklanamayacak kadar yaygın olduğunun düşünüldüğü dönemlerde, yasakçılığa karşı cesurca söylemler dillendirilebilir. Oysa zamanla devlet ile başörtüsü arasında bir yol ayrımında kalındığında, devlet iradesine teslim olmak en tipik muhafazakâr tavır olmuştur.”(Aktay,2004:25)

Muhafazakârlığı, yozlaştırma ile eşdeğer gören anlayışın,yozlaştırılmış farklı bir fikrin uygulayıcılarına İslâmcı sıfatını yakıştırmaları da çelişki değil midir? “İslâmcı entelektüel” sıfatını haiz olduklarını düşünenlerin biat ettikleri kişilerin mazileri nedense hep “iyi niyetli tevîl” ile; yine iyi niyetli ifadeyle “hatasızlığını” kabul ettirme telaşı içinde olmuşlardır. İhya hareketini dışarıda arayan bir tefekkürün tezahürü mümkün mü? “ Gü-

nümüzde İslâmî olarak düşünmek mümkün müdür? Veya modern dünyada bir “Müslüman entelektüel” olmak mümkün müdür? Bununla kastın sadece İslâm'ın kurallarını takip eden bir entelektüel değil; modernitenin ortasında yaşarken İslâm'ın üç temel boyutunda (İlim, Amel ,İhlas) İslâmî olarak düşünen kimsedir.

Basit anlamda entelektüel meselelerle ilgili olan on binlerce Müslüman yazar, profesör, doktor,avukat ve bilim adamı olduğundan hiç şüphem yok. Fakat benim kastettiğim mânâda “Müslüman entelektüel” tanımına, çok ufak bir grup dışında,uyan kimseler olduğu hususunda çok ciddi şüphelerim var. Evet, İslâm'ın takipçisi olarak doğan ve onu uygulayan derin düşünceli ve entelektüel kültüre sahip birçok insan var. Fakat onlar İslâmî bir biçimde düşünüyorlar mı?Hem modern anlamda bir bilim adamı olup hem de kainatı ve insan ruhunu Kur'an ve Sünnetin kendisine açıkladığı şekilde anlamlandıran bir Müslüman olmak mümkün mü?Bir sosyolog olup aynı zamanda 'tevhid' açısından olaylara bakmak mümkün mü?” (Chittick,2003:59)

Halbuki ihya hareketinin aslının Aslî Gelenek'in hurafe sınıfına dahil edilerek “Kur'an” merkezli bir anlayış sergilemeleri, meseleyi mecrasından saptırmaya matuf teşebbüslerdir. Muhafazakârlığın temeli olan Asli Gelenek(Sahih gelenek),İslâmi mirasın temelidir.Bu mirasın birikimine mani birçok unsur vardır: “Örneğin toplumun politize olması,İslâm öğretisinin monolog tefsirleri, günümüz Müslüman liderlerinin öğretilerinin sorgusuz sualsiz kabulü(diğer bir deyimle de taklit).Belki de bu engellerin ve önemli ve yaygın olanı genel bir yaklaşım olan geleneklilik karşıtlığıdır.

Diğer dinler gibi İslâm da gelenek (aklı ve naklî ilimlerin toplamı) üzerine bina edilmiştir. Pek çok müslüman, modernitenin tanrılarına inanmakla ve aynı zamanda Kur'an ve Sünnet'in otorite oluşuna inanmak arasında bir çelişki görmemektedir. Bunun için Müslümanların 13 yüzyıllık İslâm entelektüel tarihini görmezlikten gelmesi gerekmektedir ve sanki kimsenin Kur'an ve Sünnet'i anlamak ve tefsir etmek için geçmişteki büyük düşünürlerin ihtiyacı yokmuş gibi davranıyorlar.

Şunu bilmemiz gerekiyor ki, eğer modern dünyada evrensel kabul görmüş bir

dogma varsa, bu, geleneğin reddi demektir. Modernitenin büyük 'peygamberi' - Descartes, Rousseau, Marx, Freud- birçok değişik tanrıyı izlemişlerdir ki o da eski tanrıların artık bir işe yaramadıklarıdır. İslâmi perspektifte Allah'ın peygamberleri tevhid inancını paylaşır. Bunun aksine modern peygamberler tevhid'i red ve teksir'i kabul inancını paylaşırlar. Kişi Allah'ın birliğini ancak O'na şirk koşarak reddedebilir.

Gelenekli İslâm terimlerinde Allah kadîm, ezeli ve ebedîdir. Allah her zaman vardı ve her zaman olacaktır. Modernitede tanrılar yenidir. Yeni diyebilmek için tanrıların sık sık değişmiş olması gerekmektedir. Yeni, geri kalmış ve modası geçmiş eskiye tercih edilir. Bilim sürekli yeni keşifler yapıyor ve teknoloji bize durmadan ihtiyacını hissettiğimizi düşündüğümüz yeni buluşlar sunuyor. Yenilenme sürecinde olmayan her şey ise ölmüş olarak düşünülüyor.

Bu yenilik tanrısının bir ismi 'orjinalite' tir. O yeni tarz ve modelleri emrederek hüküm sürer ve O'nun rahipleri, özellikle reklâm sektöründe ve kitlelerin beyinlerinin yıkanması işlevinde yoğun olmakla beraber her yerde bulunabilirler. Moda müctehitlerimiz var ve onlar kadınların ne giyeceğine dahi karar verirler ve fetvalarını sürekli değiştirirler. 'Orjinalite'nin rahipleri sanat dünyasının otoritelerini kullanırlar. Ya da en son entelektüel tarzı ortaya çıkar çıkmaz adapte eden çoğu profesörlerin bulunduğu üniversiteleri ele geçirirler. Çoğu modern üniversitede, bayan, modasında olduğu gibi, Paris hükmeder.

Modern Müslümanlar için- diğer birçokları gibi- gelenekçilik karşıtlığının en büyük tehlikesi bu tanrıyı bilinçsizce kabul etmiş olmalarıdır. Bu sebeple böyle müslümanlar 13 yüzyıl boyunca Müslümanların söyleyeceği hiçbir şeyin olmadığını düşünüyorlar. Müslüman kimliklerini muhafaza etmek istiyorlar fakat bunu yapabilmek için yüzyıllar boyu süregelen geleneğin büyük düşünürlerini umursamadan, önem vermeyerek sadece Kur'an ve Sünnete'e bağlı kalmanın yeterli olacağını düşünüyorlar.

Eğer insanlar artık büyük tefsircilere ihtiyaçlarının kalmadıklarını düşünüyorlarsa bu onların ilerleme, bilim ve gelişmenin tanrılarına inandıklarından ötürü olduğunu dü-

şündürür... Geçmişteki büyük Müslüman düşünürleri dışlayıp sadece bilim adamları ve uzmanların entelektüel otoritesini kabul edecekler. Eğer bir şeyi Einstein söylerse o doğru olmalıdır, fakat Gazali veya Molla Sadra söylerse o ilmi değildir yanlış olandır.

Eğer gerçekten bilim ve ilahiyatın kökleri ve temelleri hakkında bir şey bilmiş olsalardı, bilimin ilahiyat için söyleyeceği hiçbir şey olmadığını fakat ilahiyatın bilim için söyleyecek çok şeyi olduğunu da bilirlerdi. Bunun sebebi ilahiyatın tevhid inancı üzerine kurulu olmasıdır. Bu sebeple yukarıdan aşağıya bakabilir ve her şey arasındaki kopuklukları farkedebilir. Fakat bilim teksir inancı üzerine kuruludur dolayısıyla çokluk-gerçekliğin en alt seviyesi- düzeyinde sıkışıp kalmıştır ve sadece bu çokluğu derinlemesine inceleyebilir ve sonsuza dek yeniden düzenleyebilir. O ne zaman ki kopuklukları gözden geçirmeye muvaffak olursa, bunu ancak bu kopuklukların ne anlama geldiğini anlamaksızın yapabilir. Onun kendi dayanak noktaları ile bilim görünmez alanlardan -Kur'an'ın deyişiyle gaybdan- soyutlandı. Eğer onun bazen nisbi hakkında söyleyecek hiçbir şeyi yoksa gerçek bir gayb olan Allah hakkında da söyleyecek hiçbir şeyi olamaz. Bunun zıddına İslâmî entelektüel gelenek Allah'ın ilmi üzerine bina olmuştur ve dolayısıyla O'nun yarattıkları hakkında da bilgi sahibidir. Bunlar modern disiplinlerin zıddına mutlak doğru ve kesinlik üzere inşa edilmişlerdir. İnsan ile kutsal arasındaki ilişkiyi ancak bu tür bir gelenekli bilgi yeniden kurabilir." (Chittick, 2003:64-65)

Muhafazakâr Değişim'in temelini oluşturan gelenek; vahyin nakış nakış işlediği kutsal bilginin naklinin muhafazasıdır. Bu muhafazayı hayata geçirecek olana (şimdiye kadar geçiren) vasitanın/vasıtaların meşruiyeti çok önemlidir.

1.5.1. Milliyetçilik, milliyetperverlik, millî hassasiyetlik, Muhafazakâr Değişim'e mani mi? Veya bunların iççeliği ne kadardır?

Muhafaza duygusunun tarihî, sosyolojik ve felsefi arka planında yatan ana saik şudur: Değişime maruz kalan toplumun (milletin) kendi değerlerinden koparılan karşı bir direncin ifadesidir. Kıymetlerinin, mukaddes saydığı/kabul ettiği hususlarda terke mecbur

birakılmışlık intibainın verilmesidir. Ki, şimdiye kadarki uygulamaların böyle olduğu meydandadır. Buradan hareketle kendini koruyup kollama vazifesini deruhte eden milletin fertlerinin karşı duruşla mukavemet göstermeleri tabiidir. Bunun milliyetçilikte (milletçilik/ulusluk değil) ile ortaya çıkması da kaçınılmazdır. Unutulmamalıdır ki, milliyetçilik, kendi değerlerini korumak adına kapanmayı değil; ancak dışarıdaki tehlikeyi sezerek tedbir alıp; millî benliğini muhafaza ederek cihanşümül bir devlet olma yolunda gitmeyi amaçlamaktadır. Açılırken (değişirken, tekâmül ederken) hep alma değil; temessül ederek alma ve vermedir. Bu anlayışın modernizme karşı bir ülkü etrafında yok olmamanın mücadelesidir. Millilikte, milliyetçilikte elbette “hakim unsurun” tarih ve gelenek telâkkîsi vardır. Sahih Gelenek bağlamında gelecek inşasını hayata geçirebilmek için; “biz” değerini kâmil mânâda yapabilmekle mümkündür. Bizdeki “Millet sistemi, Batı Avrupa tipi milliyetçiliğe temel olmaz. Batı tipi milliyetçilik bu sistemle çatışarak ve onun silinmesiyle gelebilmiştir. Bizatihi millet sözünün (nation), ve milliyetçilik (nationalisme) gibi terimlerin tercümesi olmayacağı açıktır. Terim uyumsuzluğu, tarihi yünden uyumsuzluğu da aksettirmektedir. Buna rağmen tarihî tecrübe, millet sisteminin yeni tip ulus milliyetçiliğinin biçimlenişi kadar özellikle Müslüman kavimler arasında yeni bir kaynaştırıcı kimlik oluşturulmasına da yardımcı olduğunu gösteriyor. Bu çelişki gelişme, belirttiğimiz gibi bu kavimlerin tarihi bütün hadiseli safhalarıyla birlikte yaşamalarından ileri gelmektedir.

Osmanlı kimliği salt bir Müslüman kimliği olarak kalmamıştır. Sadrazam Said Paşa'nın ve benzerlerinin girişimlerinde olduğu gibi Türklüğün ağır bastığı bir Müslümanlıktır. Öbür Müslüman etnik gruplar bu Türklüğe dil olarak intibak ettikleri ölçüde Osmanlı-Türk olmaktadır. Genel kural, Türk olmayan ana babanın Türkçe konuşup anlaşmaları ve çocuklarının da bu dili izlemeleri ölçüsünde; ailenin Türk olacağıdır. Dolayısıyla son yüzyılın Osmanlılığı Türk kimliğine kolayca dönüşmektedir.” (Ortaylı,1999:84-85)

Elbette “Türk” anlayışında kavmiyetçilik önplânda değildir. Bu Muhafazakâr Değişimin ruhuna aykırıdır. Ancak unutulmamalıdır ki,

“hakim unsur”da biyolojik kökenin tesirli olduğu da aşikârdır. Mukadderat, böyledir.

1.5.2. An'anevi cemiyet ve an'anevi kültürün beraberliği nasıl olmalı?

Şu ana kadar değişimin handikapı gibi görülen gelenekten ve sahih geleneğin oluşumundan bahsettik. Sahih gelenek nasıl olmalı onu tarif ettik. Şimdi ise cemiyet-kültür münasebetini tetkik ederek; harsî buudun (boyut) tarih ile irtibatını sağlamlaştırarak, onu cemiyet üzerindeki tesirini tahlil edeceğiz. Şu ana kadar bahsettiğimiz geleneğin devamlılığından, düzenleyiciliğinden (otoriter değil), bulunduğu toplumdan aldığı “şey”leri tazammun etmesinden ve aslını nasıl koruması gerektiği üzerinde durduk.

Kültür-cemiyet ilişkisinde varılmak istenen nokta ise “millet” unsurudur. Cemiyetin yekvücutluğu, ortak paydası olan “milletin” hedeflerindedir. Millet ise, cemiyetin (toplumun) sistemleştirilmiş temayülün ifadesidir.

Kültür oluşumunun cemiyetin (millet) tekâmülündeki müesseriyeti üzerinde durmadan önce, bir hususa açıklık getirmekte fayda mülâhaza addediyoruz. Bazılarının “din-gelenek” konusunda din ile geleneği *aynılaştırılan* iddiası ile ilgili olarak kısaca şunu ifade etmekle iktifa edeceğiz: Biz, sahih geleneği müdafaa ederken dinle aynılığını iddiasında değiliz. Sahih geleneğin teşekkülünde ana mehazın vahiy (din) olduğunu; ancak dinden, Kur'an-ı Kerim'de ifade edildiği gibi “mücedditler” yardımıyla hurafeler çıkarılarak, Kur'an-ı Kerim ve Sünnet yolunu aynen devam ettirdiklerine temas ettik. Sahih geleneğin (bizce) tartışmamızda da ifade ettiğimiz gibi toplumların (millet) müspet katkılarındaki ortak paydanın din olduğunu mütalâa ediyoruz. Yoksa “din= gelenek” iddiasında değiliz.

Kültürün (hars) cemiyet hayatındaki yerini tayin edebilmemiz için, kültür mefhumunun terminolojisi üzerinde durmamız gerekmektedir.

Kültür mefhumunu çeşitli ilmi disiplinlerde aynı etimolojiye (iştikak) sahip olmakla birlikte farklı mânâlarda kullanılmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de hars; “Kadınlarımız sizin için bir harıdır. O halde harsınıza nasıl isterseniz varın ve kendileriniz için ileriye hazırlık yapın ...ilh.” (2/223) şeklinde ifade ediliyor.

Şimdi de asıl tanımlamaya E.SAPİR'in üç mânâda topladığı tarifiyle başlayalım (Sapir,Nak.:Turan,1994:33-34):

İlki, "...kültür "insanın" hayatında içtimai yoldan tevâriüs ettiği maddi ve manevi her unsuru ihtiva eder. Bu mânâda kullanılan kültür,insan mefhumuyla hemen hemen aynı şeyi ifade etmektedir..."

İkincisi,kültür tabakalaşmasını ifade eden bir yaklaşımdır."Bu terimin ikinci mânâda kullanılışı ise daha çok taammün etmiştir(Yaygınlaşmıştır).Bu manaya göre kültürden "ferdî" inceliğin daha ziyade konvansiyona (anlaşma-mukavele) tabii bir ideali kastolunmaktadır. Bu ideal, temessül (özümseme) cüz'i bir bilgi ve tecrübeye dayanmakta, fakat bir sınıfın ve an'anenin himayesinde mazhar olan tipik aksülamelden müteşekkil bir tarz ifade etmektedir..."

"...Hülâsa bu kültür ideali bir kıyafet ve bir eda (tarz,üslup) meselesidir. Bu kıyafet bir insana gayet zarif şekilde yakışabilir; edada hoş bir hava bulunabilir,fakat ne de olsa kıyafet bir elbiseden ibarettir ve eda da nihayet bir edadır..."

"Üçüncü mânâ ise, kültür (hars) mefhumunun bir taraftan, fertten ziyade grubun sahip olduğu manevi kıymetlere vermesi(dir)..."

B.TYLOR Sapir'in ilk tarifine uygun olarak"Kültür, bilgiyi,imanı sanatı, ahlâkı, örf ve adeti ferdin mensup olduğu cemiyetin bir uzvu olması itibariyle kazandığı itiyatlarını ve bütün maharetlerini ihtiva eden girift bir bütündür."(Tylor,Nak.:Turan,1994:35)B.MALINOWSKI biraz daha (Mümtaz TURHAN hocaya göre) iyi tarif yapmış:

"Kültür değişmesi,bir cemiyetin mevcut nizamını, yani içtimai,maddî ve manevî medeniyetini bir tipten başka bir tipe kalbeden prostedir. Böylece kültür değişmesi,bir cemiyetin siyasî yapısında,idarî müesseselerinde ve toprağa yerleşme ve iskân tarzında,iman ve kanaatlerinde, bilgisisteminde,terbiyecihazında,kanunlarında,maddî alet ve vasıtalarında, bunların kullanılmasında,içtimai iktisadının dayandığı istihlâk maddelerinin sarfında az çok husule gelen tahavvülleri ihtiva eder. Terimin en geniş mânâsıyla kültür değişmesi,insan medeniyetinin daimi bir faktördür;her yerde ve her zaman vukua gelmektedir."(Malinowski,Nak.:Turan,1994:46)

Muhtelif görüşlerin kültür tariflerini biraz ayrıntılı vermemizin sebebi,okuyucuya

geniş bir ufuk kazandırarak hükmünde kolaylık sağlamaktır.

Türkçülüğün mimarlarından Ziya GÖKALP harsı, "yalnuz bir milletin dinî,ahlâkî, hukukî ,mukalevî, bedîi, lisanî,iktisadî ve fennî hayatlarının ahenktar bir mecmuasıdır." (Gökalp;Nak.:Turan:1994;46) diye tarif eder.

Bu tariflerde altı çizilen,mutabık kalınan mefhum "maddî-manevî" değerlerin vurgulanmasıdır. Kültürün değişmez umdesi de, zikredilen "maddî-manevî"kıymetlerin devamlılığı ve bir ırmak misali mecrasına doğru akarken kenarlarından kendi bünyesinde sentez edebileceklerini alır ve çağlar (nesiller) boyu yoluna devam eder.

Son olarak Mümtaz TURHAN hocanın tarifini aktaralım: "Kültür , cemiyetin sahip olduğu maddî ve manevî kıymetlerden teşekkül eden öyle bir bütündür ki, cemiyetin içinde mevcut her nevi bilgiyi, alâkaları , itiyatları(alışkanlık-meleke),kıymet ölçülerini,umumî atitüt(tavır),görüş ve zihniyet ile her nevi davranış şekillerini içine alır. Bütün bunlar, birlikte,o cemiyet mensuplarının ekserisinde müşterek olan ve onun diğer cemiyetlerden ayırt eden hususi bir hayat tarzı temin eder." (Turan,1994:45)

Kültürün, milleti var eden,onu;hemhal olmuş toplumun en küçük birimine taşıyan vasitanın (bilgi,yayma,v.s.) ehemmiyeti-kaçınılmaz olarak- üzerinde durulması gerekir.Zira taşıyıcıların ehliyetsiz,liyakatsız her nevi unsur, "sahih geleneğin" yok olmasına veya hurafeye dönüşmesine; dolayısıyla inkılabın gecikmesine ve/veya ertelenmesine sebebiyet verir. Onun için,cemiyetin kılcal damarlarına kadar işleyecek olan doğru;ileriye matuf güzel tahayyülleri realize etmek için bilginin doğru iletilmesi icap etmektedir.

Kültür bir milleti diğer milletlerden ayıran mîyardır ve Nurettin TOPÇU'nun "mukadderatını kendi ellerine almayan millet kaybolmaya mahkumdur."ifadeleri,bu hakikatın altını çizmektedir. Bu millet mukadderatını da ancak "sahih geleneğin" mütemmimi olan kültür(hars)ile mümkündür. Mamafih hars;kopuk bir tarihle değil, bütün bir geçmişin tekâmülünün bileşkesidir.

Kültürümüzü kadim tarihimizden itibaren, bütün vecheleriyle ele alınması elzemdir.Evvel ve sonra kültür tefrikinin yapılma-

sı,Müslüman-Türk kültürünün noksanlığına delâlet eder.Nitekim şu ifadelerde olduğu gibi:“...vicdanın zaferi kültürümüzü kurtarmakla kabildir.Kültürümüz nerede?Bin yıllık tarihimizin meydana getirdiği kültür, vicdanımızda barınıyor; o şuurumuzda şuurumuzun altında ve bütün hücrelerimizde görülür.Onu dile getirmek, onu harekete geçirmek,onu hayata kavuşturmamız lazım geliyor.”(Topçu,1995:22)Bu ifadelerle, Nurettin TOPÇU, tarihimizi ve dolayısıyla kültürümüzü “1071 Malazgirt Savaşı” ile başlatıyor.Ondan önceki geçiş sürecini ve evvelkini reddetme meylindedir. Bunda bir eksiklik söz konusudur. İslam öncesi devri niçin görmezden gelelim ki? Nasıl olur da bütün Türk tarihini Anadoluculuk adına yok sayabiliriz?Türk milleti gökten zenbille mi indi de hermen Müslüman oluverdi?Kim söyleyebilir ki İslam’dan evvel ki Türklerin tevhid inancına sahip olmadığını? Türklerin Ergenekan’dan çıkışının öylesine uydurulmuş bir efsane mi olduğu düşünülmektedir? Bununla alâkalı olarak Kehf suresinde Zülkarneyn (A.S.)’ın kıssası anlatılmakta (18/83-98) ve merhum Elmalılı Hamdi YAZIR da bu ayet-i kerimeleri tefsir etmektedir (Yazır,1992:5/381-395).

Pekiye, nassla sabit olan bu hadiseye ne diyeceksiniz? Bu da mı uydurma? Burada zikredilen millet, Türk milletinden başkası olmadığına göre geçmiş topyekün kabul etmek mecburiyetindedir

Ancak, İslâm ile müşerref olan Türk milletinin Dinimize ters olan adet, gelenek ve görenekleri kabul etmesi zaten mümkün değildir. Kabul etmediğini de bin yıllık tarihî süreçten anlıyoruz. Ancak “kültür kırılması” olarak niteleyebileceğimiz bu düşünceler iyi niyetle bile vaz edilmiş olsa;asıl hurâfeci tavır Şarkiyatçıların (Oryantalist) Osmanlı ve Selçuklu dönemini görmezden gelerek,İslâm dünyasına ihraç ettikleri mesnetsiz nazariyeleridir.

İşte asıl “kültür kırılması” na sebep bu ve benzeri tarih telâkkileri ve techiz edilmemiş ham bilgilerin genç dimağlara sunulmasıdır. Sahih olmayan an’anevi kültürü,tevarüs eden cemiyet (millet), tabii olarak fikri kargaşalıklarla boğuşacaktır.

Bu hurafecilere âdeta direniş gösteren meşhur vak’anüvisimiz Ahmet Cevdet Pa-

şa’nın fikrî ve ilmî mücadelesini taktir etmemek mümkün değildir.

“Hikmet-i hükümet (raison d’etat) çokça kullanılan devlet adamı ve büyük tarihçi Cevdet Paşa (öl.1895)İslam dünyasında “hurafelerden arındırılmış ve dili”sade bir İslâm tarihi yazmaya yönelen ve bu düşüncesini Kıyas-ı Enbiya ile büyük ölçüde neticelendirmeyi başaran ilk müelliflerimizdendir..yalnızca sahih hadiselerden yola çıkarak bir İslâm tarihi yazmak-ki bu mevcut tarihlerin çok büyük bir kısmının devre dışı bırakılması dolayısıyla bir algılama ve yaşama tarzını(hurâfeleşmiş hars ve gelenek –M.M.) tasviyesi demektir.Gerekçelerini şöyle sıralamaktadır: 1.Peygamberler tarihin kitaplarına sıkıştırılan zayıf rivayetler..(bugünkü) müslümanların itikatlarını ve düşüncelerini zayıflatırken,İslâm dini aleyhinde neşriyatta bulunan misyonerlere/şarkiyatçılara da malzeme teşkil etmektedir...

2.İranlılar nice batıl ve yalan haberlerle doldurdularını kitapları Osmanlı topraklarına,özellikle de Irak’ta neşredilmekte ve bu yolla halkın itikadını bozarak Sünnileri kendi mezheplerine çekmektedirler. Dolayısıyla Şiaya karşı Ehli Sünnet mezhebini savunmak ve tavsiye etmek, şüleşme temayülünü durdurmak bir vecibedir. 3...nebevi hilafeti Osmanlılara nasıl geçtiğini ve Osmanlı hanedanının bi-hakkın hilafete haiz olmadıklarını insanların zihinlerine tedricen yerleştirmek ve eğitim çağında olan çocukları bu yolla terbiye etmektir.”(Paşa,1995:19-20)

Eğer hakiki bilgiyi “kendi”kültürümüzü;sahih tarih telâkkisi ile beraber cemiyete şırınga ederek;milleti hiç şüpheye düşürmeden,hatalı anlayışları temessül etmeden, müspet zihni temayüllerini doğru tavırlarla kesitirirsek,cemiyetin kültürünü sahih geleneğe irtibatlandırmış oluruz. Bunu yapmanın yolu zikredilen sistemleri hata payını en aza ircâ edip yorumlayarak, genç nesillerin dimağlarına yerleştirmekle mümkündür.Bütün fertler,kendi “eğitimi”, ifade edilen şekliyle fert fert yaparsa mukadderatımızın kendi elimizde olduğunu göreceğiz. Yaptığımız patinajları kaygan zeminde aramak;bilakis “Sanatkarın”tasarrufunu “dengeli” yansıttığıdaki esrarını tefekkür etmek lazımdır.

1.6. Ulus-Devlet mi ? Milli-Devlet mi ?

Ulus ve devlet mefhumları sanayi ihtilali ile şekillendiği iddia edilen müteharrik (dinamik) bir unsurdur. Ancak "millet-gelenek" münasebetinin girift oluşundan dolayı tahavvülün (değişim) ana merkezi olan "millet" safhalarını, gelenek bahsinde tetkik ve tahlil etmemizin daha doğru olacağı kanaatini taşıyoruz. Mamafih, "modern" ulus-devlet mefhumunu da burada tartışmış olacağız.

Acaba, ulus ile millet kavramı aynı anlamda kullanılabilir mi? "Ulus" denince "millet"; "millet" denince de "ulus" mu anlaşılmalıdır? Yoksa, bu iki mefhumun kökeni insan zihninde farklı mânâlara mı gelmeli? Bu kelimelerin sözlük ve kullarıyla anlamları ile tartışmamıza başlayalım.

Ulus fikrinin milletlerarası bir güç, kompleks bir yapıya sahip kimliklerin üst bir kimlik oluşturduğunu öne süren M. Guibernau, "...ulusu, bir topluluk oluşturma bilincine sahip, ortak kültürü paylaşan, açıkça belirlenmiş bir toprak üstünde yerleşik, ortak bir geçmiş ve gelecek projesine sahip ve kendi kendini yönetme hakkına sahip, bir insan grubu olarak tanımlayacağım" der. (Guibernau, 1998:119) Ve, ulusun da beş boyutlu olduğunu iddia eden Guibernau, "...psikolojik (bir grup oluşturma biçimi), kültürel, toprağa ait (territorial), siyasal ve tarihî." (Guibernau, 1998:119) ulusun dayandığı veya dayandırıldığı temelleri bina eder. Bu yaklaşım meseleye pozitif bir bakış açısıyla, batının kendi iç tekâmülü neticesinde meydana gelen uluslaşmanın umumileştirilmesinden başka bir şey değildir.

Bizdeki "jöntürk" hareketinin tavrı; batının sekülerleşmesi ile kendi iç laikleşmesi arasındaki benzerlik ne ise (tanımlama ve kabul etme), batının uluslaşması ile bizim millileşmemiz aynı daireye alınmak istenmiştir. Tarifte de görüleceği gibi, bir arada bulunup düşüncede, fikirde, idealde birliktelik meydana getirmek; grup oluşturmak hangi ruh haliyle olacak? İşte, hadiseye bu zaviyeden bakıldığında pozitifizmin üzerimizdeki müesseriyeti açıkça görülecektir. Bizdeki münevverlerin kahir ekseriyeti millileşme şeklinde değil de, uluslaşmanın neticesi olarak gördüğü ulus-devletin oluşumunu milat kabul ederler. M. Guibernau hâlâ meseleyi vuzuha kavuşturamadığı için mefhumları yerli yerine oturtmayı sürdürür ve tariflerini izaha devam eder.

"Ulus-devlet, sınırları belirlenmiş bir toprak parçası içinde yasal güç kullanma hakkına sahip ve yönetimi, altındaki halkı türdeşleştirecek, ortak kültür, simgeler, değerler yaratarak, gelenekler ve kökten mitlerini canlandırarak, birleştirmeyi amaçlayan bir tür devletin oluşumuyla tanımlanan, modern bir olgudur. Ulus ile ulus devletin çoğu zaman olduğu gibi, çakışmaması durumunda aralarındaki temel farkın bir ulusun üyelerinin bir topluluk oluşturma bilinci göstermesine karşılık, ulus devletin bir ulus oluşturmaya çalışması ve bir topluluk duygusu geliştirmeye çabalanmasından kaynaklandığı söylenebilir." (Guibernau, 1998:119)

Geçmişinde uluslaşmamış toplulukların, müşterek kültür, tarih, fikri ve zihni olarak bir arada aynı maksada yürümeleri ancak mecburiyetten olur ki; siyasi ve ekonomik olarak meydana gelen zaafalarda geçici tedbirlerin netice vermeyeceği aşikardır.

Bunun yanında biraz daha kutsal me hazlı tanımlamalara da rastlamak mümkündür. Schleiermacher, "insan ırkının, özellikleri tanrı tarafından verilmiş, doğal bir bölünmesidir" (Guibernau, 1998:120) tezi, hakikatin menşesine inme temayüllerini çağırıştırır.

Yeryüzündeki halkların farklı kabilelere ayrılarak münasebetlerini kendilerine mahsus oluşturdukları teşkilatlanmalarıyla *Mutlak Varlık'a* işaret etmek istiyor. Ama yine de bazı görüşler din noktasına geldiğinde farklı bir duruş sergiliyorlar: Mesela Huizinga, "...haçlıların, dil, soy ve sadakat açısından bölünmüş olanları, din uğruna birleştirmekten çok, Latin hıristiyanlığının ulusal düşmanlıklarını körükleyerek, onları silahlandırarak, savaş düzenine sokarak ve az ya da çok dinî rekabet oluşturarak bir araya getirir" (Guibernau, 1998:121) iddiasını ileri sürer. Bu da nihayetinde batının ulusu nasıl gördüğü ve ulus devlet oluşumunun nasıl sistemleştirdiğinin bir işaretidir.

Bazı mahalli tefekkür sahipleri de kavram olarak "ulus" kelimesini sanayi devrimine hasretmekte, ancak manasını kadim bir geleceğe dayandırarak, kutsal kaynağın doğduğu kavmi Yahudi "ulusu" ile sınırlamaktadır. Buradan hareketle umumi kabul görmüş nazariyeyi kendi fikri temayülü ile de -O'nun tanımlaması ile ulus ve ulus devletin- tahakkümcü yaklaşımını ön plana çıkarmaktadır. Bu noktada tasnife gidip belirli hudutları tayin

ettikten sonra bu hükme varsaydı, daha ilmi bir yaklaşım sözkonusu olabilirdi. Halbuki kullandığı kelime (ulus) modern bir mefhum;bunun yerine kendi harsı (kültürel)bir terim olan "millet"i kullansaydı;karşı duruşu kendimize has değerlerle müdafaa etseydi,hem ilmi açıdan hak ettiği yeri alır,hem de inandırıcılığı olurdu. O'na göre tahakkümcü "ulus devletin" kültürünün tahrifatı çok ileri boyutlardadır:"...herhangi bir kavmin kendi kültürünü sırf kendi kavmine özgü olması hasebiyle yüceltmesinin yanıltıcı olacağı noktasına dikkat çekmek gerekir. Ulus devlet düşüncesiyle birlikte, ulusal kültürlerin önem kazanmaya başlaması,bir devletin kendine referans olarak aldığı kültürü yüceltmesine,neredeyse mutlaklaştırmasına yol açtı. Gerçekte bir kavmin sadece kendine ait olmasından dolayı mensup olduğu kültürü yüceltmesiyle kendine tapınması aynı şeydir.

...(Ö)zellikle ulus devlet fikriyle beraber ortaya çıkan ulusal kültür düşüncenin insanoğlunun tarihî birliğini parçaladığını, tarihteki şirk eğilimlerini öne çıkardığını söylemek mümkün" iddiasını ön sürer Ali BULAÇ.(Bulaç,1995:8)

Tahlilimize, millet tarifi ile devam edelim:Millet;"Din,inanç, ilahi hükümleri tamamı,şeriat: Millet-i İbrahim; Mezhep, dini meslek;bir din veya mezhebe mensup olanların tamamı,ümmet:İslam Milleti;İnanç ,ortak tarih, dil, gelenek, kültür, ideal ve vatan birliği olan topluluk"(Doğan,781)

İspanya Akademi Sözlüğünde "aynı etnik kökene sahip olan, genelde aynı dili konuşan ve ortak bir geleneği paylaşan insanların oluşturduğu hidden anlayışın ürünü..."(Hobsbawm,1993:30) olduğu ifade edilmektedir.

Yapılan tarifleri, daha ziyade modern zamanlar (asrı) dediğimiz, sanayi devriminden sonraki tariflerdir. Zira, o zamana kadar böyle bir tanımlamaya ihtiyaç duyulmamış olduğu söylenebilir. Hatta bu konuda Ernest GELLNER'in iddiası daha da kat'i:

"Ulusları meydana getiren şey ise uluslaşmanın kendisidir. Bu durum paradoksal gibi gözükse de ulus, uluslaşmanın bir sebebi değil sonucudur. Uluslaşma ise sanayi toplumuna geçişin nedenlerinden ve bu toplumun kendi genel koşullarından kaynaklanan bir süreçtir... (S)ürecin dayattığı dilin, kültürün ve eğitimin merkezden kumandalı kullanımıdır. Dolayısıyla ulus olgusu-

nun ulus-devletle kaçınılmaz beraberliği ve bu ilişki gereği ulusun siyasi, ekonomik ve kültürel açıdan rüştünü ispatlayabilmesidir.

(Gellner,1992: 8-9)

GELLNER'in milli şuurun meydana gelmesini,sanayi ihtilalinin neticesi gibi telakki etmesi, milli şuurun evveliyatının olmaması manasını taşımaz. Eğer milli tasavvur olmasa idi,kadim devletlerin oluşumunu hangi şuurun etkisiyle teşekkül ettiğini kabul edecektik? Bir düşüncenin adının konmaması, onun olmadığını mı gösterir?Genelde Britanya, Roma, Çin vs;hususiyile ise kurulmuş Türk Devletleri ve son, Devlet-i Aliyeyi Osmaniye'nin kuruluşuna sevk eden düşünce ne olabilir?Sadece bir menfaat birlikteliğini düşünmek güç. Hele Türk Tarihi için bu mefkurenin olmaması,hilafı hakikattir.

Millet mefhumunu bu şekilde tarif ettikten sonra eşanlamı gibi telakki edilen,aslında farklı dünya görüşlerin ideolojik birer sloganı haline getirilen"ulus"u tanımlayalım.

Ulus, "oymakların meydana getirdiği topluluk;cemaat, halk, kavim, millet" (Doğan,1118)şeklinde ifade edilmekle birlikte,cari mananın "kavim" olduğu aşıkardır. Zira, kavim seküler bir etimolojiye sahip olup, din-dışı anlamlarını kullanmak isteyen doktrin mahsulüdür. Gerek içerideki ve gerek dış merkezli

içtimaiyyat (sosyolog) mütehasısları"seküler" manadan hareketle araştırmalarına konu ederler. Buradan yola çıkan bir çok yaklaşım ise yanlış zihni ve ilmi telakki ve tetebbulara sebep olur. Buna bir misalle daha da somutlaştıralım:

"...(Z)amanımızda evrensel ve varolması gerekir diye görünen bu ulus nasıl bir kavramdır? İki çok geçici tanım bu anlaşılması zor kavramı kavramamıza yardımcı olacaktır.

1-İki insan ancak ve ancak aynı kültürü paylaşıyorsa aynı ulustan sayılır. Kültür burada bir düşünceler, işaretler,davranışlar ve iletişim biçimleri sistemi anlamına gelmesidir.

2-İki insan ancak ve ancak birbirlerini aynı ulusun üyeleri olarak "tanıyorlarsa" aynı ulusun mensubudur demektir. Bir başka deyişle "ulusları insanlar yaratır;"uluslar insanların kendi inanç, sadakat ve dayanışmalarının ürünüdür. Bir grup insan, diyelim ki, bir ülkenin sakinleri veya belli bir dili konuşan insanlar, ancak aynı gruba

mensup olmaların-dan dolayı birbirlerine karşı bazı ortak hak ve görevleri olduğunu kesinlikle kabul ettikleri taktirde bir ulus olabilirler.(Gellner,1992:28)

Bu ifadelerden sonra zikredilen ulus oluşumundaki tezatlığı analiz edelim:

İlk maddedeki, iki insanın “*aynı kültürü paylaşması*” aynı milletten sayılır iddiası;kültürün “*ortak*” mal kabul edilmesiyle çelişmektedir. Gerek millet tarifi, gerekse ulus tarifinde aynı kavme mensubiyet asıl olduğuna göre, farklı ırklardan gelen iki insan üçüncü bir ülkede birleşiyor ve o ülkenin kültürü ile (özellikle ikinci ve üçüncü kuşak) hemhal oluyorsa, aynı kültürü paylaştığı için ırkdaş mı(millet-ulus) sayılmalıdır?Bir Kuzey Afrikalı ile Türk’ün Almanya’da yetişip büyümesi ve tamamen “o” milletin kültürü ile yoğrulması; K. Afrikalı’nın ve Türk’ün Alman milletinden olması için yeterli şart mıdır? Almanlar gibi yemek yemesi,giyinmesi,okullarında eğitim ve öğrenimini sürdürmesi, onların fikirleriyle amel etmesi, işaretlerini kullanması, “onlardan” olmasına kifayet eder mi? İki ayrı ırktan gelen insanların müşterek gayeleri olmadığı gibi(milli menfaat zaviyesinden), müşterek hedeflerinin de (mekfure- ideal) bulunmaması, bırakın aynı milleti oluşturmaları, sayılmaları bile mümkün değildir.

Saniyen,iki insan aynı ulusun mensubu olabilmesi için; “müşterek tarih, coğrafya, inanç, dil, hedef, mefkure v.s.” gibi umdelerde aynı şeyleri paylaşmaları esastır. Aynı dili konuşmak, hak ve görevlerinin olması mensubiyet için yeter-şart değildir. Mesela; farklı ırktan gelen insanlar aynı çatı altında aynı dili (mesela İngilizce) konuşsalar, amaçları da müşterek olsa, (Almanya’ da otomobil fabrikasında uluslar arası mühendisi olmak gibi) bu insanlar aynı milletten mi sayılırlar? Veya bu insanlara İngiliz demek mümkün mü?(İngiliz vatandaşı değil) Binaenaleyh,iddiaların tutarlı olaması için tez ve antitezler yeterli delile sahip olmalıdır. Fertler, yeterli donanıma sahip kişiler tarafından aydınlatılmalıdır.

O halde tartışmamıza baz oluşturan “*millet*” ve “*ulus*” mefhumlarını tarif edip Milliyetçilik ve Ulusçuluk anlayışımız üzerinde duralım:

Millet; ortak bir mazinin asli unsurlarıyla beraber tarih şuurunu ,kavmi(ırki) geçmişiyle bir-

likte sahih gelenekle yoğrulmuş bir kültür birliği;sahih geleneğe mehaz(kaynak) teşkil eden inanç birlik ve beraberliği;bu tarih,kültür ve inancın teksif ettiği ahlak birliği; coğrafi hududun tayin ettiği birlik; bu birliğe esas teşkil eden ve asli unsurlardan biri olan dil birliği ile pekiştirilmiş ortak tavır ve müşterek mefkurenin getirdiği şuurun ana bileşkesi, “millet”tir ve müteharrik (dinamik) bir unsur dur.

Ulus; ırki birliğe dayanan ;inanç birliği tali kalan;dil, tefekkür, işaretlerde ortaklığı esas alan;şekli mânâ muhtevalı olduğu için bütün bir ırkdaşlığın müdafaası olan fikir birliği; ecnebi (modern-batı)kaynaklı ilmi literatürün kazandırmış olduğu âfâki bir düşünce sisteminin ürünüdür.

Meseleyi hülâsa edersek:

Ülkemizdeki“*millet*” ve “*ulus*” telakkisi, tefekkür hayatımızın açmazlarından biridir. Batıdaki fikri cereyanların tahlilindeki kendilerine mahsusluk halini Türk aydınının hatalı iktibas ve kendince yorumu, düşünce hayatımızı;kaynağından farklı mecralara sürüklenmesine sebep olmuştur. Bunlarda (hatalı yorumlayıcılar) çeşitli fraksiyonlarda iddialarını vaz etmişlerdir.

Bir kısmı“*ulus*” tanımından hareketle, uluslaşmayı savunuyor. Bunlara göre buharın, uluslar arası üstündeki o muazzam tesirini görerek,mevdana gelen yeni hamleler;neticede Sanayi Devrimi’nin meydana geldiği batı dünyasındaki değişiklikler... Nihayetinde, vücut bulan ekonomik ,siyasi ve kültür boyutlu hızlı hareketlenmelerin oluşturduğu “*milli-devlet*” anlayışı...

Sanayi Devrimi’nin de en fazla etkili olduğu yer siyasi sahadır. Müteakiben imparatorlukların parçalanışı v.s. Bu fiil ve hal üzerine bina edilen düşünce sisteminin tefekkür sahipleri, “*millet*” telakkisi değil de “*ulus*” düşünce sistemini savunmuşlardır. Ve Sanayi İhtilali’nin ürünü olan Fransız ihtilalini dayanak gösteriyorlar. Bunların savunucuları aynı düşünce sistemin içinden yetişmiş, onu seslendiren aydınlardır.

Diğer bir grup ise, tarihin kökenine inerken milleti ana unsurlarından tecrit ederek yekpare bir ırkçılığın fikir yayıcıları olarak ortaya çıkıyorlar. Bunların da temel çelişkisi şarkiyatçılardan (oryantalistlerden) farklılıklarını sergilerken, aynı hataya düşüyorlar. Mille-

tin varlığına esas teşkil eden inanç birliğini, dolayısıyla bundan meydana gelen ahlâk ve sahih gelenekten mütevellit kültürü yok sayıyorlar. Böyle fikrî tahayyüllerini ilmî disiplin içerisinde ispatlamaya çalışmaları gerçek değildir. Yani bütün ırkın varlığı (*mutlak inanç mühim değil onlar için; belki tesadüfen(!) oluşmuş bir inanç. İslam Dini değil de başka bir din de olabilir: Hristiyanlık, Yahudilik, Budistlik, v.s.*) milletin oluşumu için kifayet eder. Artık burada millet değil, “ulus” ideolojisinin tahakkümü söz konusudur.

Bir de milli tarihi sınırlayan mütefekkirler var. Daha evvelki tarihin bıraktığı mirası redd-i miras etme eğilimin getirdiği kopuk tarih tasavvurudur.. Bu düşüncenin ana tezi Türk Tarihi’ni “1071 Malazgirt Savaşı’ndan” sonraki süreçte Türklerin Anadolu’yu müslümanlaştırmalarını temel almalarıdır. Onlar için Türk Milleti’nin mazisi “ 1071 Malazgirt Zaferi”nin milat kabul edilmesiyle başlıyor. Bu da “Sahiğ Geleneğın” cemiyetin inkılabı üzerindeki etkisini zayıflatıyor. Hatta tamamen yok ediyor. Milli-Devlet’in oluşumunu sadece bu iddia irtibatlandırmak, suni “millet” iddialarını kuvvetlendirir.

E.J. HOBSBAWM, şu ifadeleri ile köksüz mazinin olmayışına ışık tutar.”... milletler, devletin temelini oluşturmaktan daha çok, bir devletin kurulmasının sonucu olarak ortaya çıkarlar. Bütün özgül milli karakteristik özellikleri ve millet olma ölçüleri on sekizinci yüzyılın sonundan itibaren yerleşik kazanan, aslında devletin ve ülkenin kuruluşundan önce var olmayacak olan milli devletlerin açık örnekleri ABD ile Avustralya’dır. Ancak bir devletin yalnızca kurulmasının kendi başına millet teşkile yetmediğini...” (Hobsbawm, 1993:100)

Şu husus çok önemlidir: “Milli-devletin” oluşması “bütün” geçmişin teşekkülü ile mümkündür. Kırılğan millet tarihi ile, suni millet geleneği oluşturmakla genç Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulduğunu ve iddia edilen şekliyle farklı bir tarihten geldiğini söylemek insafsızlık olur. “Milli-Devleti” meydana getiren millet unsuru, tevarüs eden tarih geleneğinin topyekün bir kültür hamlesiyle geleceğe taşınması gerektiği ve “Değişimi” ancak bu şekilde tahayyül, tasavvur, tefekkür ve fiilin kalplere nakşedilmesiyle mümkündür. Aksi, hüsrarla neticelenir.

İfrat ve tefritten uzak durmak, bizim geleneğimizin ana umdelerinden en önemlisi.. Milli meselelerdeki bakış açımız at gözlüğü ile olmamalıdır. İrkçılık adı altında radikal bir asabiyetçiliği müdafaa etmek, bunu kabul ettirmeye çalışmak ne kadar “Sahiğ Geleneğimize” aykırı ise; aynı şekilde “enternasyonal” bir tutum sergileyerek milli geleneğimizi yok farz etmek de o kadar yanlış ve yanıltıcıdır. Çünkü o geçmiş bizi, anımızı yaşatmaktadır. Bununla gurur duymalıyız; ancak, geleceğe aynı ihtişamı taşımanın şuuruyla hareket etmeliyiz.

“Millet” ile “ulus” mefhumlarının manalarını ve karşıladıkları doktriner ifadeleri mukayese edelim:

MİLLET

- Müşterek inanç birliği vardır.
- Müşterek tarih anlayışı vardır
- Dini muhtevalıdır.
- Kur’an-ı Kerim kaynaklıdır.
- Sahiğ kaynaklı sentezin mahsulüdür.
- Anakaynağı; din, dil, kavim, tarih, içtimai ahlaktır.
- Bütün bir geçmişin ortak bir ifadesidir.

ULUS

- Müşterek inanç birliği yoktur.
- Karma tarih anlayışı vardır.
- Seküler kaynaklıdır.
- Modernizmin ürünüdür.
- Sahiğ olmayan sentezin mahsulüdür.
- Ana kaynağı irki birlikteliğe dayanır.
- İstenilen bir geçmişin ortak ifadesidir

1.6.1. Milliyetçilik mi Ulusçuluk mu?

Ulus ve Millet kavramları üzerindeki tahlillerimizden sonra Milliyetçilik ve Ulusçuluk; bunlardan mütevellit Türkçülüğün hangisine yakın durduğuna düşünmeye, tefekkür etmeye ihtiyaç vardır.

Bazı kelimeler lügat itibarıyla aynı anlama gelebilirler. Bütün dillerdeki anlamları bir olabilir. Ancak, bu kelimelerin neşet ettiği topraklar, yoğrulduğu kültür, gelenek, tarih, din gibi aslı unsurların tesiriyle milletlerin kullandığı mefhumların ihtiva ettiği derin mânâ farklılıkları vardır. Hususiyle bu kelimelerin etki sahası bir milletin kaderini alâkadar eden mef-

humlar ise ehemmiyeti daha da ziyadeleşmektedir. Bu sebepten dolayı bizdeki tasfiyeciliğin asıl maksatlarından biri de kelimelerin, mefhumların ruhunu yok ederek “yenileşme” çabası içinde olunmasından ötürü, kendini tanımayan, tarifi mümkün olmayan ve içinden çıkılmaz bir halde yıllarca debelendeğimiz yerde durmaktayız. Bir milleti var eden;onun kelimelerinde yüklü olan “mânâ”sındadır.

Millet ve milliyetçilik ile ulus ve ulusçuluk mefhumları da ruhanları yok edilmiş kelimelere birer misaldirler. Bu kelimelere atfedilen mânâlar aynı zamanda bir medeniyete bakışın ve o medeniyetin tarihini, edebiyatını, kültürünü, an’anesini, dîni vasfını aksettirir. Bu kavramlara verilen anlam, hep ideolojik bakış açısında mündemiç olmuştur. Kıymetlerimize; oryantalist fikrin elbisesi giydirilerek; bütün değerlere ve topluma yaklaşımımız bu olmuştur.. Özellikle pozitivistin tesiriyle zihinlerdeki bulanıklık bizim aydınımızda fazlasıyla şumüllendiği için, geleceği tayin edecek beyinlerin bu fikriyatla teşhiz edilmesi yüzünden,kendi meselelerimize Batı’nın gözünden bakmamıza yol açmıştır. Tabiatıyla,zamanla içi boşaltılan, tarihin imbiğinden tevarüs ederek bize gelen mefhumlarımız bir bir ellerimizden kayıp gitmiştir. Bizde,bir kelime halk nazarında kabul görürken, zorlayıcı bir telâkkî ile değil; cemiyetimizin kültüründen, geleneklerinden, dininden, âdet ve göreneklerinden bir şeyler alarak müşterek bir dil meydana getirmiştir. Lisanımızı meydana getiren kelimeler,İslâm dininin ve bizim kadim geçmişimizin kültürüyle yoğrulmuş,ceset ve ruh teşekkül ettirilerek milletimize mal olmuştur.

İmdi, hal böyle iken, 1789 Fransız İhtilali ile neşvünemâ bulan ve dalga dalga yayılan asabiyete dönüş fikriyle hareket eden aydınlarımız,meseleye bu açıdan baktıkları için ulusçuluğun hakim fikir olduğunu ve “Türk ulusunun” ve “ulusçuluğunun” mümkün olabileceğini on yıllardır dile getirmişlerdir. Bu fikri kalıplar aynen devam etmektedir.

Menbanı pozitivistinden alan şarkiyatçıların tilmizlerine göre ulusçuluk daha evvelden yok idi ve bu ulusçuluk malum ihtilalle gün yüzüne çıkmıştır. Bizim de kendi ırkımızın ön plâna çıkarılması ve istikbalimizi tayin etmek için kendi kavmimizin insanları eliyle mümkün olabileceği fikriyle hareket

etmişlerdir. Böyle düşünen aydın tabakası batıdan aldıkları “nasyonal” kelimesini ulus, “nasyonalizm” mefhumunu da ulusçuluk diyerek meseleyi asli merkezinden sapmasını sebep olmuşlardır. Dolayısıyla bunlara ve zamanımızdaki kullanımına göre ulus ve ulusçuluk tamamen seküler bir kavramdır. Ladinidir. Kökü yoktur ve tarihî bir geçmişi olmamıştır. Şimdiye kadar olmayan böyle fikirler bir anda ortaya çıkmıştır. Bu yüzden mezkûr fikriyattan şu anlaşılmaktadır: Müslüman-Türk milletinin tarihi yoktur. Bin yıllık İslâm-Türk tarihi ve beş bin yıllık Türk tarihinin olması mümkün değildir. Ulusçuluğun ve ulusçuların fikrine göre asıl unsurlar şu hususiyetlerden müteşekkildir:Bu mefhumların tarihî zemini yoktur. Dinî,harsî,an’anevî hid bulunmamaktadır. Müşterek değerlerden şekillenen bir maziye sahip değildir. İçi boş, dışı modernizm ile doldurulmuş,milletimizin hiçbir meselesine cevap verebilecek teşhizat (donanım) mevcut değildir. Tabandan değil, tavandan; yani otoriter bir zihniyetin tahakkümü ile millete mal edilmeye çalışılan mefhumlar bütünüdür. Ulusçuluk, bizim milletimizle hemhal olmamıştır ve olmayacaktır. Aslını red eden biz zihniyetin mahsulünden, gelecek tasavvur etmek imkan dahilinde değildir. Ve bundan sonra da olması mümkün olmayacaktır. Hakim “izm”in tahakkümü belki biraz daha zorlayıcılığını devam ettirebilir; ancak, ruhsuz bir cesedin fayda vermeyeceği de aşîkârdir.

Buraya kadar tahlil edilen hususların milletimizdeki karşılığı nedir, ona bakalım: Millilik,millet sevgisi,vatan sevgisi, milliyetçilik, gibi kavramların bizdeki karşılığı batıdan tamamen farklıdır. Garbın milliyetçiliğe yaklaşımı,ona yüklediği anlam ‘ulusçuluk’ tan ibaret olduğu için “ırkî” tarafının öne çıkması tabiidir. Dolayısıyla batı merkezli milliyetçilik tarifini bize olduğu gibi nakletmek,umumileştirmek;ilmî bir tanımlama olmaz. Çünkü batı milliyetçiliğinin aslı unsuru ırkidir. Meseleye bakışları biyolojiktir. Dinî ve lisanî bir vasıfları olmadığından ötürü lâ-dini bir mefhum olan “ulus” tam da karşılığıdır. Mesela,bir Alman ulusçuluğu, bir İtalyan Faşizmi, tamamen ulus odaklı değerler yumağına bağlılık olarak kabul edilir ve tatbikatı da böyle olmuştur. Bu şekil “ulusal değerlere”

bağlılık adı altında ırkçılık felsefesini esas alan bir "ulusçuluğu" nasıl kendi kıymetlerimize dahil edeceğiz? Hangi hiden bizi aynı tarifi şemsiyesi altında buluşturacak? Mahreçlerinde bile farklılık arzeden bir ulusçuluk ile din ve dil merkezli müşterek değerler bileşkesi olan milliyetçiliği aynı kefeye koyacağız? Zaten ülkemizdeki "ulusçuluk" ve "milliyetçilik" çatışması da bu noktada başlamaktadır. Hiçbir zaman birlikte olması tahayyül ve tasavvur edilemeyecek bir beraberliğin, aynı maksada matuf hizmetin mümkün olmayacağı da ortadadır. Böyle fikirlere sahip olanlar, "kendi" çıkarları veya ideolojilerine göre hareket etmektedirler. Zira, bizde batı merkezli ırkçılık, milliyetçilik olarak ve millî değerlere bağlılık mesabesinde belirleyiciliği olamaz. Tayin edici bir âmil değildir. Zaten bu gibi fikri misyona sahip olanlar ulusçuluğun emrindeki müstemleke zihniyetlilerdir.

"Evrenselcilik" adına da millî hissiyatı istismar edenler, millî hasletlerimize zarar vermektense başka hiçbir vazife icra etmemektedirler.

Müslüman-Türk milletinin milliyetçilik telâkisi, "vatan sevgisi imandandır" düsturunu merkez alan bir misyonun ifadelendirilmesidir. Çatışını ve temelini bu fikirle inşa etmiş milliyetçiliği, "kültürel milliyetçilik" olarak nitelemek de maalesef aslî unsuru yok saymaktır. Bu tanımla hareket noktasını tayin eden zümreler meseleyi asıl mecrasından saptırarak millet unsurunu kültürle eşdeğer saymışlardır. Kültürel milliyetçilikten söz etmek de biyolojik ırkçılıktan veya dinî ırkçılıktan (Siyonizm gibi) bahsedenlerle paralel düşünmeyi iktiza ettirir. Böyle bir tarif, hakim unsurun ihmal edilmesi demektir. Halbuki millet ve milliyetçilik, aslî unsurun bütün tebayı kucaklayarak; farklı tabakaların huzurunu temin etmekten geçer. O ruhu tesis eden şey ise, içi din ile doldurulmuş millet teşekkülünü hayata geçirmektir. Millet müdafisi olan milliyetçilik bütün tarihî geçmiş bünyesinde barındıran bir anlayışın ürünüdür. Milliyetçiliğin harcını oluşturan ana unsurların ehemmiyeti, bunlara tabiliğimizin derecesiyle ölçülür. Aslî unsurlarımız ise, tarihimiz, kültürümüz, edebiyatımız, musîkimiz sanatımız, âdetlerimiz, törelerimiz, sahih geleneğimiz, lisanımız ve en mühim olanı da dinimiz-

dir. Muharref olmayan, tahrifata maruz kalmamış; bunlarla yüzyüze olanların da tecdidi ile donatılmış edilmiş bir milliyetçiliğin "kültürel milliyetçilik" ile bir irtibatı olabilir mi? Kültürel milliyetçiliğin Osmanlı Millet Sistemine tekabül ettiği iddia edilirse, o zaman zaten mesele hal edilmiş demektir. Zira Osmanlı Millet Sisteminin temeli, hakim unsurun, yani Müslüman-Türk anlayışının asıl olduğuna delâlettir. Burada kültürel milliyetçilikten bahsedilemez. Bazı aydınların böyle bir tarif ile kelimeye anlam yüklemeleri, ulusçuluk misyonuna hizmet edenlerle aynı safta olduklarına gösterir. Dolayısıyla şu hususları ayan beyan ortaya koyarsak mefhum kargaşalığı biraz olsun aralanabilir. Milliyetçiliği besleyen ansa unsur din ve dildir. Bunlardan neşet eden sahih gelenektir. Millet in kıymetlerinden oluşmuş kültürdür. Tarihtir, sanattır, edebiyattır, musîkidir. Ve, bu misyonun ve vizyonun meydana getirdiği medeniyettir. Dinsiz bir millet nasıl yok olmaya mahkum ise, aynı şekilde dinî, dili ve sahih geleneği merkez almayan bir milliyetçilik de kadük kalmayı hak edecektir. Tabansız ve tavansız, kendinden menkul misyonlarla yola çıkanların varacağı nokta ulusçuluktur. Şimdiye kadar kendimizi aşamadığımız ve fikir dünyasında fırtınalar kopan bir zihniyetin zaman aşımına uğradığını, tek övünme kaynağımız olan birbirimizi yeme alışkanlığımızdan kurtularak; bölgemizden ve kendi hinterlandımızdan bütün dünyaya "Türk" gibi düşünen bir zihniyetin varlığını tesis etmeliyiz. İçimizdeki ve dışımızdaki her türlü imkânları kullanabilen; daha evvel var olan ruhu tekrar diriltip şaha kaldırmalıyız.

Bu babta şu sorunun cevabı da iyi tahlil edilmelidir: **Türkçülük, ulusçuluğa mı yoksa milliyetçiliğe mi daha yakın?** (Mezkit, 2010/4)

Türkçülük fikrinin ırkçılığa mı yoksa milliyetçiliğe mi yakın durduğu, kafaları karıştıran bir sorudur.

Kafatasçılık, ırkçılık, ulusçuluk, milliyetçilik gibi kavramların ideolojik amaçla toplumun şekillenmesinde ne kadar etkili olduğu, bu doktrinlere yön veren ana unsurların gücü ölçüsündedir. Bir milletin var oluş mücadelesinde ifade edilen akımların yine milletin temel değerlerine ters istikamette bir yol harita-

sının çizilemeyeceğini, toplumun ruhuna hitap etmeyen bir öğretinin zamanla millete doğru dönüşüm geçirmesi tarihin bir gerçeğidir. Derde deva reçetelerin zıt tepki vermesi reçeteyi yazanın kimliğinde aramak, siyasi tarihin bir realitesidir. (Bir ülkenin, bir milletin, bir halkın geleceğine yön verenler; bu siyaseti amaç edinenlerin şuur altına şırınga edenlerin fikri temelini meydana getiren inanç sisteminin ne kadar tesir ettiğini Türkçülük hareketinin önder kadrosundan anlamak mümkündür).

Esas itibarıyla milleti aydınlığa taşımamanın derdini dert edinmişlerin amacının daima takdire şayan olduğu unutulmamalıdır. Ortak paydayı bu şekilde teşekkül ettirmemiz zorunluluktur. Meseleye bu açıdan baktığımızda “Türkçülük, ulusçuluğa mı yoksa milliyetçiliğe mi daha yakın?” sorusunun cevabını ırkçılığa yakın durduğunu, Türkçülük cereyanı ideologlarının fikirlerinde görmekteyiz. Türkçülere göre ırkî taraf ağır basmakta ve milliyetçiliğin ana unsurlarından “inanç” yönü ya es geçilmekte veyahut da “olsa da olmasa da fark etmez” anlayışı hâkimdir. “Pantürkist” telâkkî, “Millî Şeflik” döneminde tu kaka edilerek tabutluklarda yeşeren Turan ülküsü, ulusçuluğu esas alır. Ulusçuluktaki lâdinilik, mukaddes “şey”lerin etkisiz, kavmiyetçiliğin ana eksen kabul edilmesi; bu ön kabule zihinleri zorlamaktadır. Dolayısıyla Türkçülük’te, “ırkî” unsurun asıllığı açıktır. Türkçülük hareketinin temel değerleri “ırkî” kaynaklıdır. Türkçülüğün fikrî akım tarzının gayri dinîliği, onun Nasyonal Sosyalizm’in yansıması şeklinde algılamayı da haklı kılmaktadır. Milliyetçilik-Ulusçuluk tartışmaları ve Türkçülüğün hangisine daha yakın durduğu meselesinin netliğe kavuşması, geleceğimizi de şekillendirecektir. Girizgâh niyetiyle ifade ettiklerimizi biraz daha açalım:

Türkçülüğün esasları şeklinde özetlenebilecek ilkeler yumağı, zamanımızdan evvelki bin yıllık tarihi yok saymaktadır. Türkçü harekete göre, din, bu ideolojide yer almaması gerekir. Bütün Türklerin dini konumuna gelmiş İslâm dini sadece tesadüfler sonucu veya Arap hakimiyetinin bize zerk ettiği inanç sistemidir. Meşhur Türkçülerden Dr. Rıza Nur, İslâm’ı Arap dini kabul eder ve bunun Türklüğü yok ettiği düşüncesini savunur.

“Türklerde hayret ve takdire lâyıktır ki İslâmlaşmadan evvel milliyet duygusu vardı. Bunun misali çok bariz bir şekilde Gök Türklerdedir. Bu Türkler Türk yasa ve töresine pek riayet etmişlerdir. Orhun sitelerinde: ‘Yukarıda Türklerin Tanrısı demiş: Türk milleti yok olmasın...’ ‘Türk milletinin adı, şöhreti silinmesin’ gibi cümleler vardır. Bu cümleler bugünkü Türk nesillerine ibret ve derstir.

Arap fütuhatının Orta Asya’ya varmasıyla Türkler Müslümanlığı kabule başlamışlardır. Git gide Müslümanlık geniş miqyasta Türkler arasında yayılmış, bu yeni din tesiriyle Türkler milliyetini unutup Arab’a meclup olmuştur. (Meclûb: Başka yerden getirilmiş olan- M. N. Özön, Osmanlıca Türkçe Sözlük) İlmi ve askeri bütün deha ve varlıklarını Arap hizmetine koymuşlardır. Öyle ki Türkiye’ye fenâ filislâm veya fenâ fiarap demek yanlış olmaz. Türklerin Arap medeniyet ve ilmine ettikleri hizmet çok büyüktür. Hele Arabın dinini, dilini, milliyetini muhafaza için Türklerin bütün cihanla vuruşları pek meşhurdur. Eğer Türkler olmasaydı Arap bütün maddi ve manevî varlığıyla beraber çoktan çökmüş, bitmiş, batmış milletler listesine girerlerdi. Hıristiyanlık öncesi Piyer Lermit’in ruhu ve Tasso’ya “Kurtarılmış Kudüs” büyük epopesini yazdıran (destan) ruh, sonra da koloni kurt iştahası fenomenleriyle Arabı sömürür, yeryüzünden siler süpürdü. Tarih şahittir ki, bütün bunlara karşı koyan yiğitler safları Türk alp ve erlerinden teşekkül etmiştir.

İşte bu Araba yarsıma iledir ki Türk yasa, töre ve milliyeti Arap dini sıvağında tuz suda erir gibi eriyip gitmiştir. Bu hal aşağı yukarı 10 asır sürmüştür.” (Nur, 1990:99-100)

Türklerin İslâmı kabul etmesi neticesinde İslâm âleminin yegâne temsilcisi ve koruyuculuğunu deruhte etmesini; Türklüğe ihanet gören anlayışın zihni alt yapısında, oryantalist felsefenin etkileri vardır. “Türklerde görülen milliyet şuurunu, Osmanlı döneminde, İmparatorluk ve İslâm dininin tesiri altında küllenmiştir” (Lewis, 1984:33) ifadesi ile 1914’lerdeki Türkçülerin temsilcilerinden Ahmet Ağaoğlu’nun şu ifadeleri arasında ne fark vardır?

“İslamiyet Türk’ün dinidir, din-i millîsidir, kavmisidir. Türk İslamiyet’i cebren, mahkûm, mağlup olarak değil, hâkim olarak kabul etmiştir. Bin seneden beridir ki İslamiyet’in en

ağır yüklerini, omzuna alarak taşımaktadır, İslamiyet yolunda Türk her şeyini unutmuştur. Lisanını, edebiyatını, iktisadiyatını ve hatta bazen mevcudiyet-i kavmiyesini bile.”(Agayef (Ağaoğlu),1914/7: 2388 (Nakleden: Sarımay,1990:22)

Aslında Dr. Rıza Nur doğruları dolaylı yoldan söylemektedir. Elbette, bu millet, Türk Milleti İslâm'ın bayraktarlığını 10 asırdır yapmıştır. Ancak, bunu yaparken Arap ırkına hizmet için değil, bilakis kendi ruhundaki hamleci, cesaret ve savaşçı ruhuyla, İslam'ın barışçı, mazlumlara zalimlerin zulmünden kurtuluşun reçetesini sunan ruhuyla birleştirerek bütün yeryüzünü arşınlamıştır. İşte bu noktada Türkçülük, meseleyi sırf lâdinî zaviyeden sekülerizme irca ederek, bir nevi “Oryantalizmin” tuzağına düşmüştür. Oryantalizmin temel felsefesi on asırlık Türk tarihini, özellikle de Osmanlı Dönemini yok farz ederek Haçlı ruhuna hizmet etmiştir. Dolaylı olarak yok sayma, Osmanlıyı Türk Devleti kabul etmeme, Oryantalistlerle aynı gayeye hizmetten başka bir şey değildir.

Elbette, Türk tarihi on asır evvelden başlatılamaz, burası doğrudur. Meseleyi bu mecradan bakmak, (Meselâ, Nurettin Topçu, Ali Fuat Başgil gibi) sırf Anadolu Türklüğünden bahsederek kadim Türk tarihini yok saymak mümkün değildir. Bu da kopuk tarih anlayışıdır. Ya da Bülent Ecevit, Azra Erhat, Cevat Şakir, Melih Cevdet Anday gibi siyaset adamları ve yazarların meseleyi Batı'ya yaranmak adına Anadolu'daki eski uygarlıklara kadar götürülmesi de hatalıdır.

Türkçülerin piri kabul ettikleri Ziya Gökalp Türklüğü dolayısıyla Turan idealini gösterirken Mukaddesata vurgu yapmaktadır. Hâlbuki Türkçüler (Nihal Atsız ve eski bakanlardan Abdülhaluk Çay gibi Türkçüler) Ziya Gökalp'ı da kendilerine benzeterek Türk tarihini ırka dayandırmışlardır. Türkçülük ideolojisi İslâmî bir anlayışı reddettiği içindir ki millî değildir. Türkçülük gayri millî bir akımdır. Dinî vasfı kabul etmeyen bu fikre göre bir dünya medeniyeti kurmuş Müslüman-Türk devletlerini Türk değil; bilakis, çokmilletli ve çokkültürlü devletler diye nitelendirmektedirler. Bundan ötürüdür ki, hiçbir Türkçü Osmanlı'ya olumlu bakmamaktadır. Türkçü akımının savunucularına göre İslâm

dinini kabul etmemiz tesadüfidir. Gelecekte başka bir dinin olması muhtemeldir. Türkçülüğe göre, kendi fikrine uymayan her görüş, anlayış tamamen dışlanmalıdır, hatta tekfir edilmelidir.

Özellikle Türkçülük peşin hükmünün, Osmanlı-Türk devletine bakışının dışlayıcılığı pek tabidir ki bu fikriyatı ulusçulukla kesişmesi çok ilginçtir. Osmanlıyı Türk kabul etmeleri veya bu yöndeki hakaretimiz olmasa da ona yakın tavırları. Millet ulus tahtarevallisindeki salınımları sürecektir. Bu kabul edilişin, oryantalist fikre çanak tuttuğu da açıktır.

Türkçülüğün önde gelenlerinden Nihal Atsız'ın bu ideolojiye bakışı, İslam dininin Türkler arasındaki yayılışma, dolayısıyla İslam'ın özü olan tasavvufa bakışındaki tasavvur, doğrudan hedef göstermeksizin dolaylı yünden bu milletin ruhuna pranga vurduğunu dile getirmesi dikkat çekicidir.

“Yunus Emre, Türkçenin büyük sanatkârıdır. Türkçenin büyük şiir ve fikir dili olduğunu ortaya koyanlardan birisidir.

Fakat Yunus Emre'nin fikirleri Türk Milleti'ni zehirlemiş, onu uyuşturmuştur. Çünkü o da yaşadığı zamanın fikir ve duygu hastalıklarına kapılarak birbirini tutmaz sözleri 'tasavvuf diye ortaya atmış, savaşçı bir millet olan ve çevresinin düşmanlarla kaplı olmasından ötürü savaşçı olmaya mecbur bulunan Türk Milleti'ne bir dilencilik felsefesini telkin etmeye çalışmıştır. Onun: **Dövene elsiz gerek/Sövene dilsiz gerek/Derviş gönülsüz gerek/Sen derviş olamazsın.** Demesi Türk ahlâkına, yaratılışına uyan bir düşünce midir? Hatta Türk dervişleri böyle midir? Orhan Gazi ile birlikte savaşlara katılan dervişler, derviş değil midir? Türkiye'nin ilk İmparatoru olan Selçuklu Tuğrul Beğ'in katibi olan Arap İzni Hassül, Türkçeye de çevrilen eserinde Türkleri böyle mi tarif etmiştir?

Yetmiş iki millete bir göz ile bakmayan/Halka müderris olsa hakikatta asidir

Demekle Yunus Emre milliyet hiden ri da, din bakımından da sapıklık içinde değil midir? 'Millet' kelimesini Türkçedeki bugünkü anlamı ile 'ulus' yerinde kullanıyorsa milliyetsiz, vatanlı bir adamdır. Böyle değil de bunu Arapçadaki manası ile “din” yerinde kullanıyorsa da o zaman da kâfirdir. Çünkü Müslümanlık

öteki dinleri kendisiyle eşit saymaz. Zaten onun:

Oruç, namaz, zekât, hac cürm ü cinayettür;/Fakir bundan hiden has-ı heves içinde demesi de hiçbir tevil ve tefsire mahal bırakmayacak şekilde küfürden başka bir şey değildir. Bunları tasavvufla falan izaha çalışmak boşuna ve gülünç gayretlerdir” (Atsız:Nak.:Çil,1990: 44-46.).

Türkçülüğün zamanla değişim geçirerek biraz daha İslam’a yakın durması, farklı bir noktaya gelmesi önemlidir. Aslında burada Atsız’ın millet yerine ulus kelimesine atıfta bulunarak günümüzdeki anlamı ile Yunus Emre’ye yüklenmesi de bir çelişki değil midir? Ulus ve Millet kavramlarının anlamında; bir medeniyetin inşasındaki önemine işaret vardır. Ancak, Türkçülün milliyetçiliği sadece lafzını kabul etmesi; milleti meydana getiren ana unsurların ihmal edilebilir sayılması garabetini de beraberinde getirmektedir. Bu hususla alâkalı Haluk Çay’ın Türkçülüğü tarifi, ulusçuluk ile milliyetçik arasındaki gelgitlerin derinliğine nüfuz ettiği delâlettir:

“Türkçülük Türk milliyetçiliğinin adıdır. Türkçülük Türk Milletinin diğer milletlerden ileri ve üstün olma ülküsüdür. Türkçülük fikrini siyasî, felsefi, edebî ve ekonomik sahada ilk defa bir sistem olarak ortaya koyan Ziya Gökalp’tir. Türkçülük ülküsüne temel alınan değer, Türk milletidir. Namık Kemal’in düşündüğü millet, Fransız İhtilali’nin ortaya çıkardığı müşterek bir irade ve menfaat birliğinin oluşturduğu müşterek bir tarih şuuruna erişmemiş ruhsuz bir kalabalıktır. Fransız tebaası her yabancı bu topluluğa girebildiği gibi, Osmanlı tebaası, her Osmanlıyı diyen de Osmanlı toplumuna girebilmiştir. Türk olmayan, Türklük düşmanı bu tebaa, Tanzimat’tan beri Türk aydınlarındaki gafletten faydalanarak Türk milletinin ve devletinin başına dert olmuştur” (Çay,1990:17-18)

Türkçülük hareketi, milliyetçiliği ana eksen kabul etmesi, bir taraftan da milliyetçiliği besleyen ana damar olan dini (İslam dini) harcın içinde yapıstırcılığından ziyade süsü kabul etmesi anlaşılabilir bir fikri kırılmadır. Mesela Atsız’ın Yunus Emre için söylediklerine, Türkçülüğün mimarlarından olan Necip Türkçü’nün Yunus Emre’ye bakışı çelişkidir (Orkun,1977:62). Türkçülük fikri, ulusçulu-

ğa daya yakınlığına inananların daha sonraları milliyetçi muhafazakâr değerlere kayması “ana unsur” din daha da önem kazanmıştır. Tarihe bakıldığında Türkçülük hareketi, zamanla “kaynaşma”ya doğru bir seyir izlemiştir. Türkçülüğün gerçekte milliyetçilik olduğunu/olması gerekliliği üzerinde Kur’an-ı Kerim’den ve Peygamberimizin (s.a.v.) hadislerinden kaynaklar gösterilmiştir. Bu, Türkçülüğün değişim safhalarını göstermektedir. Hatta ayet ve hadislerle, muhalif gördüklerine sert bir üslupla cevap vermektedir. Mesela buna vurgu yapan şu yazı gibi: “Hatta milliyetçiliği teşvik ve takdir eden, bu yolda ayetler gönderen Yüce Allah’ın emirlerini tuttuğunu iddia eden bazı cahil ve hain Müslümanları da kullanarak milliyetçilere saldırtırlar (Avrupa’nın Türkiye üzerindeki emellerinden bahsediyor. M.M.). Allah Hucurat Suresi’nin 13. ayetinde, ‘Ben sizi kavim kavim yarattım, birbirinizi tanıyıp sevesiniz diye’ diyor. Yüce Peygamber Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.) ‘da ‘Kişi kavmini sevmekle kınanamaz’ diyor. Ama bu yabancı güdümlü Müslümanlar, Avrupalı efendilerinin sözünü daha çok tuttıkları için, kendileri milli duygulardan arınıp günaha giriyor ve ayrıca milliyetçilere de saldırıp iftira ederek haram işliyorlar.

Bu günahkârların vebali öyle büyüktür ki, bu yolla İslam’a da zarar verdiklerinin yanında, milliyetçilere düşmanlık edeceğimiz diye azınlık ırkçılığım da körükleyerek asabiyete sebep oluyor, fitne çıkarıyorlar. Bunlar aynı zamanda bölücülük yapıp Müslümanların katline zemin hazırlıyorlar” (Şahin,2005).

Millîlik, millet sevgisi, vatan sevgisi, milliyetçilik, bunların bizdeki karşılığı batıdaki tamamen farklıdır. Garbın milliyetçiliğe yaklaşımı, ona yüklediği anlam’ulusçuluktan’ ibaret olduğu için “ırkî” tarafın öne çıkması tabiidir. Dolayısıyla batı merkezli milliyetçilik tarifini bize aynen nakletmek, umumileştirmek; ilmî bir tanımlama değildir. Batı milliyetçiliğinin aslî unsuru ırkidir. Meseleye bakışları biyolojiktir. Dinî ve lisanî(dil)bir vasıf olmaması yüzünden lâ-dini bir mefhumun “ulus” tam da karşılığıdır. Mesela, bir Alman ulusçuluğu, bir İtalyan Faşizmi, tamamen ulus odaklı değerler yumağına bağlıdır. Uygulaması da böyledir. Bu şekil “ulusal değerlere” bağlılık adı altında ırkçılık

felsefesini esas alan bir “ulusçuluğu” nasıl kendi değerlerimize dâhil edeceğiz? Hangi

hiden bizi aynı tarifi şemsiyesi altında buluşturacak? Çıktıların da bile farklılık arz eden bir ulusçuluk ile kendi değerlerimizin bileşkesi milliyetçiliği nasıl aynı kefeye koyacağız? Zaten ülkemizdeki “ulusçuluk” ve “milliyetçilik” çatışması da bu noktada başlamaktadır. Hiçbir zaman birlikteliği tahayyül ve tasavvur edilemeyecek bir beraberliğin, aynı amaca yönelik hizmeti mümkün değildir. Bizde, batı merkezli ırkçılık, milliyetçilik ve millî değerlere bağlılık mesabesinde belirleyiciliği yoktur. Tayin edici bir özne değildir. “Evrenselcilik” adına, millî hissiyatın istismar edilmesi, millî özelliklerimize zarar verir..

1.7.Muhafazakâr Değişim’in Medeni yet inşasındaki tesiri

Şimdiye dek izaha çalıştığımız Sahih Gelenek,Millet ve Ulus kavramlarından sonra nasıl bir muhafaza anlayışı ile hareket edeceğiz? Bu hususta aleniyet çok mühimdir. Bir milletin medeniyet inşasındaki en büyük amili,değişimi gerçekleştirmesidir. Mevcut hâlin devamından yana ve bulunduğu şartların korunmasına taraf olan;zihnî ve fiili durum tespiti yaparak hareketsiz kalan milletlerin ileriye dönük gayelerinin olması muhaldir. Değişime direnmek, tekâmüle set çekmek demektir. Tekâmülün engellenmesi neticesinde ise bir milletin, dolayısıyla bir medeniyetin geri kalmasına zemin hazırlanmış olunur. Böyle bir düşünceden hareketle yönetilen toplumlar;güdülen cemiyetler olarak temayüz ederler. Mukavemeti bu denli kuvvetli olan toplumların refaha ve huzura kavuşması imkânsızdır. Huzur ve refaha erişememiş cemiyetin fertleri ise kendi dışındaki her şeye kapalı olduklarından;en ufak bir kıpırdanmaya sert tepkiler verirler. Tedhişçilik,böyle halkların müracaat edecekleri yegane güç olur. Tekâmül edememiş milletler (toplum) iktisadî, sosyal, kültürel ve yönetim açısından zamanın dışında bir anlayışa sahip olduklarından ötürü,geri kalmışlık saikiyle aks-ül amelde bulunacaklardır. Böyle kişilerin yani ruhî yönden tatmin olmamış; maddî açıdan da ihtiyacı olan insanlar yığınından, hoş olmayan işlere tevessül eden-

ler meydana gelecek ve buna mani olunamayacaktır.

Meseleye,zamana mukavemet göstermek zaviyesinde bakıldığında değişimi engelleyici bakış açısını sergilemiş oluruz. Zikrettiğimiz hususlar,beynelmilel bir toplumun umumi resmidir. Ancak, günümüzde muhafazakârlığı değerlendirmeye tabi tutarken “Batı” odaklı bir teşhisle meseleye yaklaşıldığı için fikrî vasatın şirazesini kaçırmış oluyor.

Biz,esas teşkil eden kendi tekâmülümüze dönersek; meseleye bakış açımızın mahalliyattan umumiyete atf-ı nazar olacaktır. Değişime bakışımız,batının geçtiği safhalardaki muhafazakârlığın direnme noktasından olursa,hatalı tarafta kürek çekmekle meşgulüz demektir.

Batı’nın muhafazakârlığa red gözüyle muhalefet etmesi tabiidir. Batı’nın kendi değerlerine, Orta Çağ karanlığı darbe vurduğundan muhafazakarlığa edna telâkkisiyle yaklaşması kaçınılmazdır. Dikkat edildiğinde rönesansla başlayıp reform süreciyle devam eden muhafazakârlık karşıtı gelişmenin sonucu Batı’ya çıkış imkânı tanımıştır. Filhakika, serbest düşünce adı altında yeni gelişmelerin bütün Avrupa’yı kaplaması kendiliğinden oluşmuştur. Burada mufazakârlıktan veya muhafazakârlığın erdemliğinden bahse konu olacak bir gelişmeden söz edilemez. Her gelişmenin önündeki Kilise’nin bağnazca tutumu, Batı insanını ikilem arasında bırakmıştır. Din mi? Dinsizlik mi? Kilise’nin ruhanî yapısını korumak mı? Yoksa insanları maddî ihtiyaçlarına çare mi olmak? Din ile dinsizlik ya da bundan neşet eden laiklik/ sekülerlik ile Hristiyan ruhaniliği gibi bir çelişki içerisindeki tahterevallinin salınımları,çözumsuzlükte baş amil olmuştur. İşte bundan dolayı Batı muhafazakârlığındaki mukavemet geri dönüşe işaret olduğundan; Aydınlanmacı felsefenin hakimiyetine dört elle sarılmıştır. Dikkat edilirse laiklik veya sekülerliğe teşne bir toplumun varacağı noktanın yeni deryalara yelken açmasından başka ne olabilir ki? Bu meyanda bile; yani din dışılığında da ayrışmalar kendini göstermiştir. Katı bir anlayışla Fransız laikliği,dinî kıymetleri temelden dışlamıştır. Keskin sınırlar çizerek vur demenin öldür anlamına geldiğini fiili olarak ispat etmiştir. Bundan biraz daha ehven görünen Anglo-Saksonların seküler

anlayışıdır ki, müsamaha çıtası yüksek; katı yaklaşımdan ziyade hoşgörülüsü olan din dışılık kendini göstermiştir. Böyle bir yerde vücut bulacak hakim fikirlerin, elbette ki muhafazakârlığa çok farklı bakacakları aşikârdır.

Bizim, yani Müslüman-Türk toplumunun muhafazakârlığa bakışı nasıl olması icap eder? Külliyyen red mi yoksa sentezden mütevellit bir tekâmül mü müspet netice verecektir? Muhafazakârlığı cemiyet olarak nasıl algılamalıyız? İyi-kötü, güzel-çirkin, tahrif olmuş- olmamış; nasıl bakacağız? Bunu tetkik etmekte büyük faydalar vardır. Ancak, bu taktirde Muhafazakâr Değişim'e fikrî ve ameli taban oluştururuz.

Değişime arzulu milletlerin şuur altında var olan; dönüşüm mü değişim mi dilemması (ikilemi) içinde zihni bulanıklığın varlığı da tekâmülün önündeki engel gibi görünür. Değişmenin, ilerlemenin şartı olduğunu düşünmekle birlikte, bu esnada dönüşüme matuf toplum mühendisliğinin mevcudiyeti; hassas cemiyetleri, kabuğunu kırmakta tereddüt geçirmeye zorlamaktadır. Tahavvülün neticesindeki gelişmeler, bir topluluğun aslından başka mecralara sürüklenmesine sebep olduğu bilindiğinden dolayı, tecdit hareketlerinin dirençle yüzyüze kalmalarına yol açıyor. İnanç birliği ile bütünlüğünü muhafaza eden, kavmiyet ile sentezi yapılan; ama altında çapanoğlu aranmasına yol açacak gelişmelere zemin hazırlayan etkenlerin meydana cirit atması, hamle yapacak cemiyetin kafasını dışarıya çıkarıp tabii bir refleksle geri çeken bir civcivin halini andırmaktadır. Güvensizlik duygusu had safhadadır. İtimat telkin edici bilgi ve bundan meydana gelen fiillerin olmaması veya toplumun tabii seyrine muhalif ifadelerin hakimiyeti "acaba"ları tezahür ettirmektedir. Böyle toplumlar, mukaddesatına bağlıdırlar. Kuvvetli bir rabita ile bağlandıkları kutsî kıymetlerine hâle geleceği fikriyle hareket etmektedirler. Bunda da haklı oldukları; yapılan "değerlerinden arındırma" politikalarından bellidir. Zira, değişim adına teşebbüste bulunan her fikrî akım ve bunun neticesinde hareketin işbaşında fiiliyata dökülmesi; inandığı değerlere "saldırı" var hükmünü vermektedir. Asırlardır hemhâl olduğu, müşterek buluşma zemini kabul ettikleri, "ırkî" farklılıkları ayırışmaya temel teşkil etmediği "inanç" birliğinin zedelendiğini düşündüren masabaşı mühendisliği, cemiyetin

mutabakatsız kalmasına sebebiyet vermektedir. Mutabakat kültürünün mevcut olmamasının tesisi; halk hareketlerine ve muhafaza duygusuna meşruiyet kazandırmıştır. Geçici bir fetret devrin yaşanması, dâhili ve hârici toplum mühendisliğinin had safhadaki varlığı, inancı muhafaza uğruna; sapsmalara vasat hazırlamıştır.

Muhafazakâr Değişim'de asıl olan ise, değerlere sahip çıkarak gelişmedir. Mevcut hataları tasfiye; ama, yerine ikâme edilecek yeni "şey"lerin cemiyetin geleneğine, inancına düşman olmayan, uzak durmayan yeniliklerden teşekkül etmelidir. Tahrifata uğramış, tekâmüle mani çürük değersiz kıymetlerin tecdidini (yenilenme) münbit (verimli) neticelere imkân verecektir. Topluma, asrın gelişmelerinden; bu gelişmenin değişim ile mümkün olabileceğinden, değişimin dünyalık getirisinin muşahhas verilerini sunarak yapılan teşebbüs, müspet neticeler vereceği muhakkaktır. Karşı karşıya kaldığı veya kalacağı; şırınga edilecek doktriner nassların (dogmaların) olamayacağını yenileşme çabasındaki cemiyete (millete) izah edilmelidir. Tepeden inme fikirlerin cemiyette akis bulması zor olacağından, hatta ters tepeceğinden ortak değerlerine vurgu yapılmalıdır. Seçilenlerin nazarisyenleri, toplumu yönlendirme mevkiindeki ve devlet idarecilerin afakîlikten uzak durmaları, ayakları yere basarak iş yapmaları ehemmiyet arz etmektedir. Meselenin bam teli, tarihî geçmişi olan bir milletin -ki burada arz edilmek istenen milletin Müslüman-Türk milleti olduğu izahtan varestedir- Sahih Geleneği'ne bağlılığı da aşikârdır. Sahih Geleneği'ni tesis etmiş bir milletin yeniliklere karşı hissiyatsız olması düşünülemez. Buna karşılık gelecek, kendine münhasır fakat alemşümul umdeleri yeni bir bakış açısıyla millete kazandırması tabidir. Asriliğin (modernlik/çağdaşlık) müspetesiyle kendi kültüründen, inancından, tarihinden; velhâsılı bütün bunların bileşkesinden müteşekkil kutsî kıymetleri; suiistimale mahal bırakmayacak şekilde milletin bünyesine katabilir. Ancak, maalesef bu noktada, belki de iyi niyetli çalışmaların mahsulü olarak; Sahih Geleneği'nin aslından tavizler verdirerek veya vererek bilmediği deryalara dalan bazı fikir sahipleri

olmuştur ve hâlâ da olmakta; görünen o ki olmaya da devam edecek.

1.8. Zihniyet İhtilâli

Muhafaza edilerek; ihtilal ne kadar mümkündür? Muhafazakarlık ile ihtilalcilik taban tabana zıt fikrî anlayış değil mi? Öyle gibi gözükse de aslında muhafazakâr düşüncenin kendisi ihtilalci derinliğe sahiptir. İnsanı merkez alan bir varlık aleminin mevcudiyetini sürdürülebilmesi; mevcut varoluşu koruyarak hayatîyetini devam ettirmek, değişmek, gelişmek, ilerlemek; -dahası- tekamül etmek; muhafazakar düşüncenin esası olmalı değil mi? Normal şartlar altındaki muhafazakarlığın aslı esası değişime mani olmak, statükoyu korumak değil midir? İnsanı merkez almayan bir muhafazakarlığın insanlığın devamını müesses nizamın nasıl korunması değil, mevcut halin otorite-fert dengesini koruyarak değişimin adaletli bir şekilde sağlanması zihniyet ihtilalinin somutlaştırılmasıyla mümkündür. Haddizatında bozulmaya, yozlaşmaya, şuursuzlaşmaya, kendisiyle sebep olacak reformist bir ferdiyet serbestleşmenin sonucuna karşılık değişimle bir milletin varlığını teşkil eden olmazsa olmazlarını muhafaza etmek gibi en zorlu dönemeçleri geçme fikriyatının mevcudiyeti, sonradan peyda olmuş retçi anlayışa karşı varlığını ispat etmesi başlı başına bir ihtilal değil midir? Muhafazakar değişim gibi düşünce ikliminin varlığı ortaya koyarak böyle vizyonu gerektirecek mevcut alt yapıyı gün yüzüne çıkararak; tatbiki yapılmış bir sistemin asrımızın bütün sahalardaki olumlu getirisini mecederek yeniden milletin ufku yapma idealinin varlığını ispatlama çabaları da başlı başına bir zihniyet ihtilali değil midir?

Bu takdirde soralım: Nasıl bir zihniyet ihtilâli?

Milleti, dolayısıyla bu millettten müteşekkil devletin ve medeniyet havzasının merkezindeki hakim unsurun, değişime ayak uydurması mecburidir. Mecburiyetten kaynaklanan her türlü girişimin ise dengeyi tesis etmesinde zaruret vardır. İki asırdır yürütülen ve son yarım asırdan fazla zamandan beri zirveye taşınan batılılaşma cereyanı temelsiz iddialarla geleceğimizi tayin etmeye çalışmıştır. Bunun olumsuz neticelerini görmeme; safdillik olur.

Değişme hareketini hayata geçirmeye çalışan Türk münevveri ve bunu idarede tahakküm ettirmeye çalışan ve "yabancılaşma" akımını doğuran "modernleşme"; asıl çıkış noktasından çok farklı anlamlar yüklenerek; -güya- kendi "ulus modernleşmesini" gerçekleştirmek için bir yol izlendi. Halbuki, -burada Batı'nın da hakkını teslim etmek mecburiyetindeyiz- Batı yenilenirken, her ne kadar Orta Çağ karanlığını red etse de, ondan kurtulma gayreti ile Rönesansla birlikte Aydınlanma felsefesini ve bilâhere de maddî sahadaki gelişmesini sağlasa da; o, kin güttüğü tarihini eleştiri süzgecinden geçirerek; zamanına intibak ettirmiştir. Batı, Modernite'yi bizim gibi geleneği red ederek değil; içindeki çürükleri seçerek, tadil etmek suretiyle geleceğini inşa etmiştir. Geleneğini tamamen kötü diyerek tarihin çöplüğüne atmamıştır. Zaten, şu anki geldiği aşamasını, tarihî safhaları da göz önünde tutarak dünyevileşmesini temin etmiştir. Bizim asıl umdemiz olması icap eden "kökü mazi de olan âti" düsturunu, onlar, hayat felsefesi olarak kabul etmişlerdir. Tefekkür sahiplerimiz, aydın tabaka, "entelektüel" kesim sırça köşklerinden Batı'nın geleneğe bakışını görmezden gelerek, Müslüman-Türk geleneğini tamamen dışlayıcı davranış içinde olmuşlardır. Batı'nın tabii seyr-ü seferi olan kendi zaviyesinden, geçmiş karanlığından maddî sahada düzlüğe çıkma macerası, "yeniden doğuş"u (rönesans-renaissance) görünüşteki ret; gizli olarak yeniden doğma ile mümkün olmuştur.

Burada bizim için Muhafazakâr Değişim'e örnek olabilecek; gelişerek; aslına zarar vermeden, sahîh gelenek ile âtiye yürüyen, inanç noktasında da kahir ekseriyetin paylaştığı nasslardan müteşekkil bir geleceği tesis ile hareketimize imkân verecek bir nakli yapmakta büyük fayda vardır. Rönesans uzmanı Jacob Burckhardt, muhafaza ederek değişmeye, gelişmeye şu şekilde yaklaşır. "*İtalyan kültür tarihini incelerken öyle noktaya gelmiş bulunuyoruz ki burada klâsik ilkçağ kültürünü hatırlamamız gerekmektedir. Bunun yeniden doğuşu, tek yanlı kalmakla beraber, bütün çağın adı olarak yerleşen terim (Renaissance) olmuştur.*" (Burckhardt : Nak.: Hocaoğlu, 72/2003:134)

Yine muhafaza ederek değişmeye, Giovanni Scognamillo'nun; bu hareketin Hiris-

tiyan-öncesi dönemine dönüş olarak niteler. Ve, şu görüşe de katılmamak mümkün değil; "Rönesans'ın önemli hususiyetlerinden biri de, onun oturmuş-durmuş, düzenli, hidden bir çağ olmayışıdır. O,her şeyden önce ve beheimahal "bir düzenden başka hâle geçme" süreci, bir "tahavvül", bir "tebeddül" ve hele en hidden, bir "takallub" süreci olarak anlaşılmalıdır; fakat,kendi kendisinden radikal bir kopukluk anlamına gelebilecek bir "tağayyür" olarak ise asla anlaşılmalıdır.

Bir kere daha vurgulamakta yarar görmekteyim: "Batı tecrübesi" bize açık- seçik olarak birbirini tamamlayan, birbirine bağlı olan şu iki beynelmilel umdeyi bilfiil ispat etmiştir:1- Geleneği olmayanın geleceği olmaz,2- Klasiği olmayanın modernini olmaz." (Hocaoğlu,72/2003:134)

Görünen o ki, meselenin çok ihmal edilen tarafları vardır.

***

Zihniyet ihtilalini izah ederken ihmal edilen ve kasten günah keçisi durumuna sokulan geleneği iyi analiz etmek;doğru yere koymak suretiyle zihni kargaşalığın önüne geçmek mümkündür. Daha evvel gelenek bahsinde bu konu üzerinde ayrıntılı bir şekilde durmuştuk. Şimdi de çağdaşlığın geleneği neden dışladığına bakalım:

Doğu Medeniyeti'ne has bir özellik olan geçmişe bağlılık;geleneğin ışığında istikbale bakış vardır. Özellikle, doğu milletlerinin içinde müstesna bir yeri olan Müslüman-Türk milleti de bundan azade değildir. Zikredilen hususlar yüzünden,kendince çıkış arayan veya hakikaten geleceğe yönelik müspet fikirleri olan aydınlarımız;gelişmenin önündeki yegane mani olarak, geleneği görmüşlerdir. Burada haklı oldukları noktalar mevcuttur. Yüzyıllardır devam eden gelen kültürler arası alış verişler;medeniyetlerin,hususiytle de Batı "uygarlığı"nın karşılıklı tesirleri neticesinde bir yozlaşma olduğu muhakkaktır. Dolayısıyla refah ve huzuru yakalamada, tekâmülde, gelenek hep engellenmenin baş sebebi gösterilmiştir. Bunun için modernizm ile baş etmenin tek çaresi;bize ait ne varsa-tabiatıyla burada kast edilen geleneğimizdir- tamamını tarihin çöplüğüne atarak "çağdaşlaşma" yolunda ilerlememiz zaruri görülmüştür. Bütün günahlar geleneğe yüklenmiş ve yüklenmektedir. Buna

benzer fikir kalıpları hep tepeden inmece olduğundan yıllardır gelenek-yenilik çatışması süregelmiştir.

Millet olarak tekâmül,geri kalmışlıktan kurtulmak, ilim ve teknikte ileri seviyedeki ülkelerin imkânlarından faydalanmak ve bunları kendi ülkemizdeki insanlarımızın hizmetine sunmak, elbette arzu edilen bir amaçtır. Ve,mutlaka bu uğurda çabanın azamîsini göstermeliyiz. Ancak, maddî refah uğruna bütün kıymetlerimizden tavizler vererek, kendi tarihimizi,dilimizi, kültürümüzü, geleneğimizi ve tabi ki dinimizi bir kenara atarak bunu yapmak;kısa vadede birileri için hoş olsa da ve buna karşılık maddî katkı sağlasa da; uzun vadede bir milletin yok olmasına sebep teşkil edecektir. Kapitalist ülkelerin müstemlekesi durumuna düşmekle, onlara boyun eğerek köleşmek aynı mânâyâ geleceğinden,bize hiçbir fayda sağlamayacağı ayan beyan ortadadır.

Hürriyetine düşkün ve bunun asırlardır mümessilliğini yapmış bir medeniyetin torunlarının altın kafes içinde yaşamayı kabullenmek fikriyle hareke etmesinin istenmesini düşünmek, abesle iştigaldir.

***

Geleneği değerlendirmeye tabi tutarken elbette tahrif olmuş,yozlaşmış, özünden kopmuş olanları temizlemek ya da aslına uygun bir şekilde yenilemek lazımdır. Hatta bunu yapmak, geleceğimiz adına çok lüzumludur.. Birçok mahalli âdetlerin dine girerek kutsileştirilmesi ve daha sonra da bunu sahih gelenek olarak hayatta icra edilmiş olmasının doğru bir anlayış olduğunu göstermez. İslâm dinî, çeşitli devirlerde değişik milletlere ve medeniyetlere beşiklik etmiş topraklarda neşvünemâ bulması sonucunda,yeni hidayet bulanların eski âdetlerini beraberinde yaşatmalarını doğurmuştur. Bunlarla ilgili binlerce örnek vermek mümkündür.

Ehemmiyet arz eden hususun,yeniden gözden geçirilerek çağımızın imkânlarıyla milletin hizmetine sunulmasıdır. Gerileme safhasında birçok hatalı yorumlar,zamanla asıl gibi kabul edilmiştir. Bunların düzeltilmesi üzerinde sosyolojik prensiplerle hareket edilerek hatalar izale edilmelidir. Asrın getirdiği yeni imkânları bizim ölçülerimize uygulayarak; gelişmemize hız kazandırmalıyız. Bu noktada Batı'nın

(Hıristiyan-Yahudi Medeniyeti) Modernite (Modernizm), postmodernizm, demokrasi, insan hak ve hürriyetleri, serbest piyasa, globalleşme, çevre, çokkültürlülük, ferdi hürriyetler, terörizm gibi kendi dışındaki milletlere, geri kalmış ülkelere, isteyerek veya istemeyerek zorla ihraç ettiği fikirlerin bizim sahil (otantik) geleneğimize yansımaları nasıl olmalıdır? Bu fikirleri Muhafazakâr Değişim açısından nasıl tahlil ve tetkik ederek uyumunu sağlayacağız? Yahudi-Hıristiyan Medeniyeti'nden ithal fikirleri tamamen red mi yoksa istisnasız kabul mü edeceğiz? Böyle fikirlerin kendi tarihî, irfanî, kültürel, gelenek, dil ve inancımızın imbiğinden süzmeden mi kabul edeceğiz? **Muhafazakâr Demokrasi** adına bizi biz yapan değerleri kutsilik kisvesi altında batıya iltimas mı geçeceğiz? Müsamaha adı altında İslâm'ın âmir hükümüne hâlel getirmek uğruna İbrahimi Dinler ve diğer dalâlet ve sapık mezhepleri muktedir olanlarca teşvik edilecek, "Reform" çabalarına destek mi verilecek? Batı'nın yapamadığını, çağdaş müslümanlığı kabule zorlayanlara imkân mı verilecek? Daha özele indirgesek, şimdiye kadar ki yabancılaşmayı ya da yabancılaştırma macerasını, tepeden inerek milletimizin mukaddesatını yok sayma siyasetine karşılık Müslüman-Türk milletinin Muhafaza hissiyatına bend mi olacağız?

1.9. Öyleyse soruyu şöyle sora

İm: Muhafazakârlık, mürtecilik mi?

Şimdiye dek izahlarımızdan anlaşılacağı üzere tefekkür hayatımızın açmazlarından ve Türk aydınını sınıflandıran bir kelime, muhafazakârlık. Muhafazakârlık, bir algılayış biçimidir. Hayata bakışın aydın zihnindeki yansımalarıdır. Ve, Türk aydınının nasıl paralandığına da delâlet eder. Bu, muhafazakâr telâkkîye bakış açısında, Doğu-Batı tezatlığının nasıl ortaya çıktığını görmek mümkündür.

Muhafazakârlığı, geriye dönüş olarak kabul etmek, batının muhafazakâr felsefesini ana merkez yapmış bazı batıcı aydınlar, yerli olanı daima dışlayan bir fikre sahip olmuşlardır. Batının muhafazakârlık anlayışının temeli olan skolastizme dönüş veyahut da, bu felsefenin fikrî vizyonunu kendine amaç edinen batı aydınının tepkisiyle, kendini bir tutarak olaya genel bir bakış açısıyla yaklaşmıştır. Bizdeki

muhafazakârlığın, kendi beyinlerindeki "öçülere" dönüşebileceği korkusuyla; batının şartları gereği temel felsefesi haline gelen Aydınlanmacılık anlayışını ana gaye olarak görmüşlerdir. Muhafazakârlık mefhumu, zihinlerinde mürteciliği çağrıştırmıştır. Böyle bir fikrî hareketle Avrupalılaşılabileceğini düşünmüşlerdir. Geçmişin izlerini silinmesine yönelik her oluşumu destekleyen bu gibi aydınların aslında fikrî arka plânında yatan şeyin, maziye red ile geleceğe bakmanın mümkün olabileceğini düşünmeleridir. Tarihteki medeniyetin bize ait olmadığını, farklı medeniyetlerin bir dayatması olduğu şeklindeki "aydınlanmacı" fikir yapılarına devletin en mühim organlarını da alet etmişlerdir. Kendileriyle aynı fikirde olduğu şayiasını daima diri tutmuşlardır. Belki bazı fikirdaşları bulunmuş olabilir; ama, bütünü temsil edemeyeceği de bir gerçektir. Muhafazakârlığın gericilik olmadığı, sadece millete ait ne varsa geleceğe taşımak kaygısı yattığını, kutsal kabul edilen bütün değerleri sahiplenmek, mürtecilik olmasa gerekir. Taassubun muhafazası değil, taassuptan kurtularak, istikbali köklü maziyle beraber inşa etmenin telaşı ve tefekkür hayatının mücadelesi vardır. Kadim geçmişi tecditle ebedi geleceğe taşımanın fikri temeli bu anlayışta yatar.

Muhafazakârlık, eğer geleceği takoz koyarak tıkiyorsa, bu muhafazakârlık değildir. Bu düşüncenin savunucuları, yine modernleşmenin mahsulü olan mutaassıplardır. Böyle bir anlayışla dünya siyasetini takip edenlerin Avrupa'nın muhafazakârlığına tamah etmeleri tabiidir. Bir inkılâbın hakiki mânâda başarısı muhafazakârlığı tam olarak kabulüne bağlıdır. Bu taktirde gerçek dönüşün olabilmesi için inkılâba maya olacak "şey"lerin muhafazası çok önemlidir. Sahih olanların, muharref olanlardan tefrik ederek geleceğe arz etmenin yegane yolu da budur. Peyami Safa, muhafazakârlık ve inkılabı mukayese ederek, muhafazakârlığı mürtecilik olmadığını farklı bir karşılaştırma ile metodu ile dile getirmiş. Peyami Safa şöyle diyor:

"Her millet inkılâbını kendine göre yapar. Türkler asker bir millettir. İnkılâplarını ordu yapmıştır ve askerce yapmıştır. 1908 Meşrutiyet inkılâbı, 1923 Cumhuriyet inkılâbı, 1960 Milliyet ve Hürriyet inkılâbı ordunun eserleridir.

Her memlekette ordu muhafazakârdır. Çünkü, evvelâ vatanı muhafaza eder ve onunla birlikte milletin bütün tarihini, bütün canlı geleneklerini, kültür hazinesini ve manevi değerlerini muhafaza ettiğinin yüksek şuuruna sahiptir. Fakat bu şuur onun inkılâpçılık ruhunu dondurmaz, bilakis tarih köklerine bağlar, üreticilik hamlesini hızlandırır.

Sathi bir bakışa mütenakız görünen bu iki vasıf , muhafazakârlık inkılâpçılık birbirinin tamamlayıcısıdır. Her canlı varlık, var olabilmek için hem kendi özüne sadık kalmaya, hem de değişmeye mahkumdur. Büyük milletlerin hepsi, aynı zamanda muhafazakâr ve inkılâpçılardır. Başta Almanya, İngiltere, hemen bütün Avrupa.

Mürteci, muhafazakârın soysuzlaşmış tipidir. Geçmiş geleceğe bağlayan köprüyü geçmek istemez, ona arkasını döner ve zamanın tek hid içinde kakılıp kalır. Muhafazakâr bu köprüyü kurar ve üstünden geçer. Bir ayağı geçmişte olmayan bir köprünün geleceğe kurulamayacağını bilir. Zengin bir tarihe sahiptir, geleceğin geçmişten doğduğunu bilir, geçmişle ilgisini kesen devrimbazdan ayrılır. Devrimci değildir, İnkılâpçıdır. Devrim, üretir, geçmişin temelleri üzerine geleceğin çatısını kurar, Bu temellerden mahrum devrimler yıkılmaya mahkumdur, geçmişe sırtını çeviren devrimbazla geleceğe sırtını çeviren mürteci, zihin yapısı bakımından , aynı adamdır, zamanın üç hidden kavrayamaz, içinde yaşadığı halin öncesiyle sonrası arasındaki münasebetin idraksizliği içindedir. Zamanın üç hidden kavrayan muhafazakâr, milletin ruhu gibi, ebedilik plânındadır. Düşüncesi, mürtecinkinki gibi yalnız geçmişe, devrimbazinki gibi yalnız geçiciye saplı değildir. Ebediliğin prensiplerine, olmuş olanla olacak olanın arasındaki sonsuz münasebetin idrakine bağlıdır.

Her inkılâp yıkıcı olduğu nispette yapıcı olduğu için, dünden aldığı yarına ödemek zorundadır. Bu borcu ödemediği tarihin sahnesinden çekilemez. Yalnız yıkmakla kalan ve tarihe borcunu ödemekten kaçan bir inkılâp yarım kalmıştır ve onu tamamlayacak yeni bir inkılaba gebedir. Mefhum kalıpları içinde kalan, bunları doldurmayan, kelimeci inkılâplar, sözde inkılâplardır. Romantikler, hayal, dilek, nümayiş ve nutuk safhasında kalırlar.

Romantik devreden realist devreye, imha safhasından inşa safhasına geçemezler. Yıkanlar yapmak ödevini üzerlerine almışlardır.

Bu, yalnız dilekse yasa şekli veren hukuki bir inşa değildir. Topyekün bir devleti temelinden çatısına kadar duran bir madde ve manâ yapısıdır. Şairin ve hukukunun kifayetsiz ellerine bırakılmaz. Bütün tarih ve manevi değerler hazinesiyse, bütün mülki ve idari teşkilat bünyesiyle bütün dinî, ahlâkî ve millî temelleriyle toptan bir inşadır.

1960 inkılabı yıkmaktaki dehasını yapmakta da göstermeye davetlidir.

Herkes kabul eder ki, ikincisi birincisi kadar süratle gerçekleştirilemez. İnşası gereken bina bir gecekondu devleti değildir. Yalnız plânı üzerinde bile, inkılâp mimarlarıyla bütün Türk düşünürlerinin uzun işbirliği şarttır. Davaya muazzam bir hareketi bir iki siyasi partiye acele devir ve teslim etmek değildir. Dava Türkiye'nin yeniden inşasıdır."(Safa, Nak.: Nalbantoğlu, 2004)

1.10. Muhafazakârlık mürtecilik değilse; neyi muhafaza edelim?

Beşeriyet, devamlı ileriye matuf gelecek plânlarıyla hareket halinde iken, mazisiyle de mütemâdiyen muhasebe içinde bulunmalıdır. Kadim tarihini değerlendirerek; âtînin nasıl olacağından ziyade nasıl olmalıdır sualini yöneltmeli; tefekkür dünyasını yeni düşüncelere açmanın yollarını mensup olduğu cemiyete zerk etme vazifesi kendinde görmelidir. Daha ileri gitmek için, tekâmül seyrini devamlı olumlu mânâda seyrüseferini yapabilmesine imkân vermelidir. Bunu yapmanın kolay olmadığı bir vakıadır. Çünkü, gelişme adına yapılan her teşebbüs; ya hamaset tarikiyle geriye rücu etmenin telaşındadır veyahut da redci fikir kalıbyla yeni bir tarih inşa etmenin çabası içinde görülmektedir. İnşa düşüncesindeki zeminin temelsiz olmasına bakılmadan yapılmak istenen bu şekil (ve istenmiş) değişim ve gelişme siyasetlerinin yeni fikri vizyonlardan ne kadar mahrum olduğunu; yaşanmış hadiselerden anlamaktayız. Mâzi ile âtî arasındaki köprüyü kuracak, rabıtayı temin edecek hususiyetlerin "hal"de mevcut olabilmesi; bunun da yeni bir dinamizm ile tanyerinden muştuların neşvünemâ bulması, tamamen köprü vazifesini deruhte eden "hal" in donanımının tam olmasıyla mümkündür. Bu hususta mecburi-

yet vardır. “Hal”deki sorumluların idrakiyle, (hakim unsurun ahlâki sorumluk alması kaçınılmazdır) icra edenlerin hayata geçirme tarzları; “neyi muhafaza edelim” sualinin tam merkezini teşkil ettiği muhakkaktır. İcra etme mes’uliyetini üstlenenlerin “muhafazayı” fanus içindeki telâkki fehmedilirse; o taktirde, tarihteki yerini almıştır. Sadece isimlerini tarih kitaplarında zikrettiğimiz bir vakıa olarak hatırlanır.

Muhafaza,direnme değil;tekâmüldeki sırrın keşfidir. Sır ise tahrifattan, yozlaşmadan, muharrefleşmiş gelenekten kurtularak;asrın imkânlarıyla temessül edilmiş yeni bir “hal”in mevcudiyetinin temin edilmesidir. Yani, zaman-mekân tasavvurunun muvazene (denge) dahilinde teşekkülü,istikbalin müjdecisi olacaktır. Tefekkür sahiplerinin, milletin geleceği adına fikir sahibi olanların, ayakları yere basmayan “ütopya”larının varlığı lazım; uygulayıcılarının muşahhas hale getirerek hakikate dönüştürmesi elzemdir. Çünkü,fikir ve tatbikatın, mücerred(soyut)- muşahhas(somut) münasebetinin işbirliği ile mümkündür. Tabiatıyla muşahhaslaştırılanların realist olması zaruridir. Asrı-ı Saadet veyahut da Osmanlı’nın geri gelmesi imkânsız olduğu,izahtan varestedir. Ancak, bu şanlı tecrübe-yi yaşamak, hayata geçirmenin veya geleceğe rehberlik etmesinin imkân dahilinde olduğu da / olması da bir gerçektir.

“Tarihin tecrübe hazineleri ve geniş zaman-mekân tasavvuru bir tarafıyla büyük meseleleri halletme imkânı verecek kadar bereketli ve muktedir,diğer tarafıyla da aldanişlara ve avunmalara kaynaklık edebilecek kadar tehlikelidir. Tarihte kalırsanız bu tekrara (tekrîre), giderek durağanlığa ve çürümüşlüğe yol verecek, tarihi terk ederseniz bu defa da kendiniz olmaktan çıkacaksınız. Bu ikileme “tarihi yaşamak” ve “tarihte yaşamak” diyebiliriz. Tarihi yaşamak dediğimizde, bir okçunun önündeki (şimdilik) hedefe tam isabet kaydetmek için bilgi ve irade ile mücehhez olarak, yayını, müstakim bir tarzda ve olabildiğince geriye doğru çekmesini anlayabiliriz. Yani, doğru yolda ve ileriye doğru seyredilemek için geriye, olabildiğince geriye germek. Tarihte yaşamak ise nerede, nasıl biteceği belli olmayan hayaller ülkesine doğru at koşturmak ve kendisini de başkalarını da avutmak, aldatmak

olabilir. Tarihi çekerek ve biçimsizleştirerek değil anlayarak ve yorumlayarak bugüne getirme mecburiyeti vardır.

...(A)ktüel realitelerin, hatta maddî tarihin üstünde daha mücerret, felsefî ve metafizik diyebileceğimiz sahaları temaşa etmemizi, anlamamızı ve buradan nazarî-irfanî bir yapı inşa etmemizi sağlayacak unsurları görmeyi mümkün kılacak evsafaftadır. Eflatun’un, kendisine tevcih edilen bir soru üzerine, eserlerini, “bir daha Sokratlar gibi insanlar öldürülmesin” için telif ettiğini söyler. Bu cevap, büyük filozofun idealist hatta ütöplast gibi görünen düşüncelerinin ve inşâ faaliyetlerinin aynı zamanda ne kadar “realist” ve ahlâkî(pratik) bir endişeden kaynaklandığını gösterdiği kadar reel ve pratik olanın felsefî ve metafizik bir çerçeve olmadan nihai olarak anlaşılıp çözülemeyeceğine de işaret vardır. İnsanoğluna bir kuruculuk ve yapıcılık vasfı isnat edilecekse bu, evveliyetle nazarî/zihnî (isterseniz buna imanî diyelim) bir vuzuha, aydınlanmaya ve bunu takip eden bir kararlığa, bir istikrara muhtaçtır.”(Kara,2004:28)

Muhafaza etmenin,şekli ve muhtevası;mukavemet gösterenlerin maksatlarını anlayarak, onların mukaddeslerinin korunmasının asıl, bugüne tatbikin ise fer’i olduğuna inandırmak; meselenin halline delâlettir. Asliyetin ana unsur ve hakim telâkki olduğunu; asriliğin ise “kutsî”kıymetlerin daha nasıl tekâmül ettirmek için çalışıldığına inandırmak ve itimat ettirmek işin esasını teşkil ettiği taktirde,tabii bir sürecin kendiliğinden işleyeceği aşikârdır. Tabii mecrasında seyreden ırmağın önüne engel olan “şey”lerin temizlenmesi; gerektiğinde fayda getiren elektrik üretim merkezlerinin inşasının;faydasız akıp gitmesinden daha çok menfaat vereceğine binaen;yeniliklerin de önüne set çekmeden; ama,sahihliğini de muhafaza ederek, “mâzi ile âti”yi kenetlenmiş vaziyette deryalara yelken açmasından korkmanın lüzumsuz olduğu görülecektir.

1.11. Mazi ile âti arasındaki medcezir:Tekâmüldeki Değişim

Âtinin içinde saklı olan tekâmülün seyri, tarihi muhafazayla mümkündür. An’aneyi, membaından, asrımıza akıtırsak,istikbalin muştusundan ümidvar olabiliriz. Heyhat ki, ne yapabiliriz de medeniyetlere beşiklik etmiş mirasımızdan kurtulu-

ruz, şahsiyetsiz halimizi beğenmelerine arz ederiz; hep bunun kavgasını vermişiz. Nasıl olur da ruhu, maddenin emrine amade kılarız; fikrimiz ve fiilimiz maalesef bu şekilde olmuştur. Mücadele edilmeden, zafer kazanılacağı zehabına kapılmışız. Gönül gözümüz görmez olmuş; kafa gözüyle her şeye bakar olmuşuz. Ferasetimizin bağlanması, geleceğimize bend olmuş.

Değişmenin; tarihimizden, kültürümüzden, irfanımızdan, muskîmizden, dilimizden, dinimizden, sahih geleneğimizden; velhâsılı bütün mazimizden kurtularak, bunları bir çırpıda paçavra gibi kenara fırlatarak necatı imkân dahilinde görmüşüz. Edebiyatı, keskin sınırlarla ayırır verdik; tarih öncesi tarih sonrası gibi. Muskîmizi Batı tarzı değil diyerek milattan önceki döneme aitmiş gibi bir hale getirmişiz. Yapılan her işte, tekâmülde, gelişmede, reddi miras ederek teşebbüse yeltenmişiz. Ama, her seferinde duvara toslamışız. Yine de nerede hata yapıldığını sormak aklımızın ucundan bile geçmemiş, halen daha geçmiyor. Bu halin elli yıl evveli, yüzyıl evveli yok. Elan bu samimiysizliğimiz, reddiyeciliğimiz, temelsizliğimiz artarak devam etmektedir.

Esef verici taraf ise; tarihî, millî, dinî; bizi biz yapan kıymetlerimizde hassas olduğunu zannedenler veya öyle kabul edilmesini arzu edenler, etkili ve yetkili mercilerle geldiklerinde bir anda nisyânla malul hâle dönüşüyorlar. Değişime sığınarak, derin güçlere mesaj veriyorlar. Halbuki buraya kadar, kendilerinin farklı olduğunu, bütün hassasiyetlere karşı hissiyat içinde olacaklarını vaad etmişler idi. Şu da bilinmeli ki, başkası için değişen; o, olmadığı müddetçe kabul görmeyecektir. Onlardan yüz bulamayacaktır. Her verdiği taviz, yenisini beraberinde getirecektir. Ama, uluslar arası zaman o sınıfa dahil ol(a)mayacaktır.

Tekâmüldeki değişim, tarihî, millî, dinî, kültür değerlerini ideolojik bir yaklaşımla değil; tam aksine medeniyetimizin birer mirası olarak kabul edilerek geleceğimize yön verilse; terakinin, bizi biz yapan kıymetlerimizi elimizin tersiyle bir kenara atmadan, onları bütün benliğimize temessül ederek iktisadî, siyasî, sosyal sahalarda gelişmeye teşebbüs neticesinde yarınlara bizim olacağı kaçınılmazdır. Maateessüf, bizler tarihimize ihanetin, ona sırt çevirmemizin hesabını tam veremediğimiz

için ümidvarlıktan bedbinliğe doğru hızla gidiyoruz. Bunu kendimize dert edinmiyoruz. Ne zaman ki, kendimize gelmeyi dert ediniriz; işte, o vakit iyiye doğru emarelerin olduğuna inanmaya başlayabiliriz. Görünen o ki, bizi buna sevk edecek saiklerin meydana gelmesi, değişime muhafazayla yaklaşmayı şımır, derin endişelere sevk etmektedir. Ne zamanki bir ümid ışığı görünüyor; tam çıkış bulduk diye sevinirken kara bulutların üzerimize çökürvermesi, hüznümüzü ve ümitsizliğimizi artırmaktadır.

Yine de, bu millet, o ruhuna kavuşmak için gayret sarfederse, gerçek Müslüman-Türk vasfını kazanma noktasında adım atarsa, buna rehberlik edenlere de mani olunmazsa, belki istikbalin bizim olacağına ikna oluruz. Hama-setle, sloganlarla; madde-ruh beraberliğine sed çekilirse değişen bir şey olmaz.

Tekâmüldeki değişimi hayata geçirmek; âtinin içinde sahih geleneği muhafaza edersek; istikbalin tam ortasına bizi biz yapan değerlerimizi yerleştirirsek ve bunu da kendimize şiar edinip yeni nesli tam techizatlı geleceğe hazırlarsak, ümidvar olmamak mümkün değildir.

2. KÖKLÜ ÇÖZÜM İÇİN DEMİR DÖVMEK...

2.1. Değişim, Türkiye’de Siyasi Meşruiyeti ne kadar etkilemektedir?

Türkiye’deki siyasi hayatın işleyememesinin temelinde yatan sebep, meşruiyetin kâmil mânâda olmayışıdır. Halkın seçtiği temsilcilerin derin devlete karşı meşru olduklarını ispatlamaya çalışmaları, kendilerini kabule icbar etmeleri derin bir krize sebep olmaktadır. Çöreklenmiş derin bürokrasinin fiili durumu, mevzisini korumak ve kollamak adına milletin taleplerine sırt çevirmektedirler. Ehemmiyet arz eden hususun, devletin millet için var olma umdesi, tam tersi bir işlerliğe sahip: yani millet devletin bekası için şart olduğu. Elbette millet-devlet münasebeti birbirinden ayrılmaz rabıta halinde olmalıdır. Hakikatte ise milletin evveliyeti çok mühim iken, devletin (bir kısım devletlünün) ön plâna çıkması, meşruiyet meselesinin temelini oluşturmuştur. Dolayısıyla halkın temsilcisi olan siya-

si iktidarın iş yapma sahası meşruiyet sorunu yüzünden devamlı suretle engellenmekte, yeni açılımlara teşne Türk cemiyeti bu sayede hep üçüncü dünya ülkesinin vatandaşı olma kaderini yaşamaya devam edecektir.

Meşru hükümetin icraati ise ne zaman meşru sayıldı işte,o takdirde önü açılmış kabul edilmektedir. "Siyasal iktidarın tek meşruiyet kaynağı vardır, o da halktır.Bunun aksine meşruiyet kaynağı belirlemek, bugünün dünyasında imkânsız bir şeydir.Türkiye'de farklı olan sadece şu var. Devlet katında meşruiyet ile, halk katında meşruiyet gibi bir ayırım yapıyor. Halk katında meşru olamayan bir şeyin, devlet katında meşru olabileceği şeklinde bir varsayım dayanıyor. Demokrasinin gelişmişliği ile alâkalı bir sorun. Sadece ve sadece halkın rızası, halkın onayı meşruiyet kriteri olarak kabul edilirse, sanırım bu sorunlarda çözülmüş olur.Bunun büyük ölçüde siyasal alanda yaşanacak gelişmelere bağlı olarak devam edeceğini veya ortadan kalkacağını söylemek mümkün. Şunun aşılması lazım: Devletin çıkarlarıyla halkın çıkarları çelişiyor. Hayır çelişmiyor. Devlet kendi çıkarlarının halk tarafından hidden edildiğine inandığını söylüyor veya böyle düşünüyor. Aslına bakarsanız buna biraz da Türkiye'de iktidarın temellendirilmesiyle ilgili bir sorun. İktidar hakkını,hükmetme yetkisini elinde bulunduranlar böyle bir meşruiyet alanı açıyorlar kendilerine. Ben bunun gerçekçi olduğunu düşünmüyorum. Bu Türkiye'de ki siyasal gerçekliği ifade eden bir şey değil. Devletin farklı çıkarları olacaksa , bunu koruyacak birileri olması lazım deniyor,yok öyle bir şey.Türkiye'de şablon olarak tekrarlanan şöyle bir senorya var: Partiler halktan destek alıyorlar iktidara geliyorlar, iktidara geldiği andan andan itibaren, öbür taraftaki meşruiyeti, devlet katındaki meşruiyeti sağlamaya çalışıyorlar,halktan kopuyorlar. Bu tabii Türkiye'deki siyasete bir sürü hastalık getiriyor. Hükümetler kendi halk tabanından uzaklaşıyorlar, yapay dengele-re,yapay gerçekliklere oturuyorlar,yapay siyaset üretiyorlar. Ve siyasetin sarkacı her seçimde bir yerden öbür uca doğru dağılıyor."(Türköne:2003;16)

Meşruiyeti ispata çalışan iktidarın ise bunu yapıncaya kadar; ya kendi prensiplerini, halka verdiği taahhütlerini unutarak aslını red

yoluna gidiyor; ya da (ki bunu yapan uluslar arası parti yok gibi) aslını inkar edemeyeceğini, milletin kıymetlerine asla ayrı düşmeyeceğini,milletin dertlerini çözmek için iktidara talip olduklarını, dolayısıyla bunu yapmanın kendilerini inkar mânâsına geleceğini ifade ederek, tekrar sine-i millete gitmeleridir. İfade ettiğimiz gibi bunu yapacak bir babayiğit şimdiye kadar çıkmadı. Bundan sonra da çıkacağını bu şartlarda zannetmen. Zira milletle ters düşme pahasına da olsa, güya "uzlaş" adı altında derin güçlerin yörüngesine girdiklerine ikrar ve itiraftan kaçınmaktadırlar. Siyasette kalıcı olmak, millete-hizmete mani olucuların mukavemetine rağmen-hizmet etmek meşruiyetin ta kendisidir ve kazanıldığı andır.

Siyasi meşruiyetin sorgulanmasına sebep olacak değişim nasıl bir netice verecektir? Yeni bir açılım Türk siyasi hayatını; dolayısıyla Türkiye'nin geleceğini nasıl şekillendirecektir? Yaşadığımız derin meselelerin çözüm noktasında ne gibi kökten tedbirler alınmalıdır? Getirilecek çözüm modelleri ne kadar değişime mutabık olacaktır?Postmodern bir yaklaşım mı sergilenecek yoksa çok uzak olmayan tatbik edilmiş sistemi günümüze mi uyarlanacak? Kısacası Muhafazakâr Değişim nasıl bir çözüm geterecek günümüzdeki acil sorunlara? Şimdi bu mesele ile alâkalı düşüncelerimiz şöyledir:

Sosyal hadiselerin tarih içindeki seyri etki-tepki esasına dayanmaktadır. İnsanların kimlik arayışı nereden geldim-ben kimim, köküm dereye dayanıyor gibi soruları kendine sormaya başladığında o insanlarda bir şeylerin değiştiği görülür. Durup dururken aklılara gelmeyen ,gelmesine sebep ortamın oluşması bir zamanda bu sualleri kimlik soruşturmasına dayalı etnik kimliği ön plana çıkaran ,ayrıştırmayı körükleyen düşünce kalıplarının aleniyet kazanması dikkatlerin buraya odaklanmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Asgari müştereklerden ziyade ırkı savunan fertlerden teşekkül eden toplulukların şuur altına zerkedilmeye başlayan masumane fikirler daha sonra birilerinin sinsi emellerine yağ sürmektedir. Masum taleplerin tehlikeli hale gelmesi üzerinde titizlikle durulması icap eden bir gelişmedir. Sebeplerini hassasiyetle tetkik ederek içtimai ilmin ışığında meselelere çare olmak tek çıkış noktasıdır.

Cumhuriyet tarihimizin üç açmazı kabul edilen İslamcılık, Komünizm ve Kürtçülük ile son durum şudur: Komünizmin gerçekleştirilebilirliğinin ortadan kalkmasıyla mesele çözüme kavuşmuş gözükmekte; ama fikren devam ettiği muhakkak. İslamcılık'ın müslümanlar üzerinde sonuçlanmış gözükmesi ve Kürtçülüğün Zerdüşt bir yapıya doğru kayması, meseleyi çelişkiler yumağına dönüştürmüştür. Toplumun gerilmesine sebep olacak bu hususlar, gerçekçi ölçüler dahilinde analiz edilerek neticeye gitmenin yolları aranmalıdır.

2.2. Değişmek; "Asıl" olanı tahrip etmek midir?

Sosyal hâdiselerde değişim kadar suiistimale uğrayan mefhum az bulunur. Cemiyetin gelişmesi için değişime ayak uydurmasından bahsedilirken, söz konusu değişimin niteliğinin tezahürü nasıl olmalı üzerinde fazla durulmaz. Veyahut da, değişime izafi olarak yüklenen mânâ her fikre göre farklılık kazanır. Muhtelif fikirlerden neşet eden değişimin tekâmüle mi tahakküme mi vesile olduğunu ancak vaz eden kişi(ler) bilmektedir. Şu kadar var ki değişimin ana merkezi "Asıl"ı daima yok saymak üzerine kurulmuştur.

Vahiy Geleneği'nin hakim olduğu cemiyetimizdeki ilmî araştırmalarla iştigal eden zevatın meseleye bakışı, değişim; "Asıl" olanın tekâmüle mani olduğu düşüncesini ana eksen yaparak tamamen redcilerin bir adım gerisinde, "hakir "görmek, "aşağılık" hissiyatıyla hareket ederek muhafazakârlığı, karşı olduğu batıcılık sıfatıyla; yine muhalifliğine zemin olan fikirlerle karşılık vermesi ne kadar da acı tesadüftür. Veya buna, şuurlu muhaliflik ile yerdiği fikirleri baş tacı etmesi ve bununla mücadelesini sürdürmesi değişimin hangi bakış açısında mündemiç olduğunu göstermektedir.

Vahiy Geleneği sorgularken; tarihten gelen mirasın "halk" İslâm'ı ile "havas" İslâm anlayışının zamanla ayırt edilemeyecek hale gelmesi ve topyekün bertaraf edilmesi; buna mukabil "Asr-ı Saadet"e rücû telâkkîsi adı altında Ehl-i Sünnet-i otoriterlik, tekâmüle set çeken, dinî bir sınıfın teşekkül ettirdiği gibi yaklaşımlarla istikbal peşinde olanlar gibi düşünceye sevk edilmesi çok manidardır. Bu minval üzere hareket edenler, içindeki hikmeti hidden arayanların halini andırır. Kendi

tarihî geleneklerine bağlı olarak âtiye bakanları diğer İslâm ülkelerindeki İslâmçı aydınların ileri sürdükleri; aslında, belki de kendi yerleşik düzenlerindeki uygulamalarından kaynaklanan icraata tepkinin yansıması olarak görmek mümkün olan aynı fikirleri, yaşadığı toplumda aynısı görmek istemeleri garip kaçmaktadır. Bu zevatın bin yıllık tatbikatın tamamının hatalı olduğu yönündeki düşünceleri, kendilerine ne kadar "ecnebi "olduklarına delâlet eder. Bu şekil münevverlik veya ilim adamlığı yapmak; İslâm'ı ve dolayısıyla onun uygulayıcılarını (elbette zaman içinde meydana gelen hatalar mevcuttur) müslümanlığın gelişmesinin önündeki engelleri koyucular olarak nitelendirmeleri, medeniyetler çatışması tezini işleyenleri haklı çıkarır niteliktedir. "Sonuçta, medeniyetler çatışması tezi için, Soğuk Savaş'ın bitimi aynı zamanda medeniyetler arası savaşın başlangıcıdır, çatışma olgusunun sistem-kurucu niteliğinin devamıdır, güvenlik olgusunun devletin temel söylemi olma konumunun değişmesidir, ve düşman öteki kodlamasının ideolojiden kimliğe, daha somutta da kültürel düzeyde medeniyetler alanına kaymasıdır. Böylece, medeniyetler bir birlerinden hem farklı, hem de bir birleriyle çatışan nitelikte tanımlanmaktadır. Bu temelde de, **Batı medeniyeti uzlaşmacı, gelişmeci, kalkınmacı, demokratik ve modernleşmeci görülürken, İslâm çatışmacı, gelenekçi, gerileştirici, anti-modern ve otoriter olarak tanımlanır.**"

(Keyman, 2003/20:15-16)

Aslında bu tarz bir medeniyet anlayışının salipten gelmesi ve vehim keyfiyetli yaklaşımın olması tabiidir. Tam aksine bir fikre sahip olmaları bizi şüpheye düşürürdü. Ancak, aslına döneceği iddiasıyla İslâm medeniyetini vücuda getirdiği değerleri tahribata maruz kalmış iddiasıyla külliyen Ehl-i Sünneti batı gözüyle değerlendirmek veya onların ortaya koydukları kaynaklardan beslenen bilginlerin eserlerini mehz kabul etmek; akla ziyandan da öte onların amacına hizmet etmeye eşdeğerdir. Pozitivist aklın rehberliğindeki tecdidin tekâmüle hizmet ettiğini zannetmek; vahiy-akıl muvazenesini akıl lehine çevirmekle inanç sistemimize vurulacak en büyük darbelerden birini teşkil edeceği âşikârdır. Bu yüzden İslâm Medeniyeti' nin "orta yol" tavsiyesi ve umdesi, umûmi olarak kabul görmüş; "akıl"

cıların hükmü ise orta yoldan saptığından, tabiatının ne kadar sınırlı kaldığı ma- lumdur. Yine bin yıllık İslâm-Türk medeniyeti- nin tekâmüle manidir iddiası, objektif olarak tetkik edildiğinde ne kadar mesnedsiz olduğu aklın selimin varacağı bir netice olacaktır.

Şimdi şu ifadeler-ki bunu iddia eden- lerin icra organlarının en yetkili yerlerinde olduğu düşünülürken meselenin ilmî vehameti ortadadır; içimizdeki hoşgörücü itti- fakının sonuçları daha şimdiden kendini göstermektedir. - İslâm dünyasının dolayısıyla müslümanların ilerleyememesini Ehl-i Sünnet doktrinine bağlayan iddialar dikkat çekicidir. Çözümü kendi kökünde değil; gelip geçici mo- da rüzgârından ilham alınarak ithal fikirlerle geleceğini tayin ettiklerine işaretler. Kur'an müslümanlığı bunun tipik bir numunesidir.

"Tarih boyunca kendi bünyesinde de binbir türlü yorum içermiş olan Ehl-i Sünnet'in bu spesifik konjunktürde belli bir yorum biçimine karşı araçsallaşması ve uzlaşmaz bir içeriğe kavuşturulması gerektirmektedir. Ehl-i Sün- net'ten sapmış olduğu söylenen İbn Teymiyye'nin , sıradan bir fıkıh mezhepler tarihi bilgisiyile bile ,Ehl-i Sünnet doktrininin en önemli temsilcilerinden biri olduğu görü- lebilirdi. Ehl-i Sünnet'in meşruiyeti tanınmış dört mezhebinden Hanbelî mezhebinin Ahmed bin Hanbel'den sonraki en meşhur müctehidi bile icad edilen bir gelenek içerisinde "sapık kol" olarak nitelenmekten kurtulama- yacaktır. Necip Fazıl'ın otoriter söylemiyle buluşan bu tavır, muhafazakâr tutumların tari- hi olarak yüklendikleri işlevi ve establishment politikasını tekrarlıyordu aslında: Abdullah Larou'i'nin biraz da sınıfla alâkalı bir refleks atfettiği şekilde, müesses düzene karşı yenilik dalgası baş gösterdiğinde belli sınıfların örgüt- lenerek bir gelenek icad etmeleri ve bütün savunmaların bu geleneğin arkasına sığınarak yapılması. Ehl-i Sünnet savunusu durumunda da, esasen fiilen işlemekte olan ve dolayısıyla kendi saldırı altında bulunan Ehl-i Sünnet yoktur... "(D)oğru yolcu" dini muhafazakârlık bakımından "sapık kol" olarak nitelenen Mu- hammed Hamidullah, Mevdudi, Mustafa Sibai ve Seyyid Kutub gibi isimler, Ehl-i Sünnet çizgisine daha uyumlu bir söylem ve zihniyete sahiptirler. Akıl yürütme, fıkıh performan- sı, sürekliliği içerisinde bir geleneği sürdürme

bakımından bu isimler Ehl-i Sünnet'in fiili gelenekli söylemi içerisinde yerler. Hatta para- doksal olarak onları sapık kol olarak nitelen- direnlerden daha fazla bu söylemim içindedir- ler. Bununla birlikte onlar, Türkiye'de alt-sınıf ve taşralı bir sosyolojik tabana sahip yeni Türk-İslâmcı dalganın rağbetini çekmiş olmak bakımından yerlici ve gelenekçi değerler üze- rinden örgütlenen bir tepkiye maruz kalacak- lardır. Bu tepkinin yerlilğe ve geleneğe at- fettiği kutsallık ve estetiğin yer yer seçkin bir otoriterlikle dillendirilişi tam da başkalarının Sünniliğinin neden makbul sayılmadığının açıklanmasını kendinde içeriyor. Fetişleşmiş Ehl-i Sünnet'in içeriği ve tutarlılığı değil, bu- nun "bize ait" olması önemlidir. Ehl-i Sünnet üzerinden fetişleşen "biz"den başkası değil- dir. İslâm da giderek bizim milletimizi temsil ediyor olması bakımından kutsallaştırılmaya değer bulunur. Dolayısıyla İslâm üzerinden kutsallaştırılan, biraz da Durkheimcılık gele- meyecekse, bizzat "biz" olur. **Bu söyleme dö- nem dönem eşlik etmiş olan, Türk milletinin Müslüman olmadan önce de zaten yeterince "iyi" olduğu edebiyatı, biraz da Türk mille- tinin İslâm'ın zaferlerine yaptığı katkılar edebiyatıyla imtizaç etmiş ettirilerek, bundan İslâm ümmetinin tartışılmaz önderliği sonu- cu çıkarılacaktır. Oysa, "çeviri İslamcılık", "kökü dışarıda olan İslamcılık" doğrudan Kur'anî ifadelerle" Bir toplum Allah'a olan ahdini unuttuğunda Allah onu savar, yerine iyiliği emretmekten, kötülüğü men etmekten çekinmeyen bir toplum getirir, bunlar kına- yanların kınanmasından da çekinmezler" düsturuyla evrenselci ve anti-milliyetçi bir vurgu taşıyacaktır. (Aktay, 2004:29-30)**

Bu bakış açısıyla, oryantalist yaklaşımın mahiyet itibarıyla ne farkı vardır? Onu da tefekkür etmek akıl sahiplerine düşer.

3. HUZUR-REFAH CEMİYETİ'NE DOĞRU

3.1. Kontrol Edilebilir İktisadi Sis- tem: Asgari Devletçilik-Azami Ba- ğımsızlık

Kapitalist sistemin iktisadi anlayışı kontrol edilemez boyutlara ulaşmış, vahşi ekono- mik felsefesi daima tüketim çılgınlığını besle-

miştir. Burada teknik terimlerle meseleyi iktisat derslerine döndürmenin anlamı yok . Ancak, vahşi kapitalizmin mutlaklaştırılmasının doğru olmadığını, alternatifsizliğine ket vurmak mecburiyetinde olduğumuzun müdrikliği ile hareket etmeliyiz. Oryantalist bakış açısıyla batının kendi içinden çıkardıkları,kendi değerlerinden ürettikleri vahşi kapitalizme karşı farklı bir sistem sunulmalıdır. Arz edilen alternatif iktisadi sistemin tarihi tecrübenin imbiğinden süzerek/süzülerek günümüz şartlarına cevap verebilecek nitelikte olmalıdır. Kalıplaşmış “izm” lerden farklı bir “derin iktisadi” sistemin varlığını bir şekilde insanımıza ve beşeriyetin hizmetine arz etmenin mecburiyeti kendiliğinden meydana çıkmaktadır.

Tüketim çılgınlığının felsefi alt yapısının kapitalist sistem tarafından beslendiğinden şüphe duyulmamalıdır. Bunu tesis ederken yumuşak bir yol bulması, insanları ürkütme-yecek bir şekilde sunması önemlidir. Böyle bir yolu bulmuşlar,adına da liberal iktisat demişler, çığırkanlarından da “son iktisadi sistem” diye yutturmalarını istemişler; dolayısıyla alternatifsizliklerini ilan edivermişler!

Liberal ekonomi doktrini muvacehesinde her şeyin piyasada oluşmasını beklemişler. Bunu,“görünmeyen el”le vahşi kapitalizme hizmeti, görünmeden yaptırmışlardır.Fakir zengin uçurumunu derinleştiren,en tepedeki bir çift gözün zenginliği kahir ekseriyete hükmetmiş, dünyada yoksulluk almış başını gitmiş. Zengin kaynakların sömürülmesine ve semirilmesine dayanak teşkil eden “ maksat için vasıtalar mübahadır” ilkesince dünya ikiye bölünmüş:beyaz ırk ve köleleştirilmişler...

Kapitalizmin bağrından çıkan Sosyalizmin Çarlık Rusya’sında ortaya çıkmasıyla çelişki arz eden Komünizmin sona ermesinden sonraki dönemde çığırkanların liberal demokrasinin tartışması! Son olması, yeni ‘izm’in bir peydalanmasına sebep olmuş ve ismini de Globalizm koymuşlar! Böylece insanlığın hayrına olacak global faydaların bir anda kapitalizmin emrine arzı, Globalizmi yeni idolmuş gibi beşeriyete yutturulmasına zemin hazırladı.Herkesin ağzına verilen Globalizm (küreselleşme!), sakız gibi çignetlenmektedir.

Hakikaten Vahşi Kapitalizmin postmodern yüzü Globalizm alternatifsiz mi? Globalizm bütün insanlığın hayrına mı? Gele-

cek, millî devletsiz mi olacak? İddia edildiği gibi bütün dünyanın köy haline gelmesi mevcut sistemlerin sonunu mu getirecek? Başta iktisadi faaliyetler olmak üzere sosyal, kültürel, insani münasebetler,beşeri olabilecek her şey kontrolsüz mü hayatini devam ettirecek? Kapitalizmin iyice atomize ettiği insanlığın değerleri “**bırakınız yapınlar; bırakınız geçsinler**” anlayışına mı kurban edilecek? Kapitalizme mukavemet edecek,tam bağımsız alternatif bir sistem imkânsız mı? Globalizmin iddia ettiğinin aksine bütün insanlığı kucaklayan; refah-huzur cemiyetini hayat vermek mümkün değil mi? Veyahut da böyle bir sistemin varlığı bahis mevzu da kasıtlı bir “güç” bunun devamlı yok mu sayıyor? Ya da saydıyor?

Refah-huzur cemiyetini ihdas edilebilirliğinin fikrî tahlilini yapmaya çalışalım:

3.2. Globallik Ve Mahallilik

Cihanşumulluğun (Evrenselliğin!) boyutunu anlamak;küçük evrenden(mikro kozmik) büyük evrene(makro kozmik) doğru tekâmülün tam olarak teşekkülünü gerektirir. Boyutun (hide) kozmikliğini nasıl olacağının tespitini yapmak imkân dahilinde midir? Değil midir?Tesirini azamî etmenin yolları nelerdir?Türkiye’nin globalliği nasıl olmalıdır?Türkiye çağı yakalayabilecek mi? Vs.vs. Bu soruların ardı arkası kesilmez.Meselenin sınırlarını iyi çizerek, tahlilimizin tespitinde fayda vardır.

Kimilerine göre kainatın son bulması,kimilerine göre de çağın son bulması nazariyeleri meselelerinden ziyade;Yirmi birinci asır için neyin ehemmiyetli olacağı ve hangi“âminin” rol oynayacağı çok önemlidir.

Gelecek;geçmişin bileşkesi olduğuna göre istikbali tayin edecek (bahusus Türkiye için) ferdî ve ictimai tercihimizin cephesi mühimdir.Bilgi çağı olma yolundaki vetire, bizim ülkemiz açısından ehemmiyet arz eder.Sanayi toplumundan bilgi toplumuna tekâmül sürecindeki Türkiye’nin yeri neresidir denir ise aklın ilk sürat ettiği şey; sanayi asrına bile ulaşmadığı noktasındadır. Halbuki Türkiye’nin XXI. Asrın reel hedeflerini tutturabilmesi için bilgi çağının mucipliliğinin ülkemiz açısından önemi nedir sualinin cevabı iyi tahlil edilmelidir.

Kendi tahayyül ve tasavvurum, "sorumluluğu" göğüsleyenin XXI. Yy.da hakim güç olacağı yönündedir. Yani XXI.asır, "MES'ULİYET" asrı olacaktır. Bu yönde bazı batılı bilim adamlarının görüşü varsa da, bu âmillerin (faktör) tali kaldığını görürüz. "... kapitalist-ötesi toplumun enformasyonunu ve yapılanmasını sağlayan ilke sorumluluk olmak zorundadır. Kuruluşlar toplumu, bilgi toplumu, kesinlikle sorumluluğa dayalı bir düzen olacaktır." diyen Peter

F. Drucker (Drucker, 1994:141) bile mes'uliyeti sınırlamaktadır.

Şimdi, tespitimizi bu şekilde tayin ettikten sonra "sorumluluk" taşıyacak olan-en azından öyle tahmin ediyoruz- Türkiye'nin bunu yüklenecek durumda olabilmesi için bileşenlerinin iyi organize edilmesi gerekmektedir.

Asıl meselemize dönersek akla şu soru gelebilir: Modern köle ile mahalliliğin rabitası nedir? Bunun uygulanabilirliğini iyi seçerek (sistematiğe ve cheyle) meseleye yaklaşalım.

Neden "sorumluluk" üzerinde bu kadar önemle duruyorum. Niçin "sorumluluk" çağı keyfiyetini ön plâna çıkarıyorum? Şöyle ki;

Önümüzdeki bilgi çağı, tamamen mikro sanayinin yerini mikro ekonomiye (High-Tech: Bilgi Sanayi) bırakmaya doğru dünyanın evrim geçirmesi, bilimin tatbik edilme şeklini de değiştirdi. Mikro sanayinin (bilim olarak) genetiğe tatbiği yeni bir çığırın başlangıcı olabileceği gibi "insan türünün daha sağlam bünyeli ya da uzun ömürlü olan çeşidi, teorik olarak sonsuz kadar genetik kimliğinin mülkiyeti alınacak şekilde patentlenebilir." (Sayar:1994/11) ifadeleri kapitalizmin bataklığına, yani sorumsuzca insanın geleceğini ipotek altına alma basiretsizliğine doğru gitmemesi için de uluslar arası sebep yoktur. Bunu önlemenin manevî bir ciheti vardır (Ahlâkî). Bunun için çağı yönlendirecek unsurun tahlili ve tespiti önemlidir. İfadeye çalıştığımız sorumluluk (mes'uliyet) umdesi cihanşumulluğun yansımasıdır. Türkiye için izdüşümü globalleşmeyi yakalamaktır (Buradaki globalleşmeyi yakalamakla kastedilen, bir vakiadan ibaret olan globalleşmedir. Yoksa, "Globalizm" denen yeni müstemleke vasıtası olarak kullanılan emperyalist bir misyonun uzantısını dikkate alma-

mız; aynı kefedede olduğumuzu gösterir ki, bunu müdafâ etmemiz mümkün değildir).

3.2.1. İlimin Ahlâkîliği, "Bilimselliğin" Ahlâksızlığı

İlimin Ahlâkîliği, "Bilimselliğin" Ahlâksızlığı (Mezkit, 2011:122) günümüz ahlakının nirengi noktasını teşkil etmektedir. Bilim ve teknolojinin ilerlemesi, insanlığın maddî refahına bulunduğu katkıdan dolayı müteşekkîr olmamız lazım gelir. Ona, her türlü ortamın bahşedilmesi icap eder. Elbette, asrımızın teknolojik gelişmelerinin insanlığa faydasını inkâr etmemiz, abesle iştiğaldir. Beşeriyetin menfaatine olacak her adım taktirle karşılanmalıdır. Nasıl ki, elektriği bulan Edison'a minnet borçlu isek, diğer sahalardaki olumlu icraatı olanların da-kim olursa olsun- insanlığın şeref üyesi sayılmalıdır. Ancak, ilmin, "bilimselleğe" tahavvül etmesi (dönüşmesi) neticesinde maddî boyutun hakim olmasıyla "ahlâkî" hiden kendini göstermiştir. İşte, meselenin bam teli burasıdır. Batı, maddî alandaki tekâmüle hep "pozitivist" bakış açısıyla yaklaştığı için, bütün dünyadaki yansımaları da böyle olmuştur. İlerlemenin ahlâkî hid (manevî ciheti, inanç tarafı) hep ihmal edildiğinden ötürü, kalbinde Allah korkusu olmayan (müslüman olmayanlar için "etik" değerleri bulunmayan) bilim adamı ve onun takipçilerinden ve uygulayıcılarından ilmin ahlâkına tabi olacağını zannetmek, safdillik olur. Mesele, Hipokrat Yemini eden doktorların bu ahde ne kadar uydukları meçhuldür (Burada hakiki mânâda yeminine sadık kalan doktorları tenzih ediyorum.) Bilimin "evrenselliği"nden dem vurulurken, yeni icadın hangi fakire aksettüğünü bilen var mı? Bir noktada aksediyor: O da, kobay olarak kullanılan kimsesiz, fakir; hakkını arayamayacak halde olan mazlumlardır.

Asrımızın en mühim buluşlarından biri olarak kabul edilen "gen haritasının" çıkarılması; insanların "gen"leriyle oynamanın hangi çılgınlığa yol açacağı en yetkili ağızlardan duymak mümkündür. Bu meselenin ilmi tarafı bir yana, ahlâkî yönü akıl almaz derecede, çılgınlıkların arz edeceği iddia edilmemekte; bilakis genetik ahlâksızlığın hangi safhalarda olduğunun bilinmemesinin dehşet vericiliğinden korkulmaktadır. Buralarda deney aracı

olarak kullanılan insanların kimler olduğunu tahmin etmek güç değildir. O halde, bilimin faydasından söz edeceksek, evvelâ onun ilmi-liğinden, yani ahlâkîliğinden bahsetmemiz gerekir.

Fazla uzağa gitmenin âlemi yok! Zira, Müslüman bir ülkedeki bilimsel ahlâksızlığın ölçüsü olarak “tüp bebek” hadiselerine bakmak kâfidir. Çocuğu olmayan insanların nasıl gayri meşru yollara sevk edildiğini biliyoruz. İlimin ahlâkî cihetinin noksanlığı sonucunda, “bilimselliğe” tapınılacak mesabedeki itikat, ahlâksızlığın kapısını aralamıştır. Prof.Dr.Cevat Babuna, bu hususu şöyle değerlendirmektedir:

“Sperm babadan,yumurtacık anneden alındığı zaman bir sorun yok. Dinî esaslara uygun. Sperma babadan gelmektedir,yumurtacık anneden gelmektedir, gayri meşru bir olay yoktur tüp bebeklerde. Ancak, sonradan bu, gayri meşru yollara da saptırılmıştır. Meselâ sperması olmayan kocalar vardır. Başkasının spermasını almak suretiyle annenin yumurtacığını onunla aşılama ve böylece o yumurtacığını içeriye yerleştirilmesiyle ailesinin yarısının rol aldığı bir bebek doğmaktadır. Tabi ki burada zina kokusu vardır. Çünkü genetik olarak bir çocuğun anneden ve babadan gelen DNA sistemini taşıması lazım gelirken burada bir yabancı işin içine girmektedir. İslâm dini açısından zina en büyük günahlardan biri olduğu için bizim ülkemizde ve İslâm dünyasında bu kabul edilmemektedir. Baba ile anne arasında olan bir münasebet olduğu zaman bu meşrudur, ama bir yabancı karıştığı zaman meşru değildir. Çok sık rastlanılan ve spekülasyona çok müsait olan yabancı sperma ile aşılama olayı,bizim dinimiz tarafından kesinlikle kabul edilemeyecek çirkin bir olaydır... (S)perm bankası denilen şey insanlığın intiharıdır. Aileyi ve toplumu çökertecek gayri meşru bir uygulamadır. Avrupa Birliği'nin bu gibi dinimize,örf ve âdetlerimize aykırı olan bir şeyi zorlaması mümkün değildir. Böyle bir kanun olsa bile, vicdanı olan, dinine, örf ve âdetlerine bağlı olan bir insan bunu yapamaz. Mühim olan kanundaki yasa değil, insanın ruhundaki yasadır.” (Babuna,2004)

Ahlâkî kıymetlerin olmadığı yerde, ilim olamaz. İlimin olmadığı yerde hangi ge-

leşme olursa olsun, “bilimsel” ahlâksızlığı kökükleyecektir. Çünkü, “bilimsel ahlâksızlığın” kökünde; vahşi kapitalizmin maneviyat tanımayan,her şeyi madde ile ölçen,pozitivist telâkkîsi vardır. Metafiziği kabul etmeyen;her şeye “Amprizm” ile yaklaşan anlayışın neticesi de budur.

Baticılar, meseleye bu zaviyeden bakmamışlar, hep görünüşe aldanmışlardır. Veya bile yapmışlardır. Bu telâkkî yüzünden manevî değerleri red eden, İslâm dinî ile hemhal olmuş geleneği, örf ve âdetleri yok sayan zihniyetin doğmasına sebep olunmuştur. Bununla yetişen bir bilim adamından nasıl bir ilim ahlâkî bekleriz, anlamak mümkün değildir. Olsa olsa, “bilimsel” ahlâksızlığın yolu açılmış olur.

Halbuki, “İlim Çin’de de olsa,onu alınız” düsturunun hakim olduğu bir anlayış, tekâmülde esas zemin alınsaydı, ilmin ahlâkîliğinden söz edilebilirdi. Ahlâkî (manevî) zaafiyeti bulunmayan, yaptıklarının hesabının sorulacağından haberdar olan bir ferdin; kapitalist gibi düşünmeyeceği âşikârdır. Maddî ve manevî tarafının donanımını tamamlamış insan; beşeriyete hizmeti “vazife “kabul edecektir. Böylece gayri insanî tatbikatlardan kaçınacaktır. Bu taktirde, ilmin ahlâkîliğinden bahsetmek mümkün olacaktır. “Bilimsel” ahlâksızlığın önu kesilecektir.

Kapitalizmin, ferdin merkeze alınmasını öngören anlayışın meşru olmayan yollardan, denetlenmesi mümkün görünmeyen sistemlerle zenginleşmesine teşvik etmesi sosyal dengiyi alt üst etmiştir. Fakir-zengin tahterevallisi; maddi açıdan zenginlere sarkmış, fakirliğin artışına yol açmıştır. Nasıl maddiyata sahip olunur fikrini asıl kabul eden anlayışın hüküm ferma oluşu gayri meşruluğu hazırlamıştır. İnanç kıymetlerinin bir tarafa bırakılmasına sebep olmuştur. Materyalist zihniyetin hakim olması “ahlâkî değerleri”n değişmesine; hatta yok olmasına;dolayısıyla fırsatlar dünyasının keşfine insanları itmiştir. Fırsat eşitliği yerini, fırsat eşitsizliğine bırakmıştır. Gemisini yürüten kaptan misali, maddi gücün nereden geldiğinin pek önemi kalmamış; kaynağının sorulması erdemsizlik adedilmiştir. “Nereden buldun sualı” kapitalizmin ruhuna aykırı olduğundan beşeriyetin lehine hiçbir işin olmaması;bilakis neye mal olursa olsun maddi menfaatin ön plânda tutulması

liberal iktisadın amir hükümleri olmuştur. Müdafileri(savunucuları) tarafından erdemlerinden söz edilmesi, kapital sömürüyü örtememiştir. Ruhu alınmış kazancın, kazanana menfaat vermemesi kökenin çürüklüğüne delâlettir.

***

Devletsiz, otoritesiz toplumun var ol(a)mayacağı aşikârdır. Millet, kendini koruyup kollayacak bir kudretle ayakta durabilir. Ferdietçi anlayışın var olması mümkün değildir. Materyalist kaynaklı ferdietçilik, liberalizmin hediye ettiği bir ucubedir. Eğer her şey ferdin hakimiyeti altında gerçekleşseydi, en liberal ülkelerde niçin anlaşmazlıklar bir üst otorite (adalet mekanizması)tarafından izale edilmesi yoluna gidilmektedir sorusu havada kalacaktır. Eğer bahsedildiği gibi ferdietçilik insanların özgürleşmesi ise ona bu hürriyeti hangi mes'ul merci sağlayacak? Aydınlatma felsefenin icadı olan ferdietçilik insan merkezli değildir. Olsa olsa insanların yalnızlaştırma merkezidir. Hümanizm adı altında insanlığı yalnızlığa mahkum etmek,cihanşümûl (global)kıymetleri ideolojileştirmek,Vahşi Kapitalizmin hedefi değil midir?

Sosyal güvenliği temin edilememiş toplulukların serbestliklerden fayda umması safdillik olur. Milleti meydana getiren fertlerin sosyal güvenliği sağlandıktan sonra, verimli bir iktisadi sistemin işleyişi önem arz etmektedir.

Cemiyeti perişan eden, uçurumun kenarına kadar hatta yardan aşağıya düşmesine sebep olan yolsuzluklar, suiistimaller, rüşvet, adam kayırmacılık, kamunun arpalık olarak telâkkî edilmesi, politik yatırımların meydana getirdiği fabrika mezarlıkları vs. gibi amiller, “devletin ekonomi içinde ne kadar yer almalıdır” fikrinin sorgulanmasını beraberinde getirmiştir. Bu durumda bir üst otoritenin hududunun bulunması mecburidir. Kontrollü İktisadi Sistemin asıl hedefi asgari devletçilik-azami bağımsızlık umdesinin esası refah-huzur cemiyetinin zeminin teşkil edecektir. Asgari devletçilik-azami bağımsızlık, ithal iktisadi anlayışa set çekeceği bellidir. Dışa bağımlılığın asgariye indirmek, hatta hiç olmamasını temin etmek ana siyaset olmalıdır.Devletin teferruatla debelenip durmasından ziyade teftiş görevini en iyi şekilde yerine getirmesi birçok şeyi halledecektir. Ancak

ülkenin refah seviyesini yükselmesi ise hür teşebbüs vasatın oluşturulmasıyla mümkündür. Bunun için “bir ülkede “düşünce suçu” hâlâ mevcut ise önce bu aşılmalıdır. Serbest düşünmeyi/ düşünebilmeyi tatbik edilebilir duruma getirmenin yollarını aranmalıdır. Sivil teşkilâatlanmanın olabilmesi; sivil topluma geçiş sürecini hızlandırabilmek için yeter şartın ilkini mutlaka (ama şuurlu olarak) tesisi zaruridir:Hür Düşünce.Dünyevî her şeyin gerçekleşebilirliği (ekonomide dahil) hür düşüncenin “şemsiyesi” altında tezahür eder.

Ancak, hürriyetçi ve serbestî(liberal) anlayışımız “**Tarihin sonunda elitlerin ve halkların kabulleneceği tek sistem liberal demokrasidir**” gibi Batıcı/Aydınlanmacı ideolojik bir yaklaşım olmamalıdır. Bu telâkkî, hür irade ve hürriyeti,bir milletin istiklalini, liberalliğe inhisar etmekle tamamen dokmatikleşmesine ve mutlaklaşmasına iter. Alternatifsizlik hürriyetin özüne ters düşer. Serbestliğin (Hürriyetçiliğin) (düşünce, sistem vs.) seçiciliğinin olması elzemdir.

Hareket noktamızı bu şekilde tayin ettikten sonra asıl mevzuumuza geçelim:

Serbest piyasa ekonomilerin en büyük zaafı enflasyon ve yolsuzluktur.Bu meselenin bir maddî (iktisadî) bir de manevî (ahlâkî) cephesi vardır. Sorunun, ahlâkî yönünü tahayyül ederek çözüm aramak, madde cihetine çıkış noktasını oluşturur.

Mevcut sistemdeki yolsuzlukları,suiistimalleri ortadan kaldırmak kanunlarla mümkün ise de; esas can alıcı noktanın kişinin kendi içinde oluşturacağı hukuk anlayışıdır.Yani: manevî mesuliyet. Manevi boyut mücerret(soyut) bir ahlâkî duygu değil; inanç hamurundan tevellüt etmiş-ki bizim mukaddes değerler yumağımızdır- ahlâk anlayışıdır. Kemal mânâdaki ahlâkın fertten cemiyetin mes'ul mercilerindeki şahsiyetlerin zikrettiğimiz hususu hazmetmesiyle mümkündür. Bu, sadece serbest/hür düşüncenin olduğu bir vasatta;kişi kendini “ferdi olarak” tekâmül ettirmek suretiyle manevî sorumluluğu yüklenerek hâle gelmesiyle mümkündür. Hakikat ölçülerinde bir müstakil(serbest) ekonomiden bahsedebilmek için evvelâ ön şartların yerine getirilmesi gerekir. Bu ön şartları sıralar isek mesele vuzuha kavuşur:

-Her şeyden önce düşünce hürriyetinin tam teşekkül etmesi lazımdır.

-Bu şartın devamı olarak, kişinin kendi iç alemi manevi sorumluluk taşıyacak hale gelmelidir. Yani "ben ne için ve kim için" çalışıyorum diyebilecek basirete sahip olmalıdır.

- Meselenin ahlâki yönünden sonra ise "hukuk"un tam manasıyla hayata geçirilmesi zardır(Yargı bağımsızlığı).

- Artık bundan sonra, içtimai hürriyetten bahsedebiliriz.

Aşağıdaki izahatımız, anlattıklarımızı daha iyi tefsir edecektir.Bunların ışığında âtiye matuf iyi, güzel fikirler kendiliğinden gelecek ve tesisinde, nazariyenin varlığı sayesinde asıl mecrasına girilmesini kolaylaştıracaktır.

Gelecek vizyonumuzu/ufkumuzu şu şekilde tayin edebiliriz(Mezkit:1994/12).

a:Hür Düşünce;

b:Tekâmül Etmiş Ahlâk;

c:Serbest İktisadî Telâkkî;

d:Devletçilik

Arz edilen umdeler,"Umumdan hususa(genelden özele)" usulü ile yönetim tarzının hayata geçirilmesi esas alınmıştır (Umumdan hususa kastın, devletçiliğin fonksiyonuna göredir). Zikrettiğimiz dört ana şartın çatısını oluştururken; hidden geçmiş dört daire şeklinde düşünülür ise, ifadelerimiz netlik kazancaktır. Bu dairelerin çapları büyükten küçüğe doğrudur.Yani $a > b > c > d$ diye matematik ifadelerle izah etmek de mümkündür. Açıklamaya çalıştığımız dairelerin en büyüğünden en küçüğüne doğru"ok"işaretleri yönündeki tekâmül başarıyı beraberinde getirecektir. Zira,düşünce hür bir şekilde ifade edilebildiği taktirde manevî (ahlâkî) mes'uliyet ancak o zaman vücut bulur.Hür Düşünce ile Tekâmül Etmiş Ahlâk'ın yekvücutluğu, mükemmele yaklaşan bir iktisadî sistemin,Serbest İktisadî'nin habercisidir. Yalnız hâlâ tekemmül etmiş değildir.Yani hedefe vasil olunmamıştır.Bunun için dördüncü şart olan Devletçiliğin/denetleyici üst otoritenin (müdahaleci değil;düzenleyici) fonksiyonelliği ile ancak yeter şart olabilir. Ve,Devletçiliğin/üst otoritenin olması (düzenleyici) Serbest İktisadiyatı; vahşi kapitalizmden ayıran en önemli bir unsurdur.

Muşahhas(somut) olsun kabilinden anlatmaya çalıştığımızın dairelerin oranları da

ülkemizde arzu edilen sistemin yeni ufku-
dur.Matematik bir ifade ile arz edilen"çap"lar
büyükten küçüğe doğru bir oran takip etmesi;
sistem içerisinde bütünleştirilmesi elzemdir(Bu
oranlarda küçük sapmalar olsa bile-hususi ile
Devletçilik ve Serbest İktisat arasında- ülkemi-
zin kendi iç dinamiklerinin de tesiriyle denge-
ye ulaşacaktır). Bunlardan sadece birinin ol-
maması şeklin ters dönmesine sebep teşkil
eder.(Yani d,c,b,a) ülkemizin geleceği için par-
lak netice vermeyecektir.

Gelecek ufukumuzu tesis edecek maddelerini
biraz daha açalım:

a:Hür Düşünce: Hür düşünceden kastımı-
zın belki Batı'dan bize nakledilen "liberal-
izm"ile karıştırılması bahis konusu olabilir.
Bu tamamen mânâ benzerliğinden ibarettir.Bu
unsurlar asırlar evvelinden gerek dinimiz ge-
rekse Türk an'nesinde bulunan ve tatbik
edilen umdeler yumağıdır. Dolayısıyla Hür
Düşünce'den kastın; fikir, inanç (din, dinsizlik
gibi), teşebbüs hürriyetinin tam olarak sağ-
lanmasıdır.Fikir hürriyetinin sınırı tahdit
edilmemelidir.Belirli bir şablona oturtulmama-
lıdır. Hatta açıklık teşvik edilmelidir.

İdeolojik dayatılma neticesinde; kabu-
ğuna çekilmek zorunda bırakılmasıyla, dü-
şündüğünü söyleyemez duruma getirilen Türk
milleti üretimsizliği umde edinip, "âtlı" ta-
mamen hasletleştirmiştir. Cumhuriyetin hakim
anlayışı olan halkın (milletin) hakimiyeti lafta
kalıp, "asker-bürokrat" çıkmazı içinde dejene-
re olmuştur."*Cumhuriyet egemenliğin kaynağını
belirler. Demokrasi ise egemenliğin nasıl kullanıl-
acağını belirler. Demokratik ölçülerde belirlediği-
mizde egemenlik hiçbir zaman milletin (halkın)
olmamıştır.*"(Ergil,1994/12)

Halkın tepesinde sallanan "demoklesin kılıcı"
toplumu düşüncesizliğe (üretmememe bakımın-
dan), hazırcılığa sevk etmiştir.

Ancak,halkın müteharrik(dinamik)
unsurları devleti yönlendirir. Ülkenin ilerle-
mesine yönelik (matuf) en büyük dinamik
unsur, sivil teşkilâtların aksiyonu-
dur.Toplumun sivilleşmesi arzu edilen sistem-
dir. Sivilleşmeyi sağlayacak olan unsurlar da
"Sivil Teşkilât"lardır.Bunlar,halkın mutabakat
oluşturarak ortaya çıkardığı müspet hareket-
lerdir.

O halde, sivil toplum olabildik mi?

Ülkemizde kemiyet itibariyle, sivil toplum kuruluşlarının adedi bir hayli fazladır. Belki binlerce ile ifade edilebilir. Buna bakarak hüküm verilebilir mi? Türkiye'nin yerel (sivil) insiyatifin toplumda olduğu söylenebilir mi? Ya da; yoksa mı... diyeceğiz.

Türkiye'nin yüksek vasıflara haiz; adedi az olabilir, ancak, tesir sahası geniş olan sivil toplum kuruluşlarına ihtiyaç vardır. Kendi içinde değil, toplumda birliği sağlayacak; ülkenin geleceğini teminat altına alabilecek, "Sosyal Gelecek Toplulukları" (Toffler, 401) oluşturmak mecburiyetindeyiz. Bu sivil teşkilatlar, bir amacı değil; tabandan tavana, pramidi "elipsleştiren"; yani, yönetilen ile yönetici arasındaki kopukluğu giderici organizasyonları (sivil kuruluşları) vücuda getirmeliyiz.

Bu sivil toplum kuruluşlarının kendilerine soracakları ilk soru; "Halkın refahına ve huzuruna nasıl katkıda bulunabiliriz" olmalıdır.

Yavan, tecrit edilmiş bir teşkilat ancak ve ancak bir azınlığın sözcüsü olabilirler. Bu da dar bir alanda hizmet ifa ettiği için, tesiri olmayan tabela teşkilatı olmaktan başka hiçbir vazife icra edemez.

Hakikaten, etkili ve faydeli bir iş meydana getirilmek ve yöneticiler üzerinde söz sahibi olunmak isteniyorsa, her bölgede sosyal gayeli kuruluşlar teşekkül ettirilmelidir.

Türkiye'nin geleceğine yön verecek, istikametini belirleyecek olan sosyal organizasyonların (mahalli teşkilatlar) müessesiyetinin azami derecede olabilmesi için, tesirleri; temsili katılımlara göre eşit mesabede olmalıdır.

Eşit katılım nasıl sağlanacaktır? Meselelerin düğümlendiği asıl nokta burasıdır. Aktivitesi yüksek, fikir üreten, dar çerçevede değil de, geniş kitleye hitap etmeyi düstur edinmiş bir teşkilat ile küçük bir amacı gerçekleştirmek için faaliyet gösteren örgütün (sivil) eşitliğinin aynı olmaması tabidir.

Eşitsizliği asgariye indirebilmek için:

-Her şeyden önce hedefi büyük tutmak gerekir.

-İhtisaslaşmış bu sivil teşkilatlar arasında; fikri, sosyal ve ekonomik sahalarda yeterli tesanüd tesis edilmelidir.

-Bilgi mahdut bir zümrenin değil, bütün toplumun malıdır ilkesiyle hareket edilmelidir.

-Üyeleri (kurucu ve diğerleri) ise hoşgörülü olmalıdır. Yani halkın bütün kesimlerinin temsilcisi olmalı, yatay planda eşitlik sağlanmalıdır.

Eğer bünyelerine dahil ettikleri üyeler sadece belirli bir grubun mensupları olursa, (zengin üyeler gibi) verimliliği artırmak yerine, azaltmış olursunuz.

Bir sivil toplum örgütü (vakıf, dernek, v.b.) münbit fikirler üretmiyor, sadece belli olaylar karşısında aksül amelde (reaksiyon) bulunuyorsa (medyada çıkan bir haber üzerine harekete geçen kadın dernekleri, hayvan dernekleri gibi) medyatik olmaktan, şov yapmaktan başka hiçbir geçerliliği yoktur.

Mesela; feminist dernekler gerçekten kadın haklarının müdafii iseler; batı toplumlarında olduğu gibi (özellikle İngiltere'de kadının reklam filmlerinde kullanımlarına karşı çıkan feminist dernekler) televizyon reklamlarındaki hayasızlığa dur desinler. Bildiri yayınlamaya, açlık vs. gibi faaliyetlerle protesto ederek, kadının "modern köle" haline getirilmesine karşı çıksınlar. İşte, o zaman, sivil toplum örgütü olduklarını ispatlamış sayılırlar. Ve "geleceğin sosyal müesseselerinde" eşit katılım hakkına sahip olurlar.

Meseleyi hulasa edersek, yapılması gerekenler şunlardır:

-Birlik içinde, aynı gaye doğrultusunda ileri düşünülmesi;

-Belirli kesime değil, her ferde ulaşmak için faaliyetler yaygınlaştırılmalı;

-Teşkilatlanma teşri organlarının işlerliğini artırılmalı ve ;

-Herşeyden önce ve en mühim olanı da "yeni gelişmeye açık fikri vizyona sahip olunmalı" (Mezkit, 1996)

***

Sivil teşkilatlanma, halkın faydasına işleri kendine vazife bildiğinde hür fikre hizmet edecektir. Bulunduğu mevki hasebiyle, aldığı güç sebebiyle görevini milletin hilafına kullanırsa burada fikri hür, vicdanı hür fertlerden bahsetmek mümkün değildir. Sadece maşa olarak kullanılan, taşeron vazifesini ifa eden bir sivil teşkilatlanma olur ki, sözünü ettiğimiz hürriyetçi yapıya uygun bir talâkki olmadığı apaçık meydandadır. Neden "sivil" dendiği

göz önünde bulundurularak icraat yapıldığında, milletin menfaatine mutabık işlerle iştilal edildiğinde sivilleşme kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Neticede bunun asıl faydası; devletin bekası milletin memnuniyetiyle olacağından; kendini tanıyan, ne düşündüğünü bilen ve ifade edebilen fertlerden müteşekkil cemiyetin payidar olmaması mümkün mü?

b-Tekâmül Etmiş Ahlâk: Bazı liberallerin söylediği gibi ahlâk kendiliğinden oluşmaz. İnsanın özüne, bazı mefhumların ehemmiyetli olduğunu yerleştirmeden, değerlerini bütün benliğine nüfuz ettirmeden ahlâkın (etik-etique) var olması muhaldir.

Ahlâkın; ne ifade ettiğini evvelemerde bilmekte fayda vardır. Ahlaklı olmak; güzel huylu olan, karşısındakine saygılı, dini bütün olan mânâsına değildir. Bu tarif indidir (subjektiftir). Halbuki ahlâkın özü; "sorumluluk-mes'uliyet" duygusudur. Kişinin "sorumluluk" duygusuna vakıf olmasıdır; ahlâk. Toplumun çıkarlarını düşünmektir; ahlak. "Ülkem benden ne bekliyor" diyecek ve "ben vazifemden sorumluyum" prensibini kendine şiar edinmiş kişidir; ahlaklı fert.

Yani, meselenin temeli "Mes'uliyet (Sorumluluk) Duygusu" ve "kişinin yaptığı işten sorumluluk" hissetmesidir.

Ülke olarak çektiğimiz en büyük sıkıntı; yolsuzluklar, suiistimaller (manüpilasyonlar) ve bürokrasidir.

Devlet kademelerinde çalışanların (memur) en büyük zaafı "bananecilik"tir. Sorumluluk taşımamaktır. Kendisinin halk için değil; devlet için var olduğu peşin hükmünün hakim olmasıdır. Jakoben tutum empoze ettiği sistemin fonksiyonelliği, sorumluluktan (ahlâk) uzak tutmuştur. Bu sistem (paradigma) kırtasiyeceliği; bu da üretimsizliği (tüketim toplumu olmak) getirmiştir. Bunların olmadığı bir ortamda suiistimallerin, rüşvetin v.s... olması pek tabiidir. Burada önemli olan husus sorumluluk sahibi insanın mes'uliyetini bilecek ve sınırlarını da tayin edecek. Ahlak ile düşüncenin aynı bileşkede toplanması inkişafın habercisidir. (Tabiatıyla zikrettiğimiz hususlar umumi kaidedir. Umumi bir tespittir. Kişi veya müesseseleri hedeften ziyade buradaki 'memur' zihniyetini ortaya koymaktır. Ve tabidir ki, işlerini yapanlara bir şeyin denemeyeceği de aşikârdır. Ama, genel bir

hastalık var ise, tespit ve teşhis şumullüdür. İstisnalara göre kural ihdas edilmez.)

c-Serbest İktisadî Telâkkî: Serbest piyasa ekonomisinin teşekkülü, iki evvelin koordinasyonu sayesinde. Bu unsur tam teşekkül etmeden ve olgunlaşmadan "Serbest İktisadî Telâkkî"nin tezahür etmesi de çok zordur. Vahşi kapitalizm olarak topluma dayatılan liberal ekonominin çıkış noktası burasıdır.

Bunu aşmak için; daire şeklindeki tasavvur edildiğinde, oranları içe doğru (tumdengelim) tekâmülü Türk ekonomisinin içine düştüğü bataklıktan kurtaracaktır. Devletin düzenleyici rol oynaması (müdahaleci değil) devletin küçülmesine sebep teşkil edecektir. (Buradaki "d" maddesini zikretmiş oluyoruz.) Devletin düzenleyici rol oynaması vahşi kapitalizmi, serbest ekonomiden ayıran bir nüanstır.

Türkiye'nin mahallilikten cihanşumulluğa (kölelikten azatlığa) geçişini tam sağlayabilmesi için tekliflerimiz şunlar olacaktır:

TEKLİFLER:

1- Milli Eğitim'de tam bir reform gerçekleştirilmelidir. (Maddî-Manevî)

2-Sistemin alternatifi ve/veya çözüm arayışı en kısa sürede bulunmalı...(hidden değil!)

3-Çağın getirdiklerini kopya ederek değil; hazmederek bünyeye dahil etmeli...

4-Mevcut iç çözümsüzlükleri totoriterlikle değil; şefkatle çözüm aranmalı...

5-Sorumluluğu taşıyacak insan yetiştirmek ve/veya yetiştiren sivil teşkilatlara yardımcı olmak...

6- "Konuşan" insan yerine "üreten" insan yetiştirmek (Eğitimle ilgili).

7- Ve, en önemlisi de "fikir" ihtilalini gerçekleştirmektir.

Dolayısıyla, Türk iktisadı, mahalli ekonomiye bağlı kalarak, kapalı iktisadi ideolojisini sürdürme çabasında olur ve globaliği, ulus-devlet açmazı olarak düşünülürse, Türkiye'nin kapalılığı inkişafına mani olur. Elbette millî devletten taviz verilmesi mümkün değildir. Mühim olan husus ise özü muhafaza ederek tarihte misalleri bulunan şekilde -hakim olmak şartıyla- dünyaya açılmaktır. Tam bağımsız olabilmektir; olmaktır. İthal ekonomiye dayalı global şirketlerin/müesseselerin emperyalist emel-

leri için ileri karakol vazifesine üstlenmek, bu tür şirketlerin gönüllü mümessilleri (temsilcisi) olmak, azami bağımsızlığı zedeleyecektir. Azami bağımsızlık için uluslar arası ve yerüstü tabii kaynaklarımızın milli menfaatlerimiz doğrultusunda kullanılması; bunun için yeni siyaset felsefesinin geliştirilmesi zaruri hale gelmiştir. Ayakları yerden kesmeyecek böylesi bir siyaset-iktisat felsefesinin failleri (özneleri), teşkilâtlanarak –vakit varken- harekete geçmeleri milli dirilişimiz için gereklidir. Ulusçu yaklaşımdan öte milli bir siyaset iktisat teorisini uygulayacak özne ve nesnelere mes'ul mevkide vazife deruhte etmeleri bizim ve gelecek nesillerimizin faydasıdır. Dolayısıyla kendi içinde muhkem bir Türk devletinin iç meselelerini çözecek kudrete sahip olacaktır. İzaha çalışılan siyasetle refah-huzur cemiyetinin tesisine kavuşmak mümkündür. Bu dalganın yakın çevreden en irak beldelere/ülkelere/halklara yayılması da kaçınılmazdır. Bu da tarihî misyonumuzun bir parçasıdır.

3.2.2. Mahallî Düşünüp; Cihanşümül (Global) Hareket Etmek

Tarihî misyonumuz/vazifemiz; tarihten gelen misyonumuz gereği, siyasi olarak dahili(iç) ve harici (dış) siyasetimizde aklı selimi ön plânda tutan bir anlayışın hakim olması lazımdır. Günübürlük, gelip geçici, buz üzerindeki siyasi davranışlar bu milletin önünü tıkayıcı rol üstlenecektir. Halkı galeyana getirici, iç politik çekişmelere sahne olan beyan ve fiillerin milletin menfaatine olması akla ziyandır. Milleti yanıltıcı, laf kalabalığı ile kafaları karıştırıp; “kamuoyu mühendisliği” yaparak gelecek inşa edilemez. Efkâr-ı umumiyyeyi (kamuoyu) hissiyata büründürerek; gerek içte, gerekse dıştaki gelişmelere bîgane kalmasına zemin hazırlamak, istikbali ipotek altına almaktır. Bu telâkkî kabile yönetiminde, aşiret sisteminde caridir. Sığ bir gelecek vizyonun çizilmesine temel teşkil edecek fikrin mahsulüdür.

Mahallî tefekkür demek; (bin yıllık; daha evvelinde beş bin yıllık) millet olma vasfını kazandırmış; “öz”den bütün bakir sahalar (kurtuluş bekleyen bütün mazlum ve fakr-u zaruret içindeki beşeriyete) yayma gayesini ana eksen sayan bir anlayışın haricini oluşturan tarihî tecrübe, kültür ve medeniyet, merkezinde vahiy bulunan sahih gelenek; bu bileşkeyi

oluşturan ana kaynak olan inancımızın bize verdiği vazifenin şuurunda bir diriliş ve hayat suyu demektir. Bu hayat suyu ve diriliş vizyonunu mahallinde kemâle ulaşmasını sağladıktan sonra bütün insanlığın (ne kadarına ulaşılabilirse) hizmetine arz etmektir. Mahallî tefekkürün olgunluğu, cihanşümül (global, küresel!) hareketin başarısına delâlettir. Bu mahallî hareket, fikrî, fiilî, siyasî, iktisadî, kültür ve medeniyetin asrî (modern) tecrübesini paylaşmak; tarihi de göz önünde bulundurarak ruhlardaki uyanışa vesile ittihaz edilmesi esastır.

İki asırdır yaşadığımız mahallî düşünememe, milletimizi devamlı kabuğuna çekilmeye zorlamıştır. Dar kalıplarla dış aleme bakışımız, toplum olarak her sahada geri adım atmamıza sebep teşkil etmiştir. Mefkuresiz bir yönetim sistemimiz hep “önümüzü göremiyoruz” katı bir anlayışı sergilemiştir. Bırakınız çevreye faydalı olmayı; milletin harcı olan birçok müşterek “değeri” bir kenara bırakarak, bunların yerine ikamesi mümkün olmayan “ithal” şeyleri bünyeye dahil edilmesi, yeni meseleleri beraberinde getirmiştir. Tarihi tecrübenin mahiyeti belli olmasına rağmen, yeni arayışlarla harcın mayasız kalması neticesinde kurumaların oluşmasına; bunu ganimet sayan gözlerin fırsat bilerek vargücüyü bu milletin tepesine yüklenmesine zemin hazırlanmıştır. El'an mevcut meselelerin çözüm noktasını teşkil eden çarelerin, çaresizlik olarak kabul edilmesi; aslında çaresizliğimizin de baş amilidir.

Çevremizde olup bitenlere baktığımızda, mahalli tefekkürümüzün noksanlığını göstermektedir. Akrabalık bağları ile birbirine bağlı halkların harcını karamadığımızdan, çaresizlik içerisinde beyanlarla global hareket etmeye çalışıyoruz. Bizden tarihî misyonumuzu yerine getirmemizi bekleyen mazlumların (İrki ve dini ne olursa olsun; fark etmez.) yanında olabilmek için evvela onların dilinden konuşmamız icap ediyor. Kardeşlik duygusunu bu insanlara anlatabilmemiz için kendi içimizde meseleyi halletmeliyiz. Kardeşliğin mayasını küllerden arındırıp, yekpare bir “inanç” beraberliği dahili huzuru sağladıktan sonra harici misyona kapı açacaktır. Kaybedilen halkların kazanılması; onlara, mahallî duşun muhafaza edildiğini ispatlayarak müm-

kün olacaktır. Meseleyi ırkî boyut kazandırarak (Ki, zaten bizim ifade etmemize gerek yok. Bütün dünya hangi kavme mensup olduğumuzu zaten biliyor. Bunu tekrar etmek, acizlik işaretidir. Kaybolmamak için direnene ait bir davranış şeklidir. Bizim buna ihtiyaç duymamız, varlığımızın sorgulandığını göstermektedir. Biz, varız dememeliyiz. Aksine, "diğerlerinin" varlığını korumak; kendi mevcudiyetimizin kabulünü beraberinde getirir.) cihanşümül hareket etmek mümkün değil. İfade edilen siyasetin böyle olmadığını tarihî hakikatlerden öğreniyoruz. Yakın geçmişimiz(Osmanlı-Türk tarihi) bunu tersine çevirmiş, "emperyal vizyonu" hayata geçirmiştir. Dolayısıyla bu vizyon iyi tahlil edilirse mahallî düşünüşün, nasıl üç kıtaya hükümran olduğunu anlayabiliriz.

Bir fikrî hareketin öncülüğünü yapacak gücün varlığı, mevcut kıymetlerin gün yüzüne çıkmasına imkân tanımak; muhafaza ederek değişmek; değişmeyi soysuzlaştırarak, rönesansvarileştirmek; bu fikrî vizyonu balalayacağı gibi, yeni bir maceraya atılmaktan öte bir mâna da taşımaz. Gerçekte ise bunun nüveleri yıllar önce atılmıştır. Yıllardır nadasta olan toprağa atılan tohum; yeşermiş; dalbudak salmış; meyveleri teşekkül etmiş; olgunlaşmaya başlayan meyveler de mahallinden bütün dünyaya faydalı olmaya başlamıştır. Mahallî düşünüp; cihanşümül (global) hareket eden vizyonun aslı ve esası bu misyondur. Buna sahip çıkmaktan başka çaremiz yoktur.(Mezkit,2011:4)

4.MUHAFAZAKÂR DEĞİŞİM'DEN MEDENİYETLER ÇATIŞMASINA

4.1.Muhafazakar Değişim'in AB ve Medeniyetler Barışması/Çatışmasındaki Rolü

Muhafazakar Değişim eksenli bir sistemin yakın çevre (bölge), yakın-orta çevre(Avrupa) ve uzak (başta ABD ve diğer uygarlık havzaalarını temsil eden ülkeler) ilişkisi nasıl olacak? Medeniyetler çatışması tezine geçmeden evvel,medeniyetin ne anlama geldiğine bakmak icap ediyor. Zira,zaman zaman,medeniyet çatışması ile hars (kültür) ça-

tışması birbirine karıştırıldığına şahid oluyoruz. Binaenaleyh, bu mefhumun tarifini bilmeden medeniyetler çatışmasını tetkik etmek çok güçtür. Cemil Meriç, medeniyeti, karanlık ve kapalı kelime dediği "civilivation"un tarihî seyrini şöyle ifade eder: "civilivation" 1756'da Fransa'da doğmuş, 18.asrın hiçbir büyük sözlüğünde yok.Ansiklopediye alınmamış.Akademinin lügatı,üçüncü baskısında(1798) kelimeyi şöyle tanımlar: Medenileştirme eylemi,yahut medeni olanın durumu.Daha sonraki sözlüklerde aynı tarifi tekrar ederler.Bir kıtanın veya içtimâî bir sınıfın azgın iştahlarını ifşa eden bir anlayışı kim medenileştirilecek? İlk defa 1890'da bugünküne oldukça yakın bir tarifte karşılaşırız, "civilivation" insanlığın ahlâkça, fikirce ve içtimâî hayatça ilerlemesi."(Meriç,2001: 94)

İçtimâiyatçılardan Maclver medeniyeti şöyle tarif eder:"Medeniyetin bir insanın,hayatı üzerinde müessir şartları kontrol maksadıyla sarf etmiş olduğu cihetler neticesinde meydana getirdiği mekanizma ve teşkilâtın umumî heyetini kast ediyoruz. Bu itibarla medeniyet mefhumu; içtimâî teşkilât sistemlerini, tekniği, maddî aletleri ve vasıtaları içine aldığı gibi seçim sandıklarını, telefonu, ticaret odalarını, demir yollarını, kanunları,mektepleri,bankaları ve bankacılığı da ihtiva eder."(Maclver,2001:94)

Maclver, medeniyetin çıkış noktasını ve tezahürünü tarif ediyor. Ziya Gökalp,mezkur tarife benzer ifadeleri kullanır:"Medeniyet usul vasıtasıyla ve ferdi iradelerle vücuda gelen içtimâî hadiselerin mecmudur. Meselâ, dine dair bilgiler ve ilimler, usul ve irade ile vücuda geldiği gibi, ahlâkça,hukuka, güzel sanatlara, iktisada, muakileye, lisana ve fertlere dair bilgiler ve nazariyeler de hep fertler tarafından usul ve irade dahilinde bulunan bütün bu mefhumların, bilgilerin ve ilimlerin mecmuu (medeniyeti) dediğimiz şeyi vücuda getirir."(Gökalp,2001:88)

Buradaki mânâları ve muhtevaları itibariyle, medeniyetin aslında bütün insanlığın menfaatine sunulmuş bir nimet olduğu için cihanşümül fayda sağlayıcı olması gerekir. Nasıl ki, bir İslâm medeniyetinin beynelmilel yararı mevcut ise; nasıl ki, Osmanlı medeniyeti zamanın ilmini, fennini, sanatını, harsını,

adâletini; hâsılı sahih gelenekten tevarüs ettiği medeniyetin hassaların, gittiği her yerde neşvünemâ bulması, medeniyetin amilliği noktasında vazifesini tayin eder. Her ne kadar bazı yazarlar “Osmanlı medeniyetinden söz edebilir miyiz?” (Alkan,2001:7) diye sorsalar da, güneş balçıkla sıvanmaz!

4.1.2. Hilâl Medeniyeti’nin İnşası

Bu noktada Hilâl Medeniyeti’nin ci-hanşümül mesajı daha da önem kazanmaktadır.

Doğu Medeniyeti’nin asıl kaynağı olan Hilâl Medeniyeti’nin diğer medeniyetleri nasıl etkilediği, hangi sahalarda müessir olduğu bilinen hakikatlerdir. Zamanımızda, bir topluluğu idare etmekten aciz devlet(çik)ler, meseleyi sırf güce irca ettiklerinden dolayıdır ki, bir türlü umumî asayişini sağlayamamışlardır. Hususiyle emperyal olduklarını iddia eden devletlerin Hilâl Medeniyeti’nden alacağı çok dersler vardır. Zira, bu medeniyet, farklı isim altında, beşeriyete nice miraslar bırakmıştır. Kaynağını Hilâl Medeniyeti’nden alan Müslüman idareciler ve onların idaresindeki halkların müreffeh yaşamalarındaki sırrın, adâlet olduğu, insana ve diğer mahlukata, Yüce “Hâlık”ın (c.c.) varettiği gözüyle bakıldığından dolayı kıymetlenmiştir. Dünyadaki, “Râhman” sıfatının tezahürü olarak huzurun tesisinde; Hilâl Medeniyeti, kendi şemsiyesi altında yaşayanlara nâmütenahi imkânları arz etmenin gayreti içinde olmuştur. Bu Hilâl Medeniyeti’nin sırrına vakıf olan “ötekiler” kendiliğinden kalelerin kapılarını Hilâl Medeniyeti’ne sonuna kadar açmıştır. Haçlı külâhını görmekten, Hilâl’in sarığını görmeyi yeğleyen “öteki” lere bu fikri veren ise kendilerinde olmayanın Hilâl’de bulunmasıdır. İnsanların tabii haklarını ellerinden alıp, daha sonra insan hakları safatasıyla hürriyeti bahşedeceğini ilân eden medeniyetin bundaki samimiliği geçmişteki ve şu anki uygulamalarından anlaşılacaktır. Farklılıkları bir çatı altında buluşturmak, onlara karşı gösterilecek müsamahayla mümkün olacağı, Hilâl Medeniyeti’nden tevarüs eden bir unsur olduğunun görmezden gelinmesi de “ötekilerin” neden Hilâl Medeniyeti’ne düşmanlık beslediklerini gösterir.

Aslında insanlığın Hilâl Medeniyeti’ne borçlu olduğu şeyleri tadat etmek; ummandaki damlaları saymaya ben-

zer. Ancak biz, Hilâl Medeniyeti’nden küçük bir kesit nakledeyim ki, mesele biraz müşahhaslaşsın. Bu, aktaracağım husus aynı zamanda asrımıza ışık tutacak; belki de ülkemiz açısından da çıkmaz gibi görülen bazı meselelerin hal yoluna girmesine zemin hazırlayabilir. Zira farklılıkları nasıl bir çatıda topladığını ve bu çatı altında yüzyıllarca Hilâl Medeniyeti’nin güzel bir numunesini vermiş mazimizde mevcuttur. Ancak, geçmişe dönüp ders alınsaydı, bu hallerde mi olurduk? Burasını aklı selimin idrakine sunuyorum.

“İslâm’ın ilk devirlerinde Emevî ve Abbasî yöneticilerinin hoşgörüsüne delâlet eden hususlardan biri de, divânların Arapça’dan başka bir dilde olmasıdır. [Divân, kendilerine atâ verilenlerle askerlerin kabile ve boy-lara göre adlarının yazıldığı defterdir. (el-Kettânî, 2003/1:378)] Subhu’-a’âşa’da şu bilgi verilir: Irak divanını Farsça’dan Arapça’ya çeviren ilk kimse, Abdülmelik b. Mervân’ın halifeliği sırasında Haccac b. Yusuf’tur.... Şam (Suriye) divanını Rûmca’dan Arapça’ya nakleden ilk kimse Abdülmelik b. Mervân’dır. Mısır divanını Kıptice’den Arapça’ya nakleden kimse Mısır valiliği sırasında Abdülaziz b. Mervândır... İslâm hakimiyetinden sonra vergi toplama (cibâyet) divânlarına gelince, eskiden olduğu gibi Irak divânı Farsça, Suriye divânı da Rûmca olarak kaldı. Her iki grup divânları yazarlar da ehl-i hidden (zımmîler) kimselerdi...

Öyle anlaşılıyor ki Araplar müsamahaları sebebiyle, divânların yazılması için, onların dilleri veya divan tanzim ettikleri ülkelerdeki hâkim dille yazan kâtipler ediniyorlardı... “(el-Kettânî, 2003/1: 382-383)

Hilâl Medeniyeti’nin Müslüman-Türklerdeki müessir rolü çok daha tesirli olmuştur. Hususiyle özbeöz bir Türk devleti olan Osmanlı’daki tatbikat, sistemleşmiş haliyle zirve örnekleri vermiştir. Gittiği her yerdeki Cami yanında Kilise ve Havra’nın aynı çatı altında yaşatmış olan anlayışın ilham aldığı ve tatbik ettiği medeniyet Hilâl Medeniyeti’nden başka bir şey değildir.

Ancak, Hilâl Medeniyeti, şunu yapmamıştır: Musamaha adı altında benliğinden, kaynağından taviz vermemiştir. Hoşgörünmek adına, Hoşgörü’yü istismar etmemiş ve ettirmemiştir. Müsamahanın beraber yaşamak

olduğunu, ancak, hakim unsurun asıl olduğu, “ötekilerin” ise insanca yaşama hakkının verilmesi umdesinin geçerli olmasıdır. Hoşgörü demek, aslından kopmak demek değildir. Hoşgörü demek, asıl ve tek olan “Vahiy” unsurun, muharref olanlara tabi olması değildir. Hoşgörü, İbrahimi dinleri bir çatıda buluşturarak, güya “ılımlılık” kisvesinin giydirilmesi değildir. Hoşgörü, birilerinin hizmetine girmek değildir. Hoşgörü, emperyalizme hizmet değildir. Hoşgörü, Musamaha’nın ruhuna uygun hareket etmektir. Müsamaha’nın nereye kadar olacağını ve nasıl teşekkül edeceğini bilmektir.

Yani, Müsamaha; Hilâl Medeniyeti’nin asliyetinin muhafazasını temin etmekle beraber, ona dinamizm kazandırarak, yeni ufuklara yelken açmasına zemin hazırlamaktır.

Modern Gelecek adına yönümüzü döndüğümüz Batı Uygarlığı ise iki yüzlülüğün numunesidir.

Aydınlanmacı Uygarlık dediğimiz, pozitvizmin ürünü olan “tek dişi kalmış canavar” tahakkümünün nasıl etkiler meydana getirdiği son iki asırda; bhusus yakın tarihte bulmak mümkündür. Garbın medeni verilerini değil, “öz”e menfaati olmayanları almışız. Gerekeni değil, gerekli görüleni bünyemize dahil etmişiz.

Bunu, rahmetli Erol Güngör şöyle ifade eder: “Türkiye’de realiteyi incelediğimiz zaman, bu realitenin ideolojik teamüllerle ilgisi bulunsa bile onlardan oldukça farklı bir istikamet tuttuğu görülüyor. Başka bir ifade ile Türkiye’de teknolojik değişme, böyle bir değişmesi en çok ister görünen ve bu yolda manevî kültürü hazır duruma getirebilmek için radikal reformlar yapan ekipler tarafından gerçekleştirilmiş değildir. Cumhuriyet inkılapçıları, Avrupa medeniyetince, bundan esas itibariyle laiklik ve pozitivist düşünceyi anlıyorlar. Bu bakımdan cumhuriyetten önceki ıslahat hareketleri teknolojik medeniyeti kazanma bakımından daha şuurlu ve daha isabetli olduğu söylenebilir.

Çağdaş medeniyet denince daha ziyade laiklik ve pozitvizmi anlayan, daha önceki sıkıntıların esas âmili Osmanlı klarikarizminde, Arap harflerinde, feste ilh. Bulan bir düşüncenin sanayi medeniyeti üzerinde fazla durması beklenemezdi. Böylece

cumhuriyet devrinin ilk otuz yılına damgasını vuran Halk Fırkası cemiyette iktisadî değişmeyi ikinci plânda düşünüyor, bu değişmenin kültürel bünyedeki değişmelere bağlı bulunduğunu açıkça olmasa bile kabul ediyordu.” (Güngör,2001:114)

Peki, bunu empoze eden; pozitivist aklı, güç halde bulunan millî devlet olma yolundaki milletlere tahakküm ettirenlerin hiç mi günahı yok? Garplılar da bunun farkında, kendi “uygarlıklarının” medeniyet olmadığını; “kendileri” için cari bir medeniyet telâkkisine sahip olup; kendi haricindekilerine medeniyeti sunmanın, sömürüye vasıta kabul ettiklerini itiraf ediyorlar. Yani “amaç için araçlar mübah” anlayışını benimsemişlerdir. Bunu Fourier, çok güzel özetler: “Medeniyet iki sütun üzerinde yükselir: Süngü ve açlık. Dolandırıcılarla namussuzların gönlüne göre bir düzen. Hakimi mutlak: Para...”

Salnameleri kanla yazılı medeniyetin, münasebetleri yalan üzerine müesses: Yalan, kin ve kalleşlik. Medeni insan içtimâî bir yilandır, nezaket ve terbiye icabı yalancı olmak zorunda. Medeniyet masallarla beslenir, şiir ile nesir fazilet ve mutluluğu terennüm etmeli. Oysa medeniyette adet boğazlaşmaktır, bir nass uğruna boğazlaşmak. Hem de mânâsını ve ne işe yaradığını anlamadan. Şekil mi istersiniz? İnsan hakları ve hürriyetleri için yapılan katliamlar ortada. Medeniyet üçkağıtlara saraylar yaptırır, dahilerekümes. » (Faurier, Nak. : Meriç, 2001 :94)

Garp medeniyeti çok ileriye gitmiş olacak ki, hatalarını düzeltme yoluna-nasıl düzeltme ise-tevessül etme temayülleri gösterdi. Yine gayesini gizleyerek timsah göz yaşları ile diğer din mensuplarına zeytin dalı uzattılar. Hakikatte bu « medeniyet içi sorgulama neticesinde hristiyanlığın dönüşüm projelerinden başka bir şey değildir. Dişini şimdilik göstermeden « dinler arası diyalog » adı altında « hoşgörü » temalarını işleyerek postmodern müstemleke bulma peşine düştüler. Hususi ile İslâm dünyası üzerindeki emellerini hayata geçirmek için bu ülkelere (özellikle Türkiye’de) taşeronları vasıtası ile faaliyetlerini devam ettirdiler ve halen de devam ediyorlar.

Bu dinlerarası diyalog için değişim adı altında « İkinci Vatikan Konsilinde 28 Ekim 1965'te kabul edilen Nostra Actate'de : »insanların birbirine yaklaştıkları ve farklı toplumlar arasındaki dostlukaların pekiştiği günümüzde kilise, hristiyan olmayanlarla olan ilişkilerini büyük bir titizlikle ele almaktadır.Bu çerçevede bireyler ve uluslar arasındaki birlik ve yardımseverliği güçlendirmek için insanlığın arasındaki dostluğu pekiştirecek ortak temalar alınmaktadır.Kilise müslümanlar için de büyük saygıya sahiptir.Kurtuluş Fikri,öncelik olarak İbrahim'i inancını benimsediklerini inkar eden ve bizimle birlikte nihai günde insanların yargılayıcısı,merhametli ve bir tanrı'ya inan müslümanlar olmak üzere yaratan,kabul edenini kapsamaktadır. » (Davutoğlu ,2000/2 : 49-50) Bu bilidiride bile kurtuluş mercii olduğu inancının tümüyle terk edilmediği görülmektedir.(Davutoğlu,2002/2 :50)

Batı medeniyetinin gizli dosyaları,her zaman için ileriye dönük plânlarla doludur. A plânının yanında B plânı mutlaka vardır.Son asırda da zıt düşünce grubunun menfaat birlikteliği (Hristiyan-Yahudi) her şeyi kontrol edilebilir noktasına getirmiştir. Gelecekte olacakları önceden plânlayarak hangi şartlar vukuu bulursa bulsun, bu şartları bir şekilde kendi lehlerine çevirmesini bilmişlerdir. Medeniyetler çatışması tezi de bu plânın bir parçasıdır.

4.2.Medeniyetler çatışmasının arka plânı

20.yüzyılda iki kutuplu dünya meydana getirilmiştir.Vahşi Kapitalizm ve Komünizm.Halbuki bunlar bir yumurta ikizleridir.Zira, kapitalizmin meyvelerini toplayanlar,aynı zamanda bunun muhalefeti gibi görülen,komünizmi ihya ettiler.[(Bu mevzu ile alâkalı bir misal ile iktifa edelim.Dünyanın en büyük gizli zenginlerinden Rockfeller 1928 yılında kendilerine ait Chase Bank, ABD'ye Bolşevik tahvil senetlerinin satılması işlerine katılmıştı. Bununla irtibatlı olarak kongre üyesi ve House Banking Commite'nin başkanı Luis Mefatten,kongre önünde yaptığı bir açıklamada : «Sovyet yönetimi Chose Bank ve New York'taki Guoranty Trust Company'nin araya girmesiyle Federal Resser ve banka ve

komisyonu aracılığıyla ABD hazine dairesinden yardım aldı...

New York'taki Amtong isimli Sovyet yönetiminin ticaret organizasyonunu merkez bürosunun ve SSCB devlet bankasının defterlerini açıp da ABD'nin devlet bankasından ne kadar çok dolarının Rusya'nın yararına alındığı gördüğünüzde şaşırıp kalacaksınız. Sovyet Rusya'nın devlet bankasına muhaberelelerini yürüten New York'taki Chose Bank aracılığı ile hangi transferlerin yapıldığı bulunur.(Allen :1996 ;103)] F.D. Rojevort'in bir zamanlar dediği gibi : « Politikada hiçbir şey tesadüf değildir. Bir şey vukuu buluyorsa o hadisenin bu şekilde zuhur edeceğinin önceden plânlandığından emin olabilirsiniz. »(Allen ,1996 : 4)

Medeniyetler çatışması tezinin ortaya atıldığı tarihleri dikkatlice tetkik ettiğimizde görülecektir ki, garp medeniyetinin( ) o vahşi zihniyeti ortaya çıkacaktır. Bu medeniyetin sözcülerinden biri olan İngiliz başvekili Margaeert Thatcher,komünist bloğun çatlayıp,sonra da parçalanarak Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra söylediği şu sözler çok manidardır. Manidar olduğu kadar da üzerinde düşünülmesi icap etmektedir. « NATO'nun evvelki düşmanı kızıldı ;şimdiki düşmanı ise yeşildir. » Tevafuğa bakın ki,malum tez ile bu sözlerin söylendiği tarih arasındaki zaman o kadar uzak değildir. Değil mi ki,İngiltere ABD'nin abisi.

Şu ana kadar geçen zaman, bunun bir tesadüf olmadığını ispatladı ve medeniyetler çatışması tezinin batı medeniyeti dışında kalanları pasifize etmektedir.(Alkan :2001 ;6) « Ötekilerin gelecek vizyonuna ipotek kurmaktan başka hiçbir şey değildir. Liberal politikalar ismi altında medeniyetler çatışması tezinin teorisyenlerinin kimin adına bunları yaptıklarını düşününüz. Birilerinin ekmeğine yağ sürmekte,hiç farkında olmadan serbest Pazar tanrısına boyun eğip teslim oldular. »(Türköne,2001 :15)

Samuel Huntington, tezini kendinden emin bir şekilde ve sırf batının hükm-ü fermâ olduğunu te'kid edercesine şöyle demektedir.«Batı medeniyeti hem batılı hem de medenidir. » (Huntigton,2001 :22) Bunun için de dünyanın yegane kabadayıları gibi herşeyin

kendilerinden sorulduğunu, bu şekilde kibirli edâ ve ifadelerle avaz avaz bağırabilmektedirler. Aynı zamanda böyle olduğunu da safdiller kabul edivermektedir.

4.2.1. AB Çıkmazı

Yeni dünya düzeninde AB'ini yeri neresidir? Tek kutuplu ABD'ye rakip mi? Yoksa globalleşmenin bölge mahreçli plânın bir parçası mı? Yani medeni tahakküm vasıtası globalizm ve bunun da ana merkezi Avrupa olduğu düşünülürse meseleye bakış açımız biraz daha netleşir. Ancak burada iki hususa dikkat çekmekte fayda mülâhaza addediyorum Bedbinliğe-fazla- düşmeden, millî menfaatler zaviyesinden meseleye atf-ı nazar etmek lüzumu hasıl oluyor: İlki, ecdadımızın yarım bıraktığı fetih vazifesini genç Osmanlı nesline yeni ufuklar açması mümkündür. Ki, bu noktada vazifenin icra edildiğinden ve zirveye bayrağın dikileceğinden endişe duyulmamalıdır. Buna ilim yoluyla fetih; yumuşak fetih diye vasıflandırmak yanlış olmasa gerek. Sınırların kalmaması, giriş ve çıkışın serbest olması, iç hukukların, faaliyetlere zemin hazırlayacağı tahayyül sayılmamalıdır. İlk hususu, kısaca bu şekilde hülâsa etmekle iktifa edelim.

Saniyen, ülkemiz için Kopenhag kriterlerini tam mânâsıyla tatbikata geçirilmesi; maalesef önce kanımızı emip ölmek üzere olana tekrar aynı zihniyet tarafından kan verilmesi gibi yine de hava teneffüsüne imkân verecektir. Meseleye milli menfaatler açısından bakıldığında dikkatli davranmakta fayda vardır. Rediyecilerden olmamak lazımdır. Teslimiyetçilerden de...

Türk devletinin tasfiyesi şeklinde meseleye bakılırken millî hassasiyetler bakımından makuldür: «Avrupa Birliği'nin nihai hedefi Avrupa Birleşik Devletleridir. Ve bunun açık anlamı da şudur: Tarihin belirli bir döneminde feodalitenin daha yüksek seviyedeki politik bir örgütlenme modeli potasında eritilerek ulus-devletlerin, ortaya çıkış sürecinin yaşanması gibi, şimdi de benzer bir surette Avrupalı ulus-devletlerin, daha yüksek seviyedeki politik bir örgütlenme modeli, çapı daha geniş, daha üst düzeyde bir ulus-devlet (hiper ulus-devlet) olacak olan Avrupa Birleşik Devletleri (United States of

Europe) fedarasyonu potasında eritilmesi süreci yaşanmaktadır. Bu süreç ise, içine alarak eriteceği Avrupalı milletleri mecmuu yekününün muhassa alayından oluşan ve «Pan-Avrupalılık» kimliğini birincil, belirleyici kimlik olarak kabul eden, yani bir millet üzerinde yükselcek olan istikbalin Avrupa Birleşik Devletleri demek olan Avrupa birliğine girecek her devletin kendi varlığını bu büyük fedarasyonun potasında eriteceği, bağımsızlığın sona ereceği bir süreçtir.» (Hocaoğlu, 2001 :14)

Bu bakış açısını gözardı etmeden atacağımız adımları daha dikkatli atmalıyız. Netice itibarıyla muhafazakar değişimi hayata geçirilerek cemiyetin, milletin medeniyetler çatışmasından da AB'ye giriş sürecinden de korkmamak lazımdır. Kişilikli, özünden taviz vermeden yeni «izm» lerin tehlikesinden içtinap ederek, vizyonumuzu yeni ufuklara çevirmeliyiz. Taviz vererek tarihimizden, kültürümüzden, sahih gelenekten koparak ülkenin huzur bulması mümkün değildir. Rotasını kaybetmiş, yalpalayarak denzin ortasında nereye gittiği belli olmayan gemi gibi garip bir hal ile karşı karşıya kalırız. İlerlemek istiyorsak, mukaddesata, tarihe, irfana; bunların bileşkesi sahih geleneğe sıkı sıkıya sarılmamız icap ediyor. «Tekâmül mukaddeslerimizden feragatle olmaz Batının âdetlerini değil insanlığın keşiflerini, iktisap edeceğiz. Maziye muhafaza, fakat ayıklayarak yeniyi kabul ;ama seçerek.» (Meriç, 2001:95)

5. Netice

Muhafazakâr Değişim, esas itibarıyla külliyetli bir araştırmanın konusudur. Ve, Muhafazakâr Değişim'i Muhafazakâr Demokrasi, Muhafazakâr Teokrasi, Muhafazakar Dijitokrasi gibi çağa göre değişen anlayışa kurban edilemeyecek kadar beynelmilel canlı bir harekettir. Değişimdeki asıl amacın ne olduğu dönüşmeğe eşdeğer görüldüğü; değişimin karşısında değişmeye mukavemetin tabu gibi gösterilmesi şuur altına zerkedilen şuuruzluk zehiridir. Tarih, edebiyat, felsefe, iktisadî hayat, sosyal değişim, estetik, yönetim ve organizasyon, çalışma disiplini, mes'uliyet ahlakı, şuuraltı belleğimiz; kısaca hayatımızı

ihata eden bütüncül bir anlayışın geleceğimizi şekillendirmesidir. Millî Belleğimizin teşekkülü,özelden genele içten dışa doğru ufkumuzu dalga dalga nüfuzu; ancak, dengeli bir tefekkürün hayata geçmesiyle mümkündür.Bunun adı, Muhafazakâr Değişim'dir. Muhafazakâr Değişim; bütün bir geçmişin aslına uygun olarak geleceğe taşınıp; inşa ve ihya vizyonunu tesis etmektir. Bunu yaparken, ana gövde kat'iyen zarar görmemelidir. Kaynak,daima asıl olmalıdır. Görünüştaki içi dolu, şeklindeki tahrifat giderilerek geleneğin değişimdeki önceliği teyid edilmelidir. Muhafazakârlığın önüne veya arkasına bazı "ârızî" sıfatlar getirilerek yozlaştırılmamalıdır. Dar kalıplara irca edilerek, idealsizliğe ve hakikatsizliğe mahkum edilmemelidir. Yenilik adına, değişmek uğruna soysuzlaşmanın da alemi yoktur.

*Muhafazakâr Değişim'i ilk olarak 1994 yılında (üniversite son sınıfta tahsilimizi sürdürürken)kullandık ve daha sonra 1999/2000 yılında Genç Ufuklar dergisinde Muhafazakar Değişim adıyla makale neşrettik.Günlük yazılar kaleme aldığımız Gazete Flaş'ta 2005 yılına kadar muhtelif zamanlarda bu isimle makaleler yayımladık.2005 yılında Muhafazakâr Değişim adıyla kitap çıkardık.Bu makale,Muhafazakar Değişim isimli kitabımızdaki makalelerin-özüne dokunmadan- tek makale halinde neşrinden ibarettir.Eğer şartlar tekâmül ederse,Muhafazakâr Değişim'i ansiklopedik bir araştırmanın konusu yapacağız.

KAYNAKÇA:

Adanalı,Hadi, "Türkiye'de Merkez Sağ Ve Muhafazakârlık" Uluslar arası Muhafazakârlık Ve Demokrasi Sempozyumu(Umds) (Dipnot), Ak Parti Yay.,2004-İstanbul

Agayef (Ağaoğlu), Ahmed, "İslamda Dava-Yı Milliyet",Türk Yurdu,(1914)Yıl:3, Cilt:7, Sayı: 11,

Akdoğan,Yalçın,Muhafazakâr Demokrasi,Ak Parti Yayınları,2003- Ankara

Aktay,Yasin, "İslamcılığın Mümkün Ve Meşru Dili:Muhafazakârlık",Karizma Dergisi, Sayı:17, : Ocak-Şubat-Mart 2004-İstanbul

Alkan,Ahmet Turan, "Herkesin 'Osmanlı'sı Kendine",Cogito,Yky,Sayı:19,Yaz-1999-İstanbul

Alkan,Ahmet Turan, Türkiye Günlüğü, Sayı: 67, Güz- 2001

Allen,Gary, Gizli Dünya Devleti (Terc.,Hakkı Yavuz- İbrahim Akça)Milli Gazete Yayınları,1996-İstanbul

Aron, Raymond , Sosyolojik Düşüncenin Evreleri (Çev: Prof. Dr. Korkmaz Alemdar) Bilgi Yayınları,1994-İstanbul

Babuna, Cevat, Gerçek Hayat Dergisi, 16-22.04.2004

Bulaç,Ali,İslam Ve Gelenek, Bilgi Ve Hikmet Dergisi,Sayı:9,Kış'95 Sayı9,

Çıttıck ,William, "İslâmî Entelektüel Birikim İhyâ Edilebilir Mi?",(Terc.Yusuf Apaydın, Adnan Çilingir,İsmail Hoşoğlu), Umran Dergisi,Sayı:104,Nisan-2003-İstanbul

Çil, Faruk Çil, Kavgamız Türkçülük Kavgası, (Nihal Atsız, "Milletleri Ruhlandırmak") Baysan Yayınları,1990-İstanbul

Çay,Haluk, Kavgamız Türkçülük Kavgası,Baysan Yayınları,1990-İstanbul

Davutoğlu, Ahmet, Divan Dergisi,2000/2

Demirel,Tanel , "Türkiye'de Merkez Sağ Ve Muhafazakârlık" Uluslar arası Muhafazakârlık Ve Demokrasi Sempozyumu(Umds) (Dipnot), Ak Parti Yay.,2004-İstanbul

Dictionnaire Larousse

Doğan,D.Mehmet,Büyük Türkçe Sözlük

Drucker,Peter F., *Kapitalist Ötesitoplum(Terc.,Belkis Çorakçı)*,İnk.Yay.1994-İstanbul

El- Kettânî ,Muhammed Abdülhay,Et-Terâtibü'l-İdâriyye(Terc., Doç.Dr. Ahmet Özel), İz. Yay.,2003-İstanbul,C.,1

Erdoğan,Mustafa,"Muhafazakârlık: Ana Temalar",Umds, Ak Parti Yay.,2004-İstanbul

Ergil, Doğu,Pazar Postası,12 Kasım 1994

Esed,Muhammed, Mekke'ye Giden Yol, (Terc.İhsan Babulluoğlu)Yağmur Yayınları,1999-İstanbul

Faurier,Nak.Cemil Meriç, Türkiye Günlüğü, Sayı: 67, Güz- 2001

- Gellner** ,Ernest (Çev.B.Ersanlı Behar,G.Göksu Özdoğan),Uluslar Ve Ulusçuluk,İnsan Yay. 1992-İstanbul
- Gökalp**,Ziya, Türkiye Günlüğü, Sayı: 67, Güz-2001
- Guibernau** ,Montserrat, (Çev.Neşe Nur Domaniç) Ulusalcılığın Siyasal Karakteri, Türkiye Günlüğü Dergisi,Mart-Nisan/1998/3-4
- Güngör**,Erol, Türkiye Günlüğü, Sayı: 67, Güz-2001
- Hobsbawm** ,E.J.,(Çev.Osman Akınhay), Milletler Ve Milliyetçilik, Ayrıntıyay. 1993-İstanbul
- Hocaoğlu**,Durmuş, Türkiye Günlüğü,72/2003
- Hocaoğlu**, Durmuş, Türkiye Günlüğü Dergisi, Güz-2001
- Huntigton** , Samuel P.,(Çev. Mustafa Çalık)Türkiye Günlüğü Dergisi,Yaz-2001
- İnsel**,Ahmet,“Amerika’da Yeni Muhafazakârlık” Birikim Dergisi,Birikim Yayınları, 2003/5 İstanbul
- Kara**,İsmail,Gerçek Hayat Dergisi, 5-11.03.2004
- Keyman**,E.Fuat Keyman,Doğu-Batı Dergisi,Sayı,20, Ağustos-Eylül-Ekim
- Lewis**, Bemard, Modern Türkiye’nin Doğuşu,Terc.: Metin Kıratlı, 1984-Ankara
- Lings**,Martin, (Çev.Ufuk Uyan) Onbirinci Saat, İnsan Yayınları,1989-İstanbul
- Maclver**, Türkiye Günlüğü, Sayı: 67, Güz- 2001
- Meriç**,Cemil,Türkiye Günlüğü, Sayı: 67, Güz-2001,
- Meriç** ,Cemil,Bu Ülke,İletişim Yay.,2002-İstanbul
- Meydan Larousse**
- Mezkit**,Mesut,Dirilişimiz:Milliliğin İhyasıdır,Yfd Yayınları,2011-Aydın
- Mezkit**,Mesut,Yenifikir Dergisi,Sayı:3,2010-Aydın
- Mezkit**,Mesut,Yayımlanmamış Makale,1994/12-Erzurum
- Mezkit**,Mesut,İkav Bülteni-Ocak-Şubat/1996-İstanbul
- Mısıroğlu**,Kadir,Makale(Dipnot),Tarih Ve Düşünce Dergisi,2003/1-İstanbul
- Nasr**,Seyyid Hüseyin,Nak. :Mustafa Armağan,Dergah Dergisi,Şubat 1995-İstanbul
- Nasr**,Seyyid Hüseyin,Bilgi Ve Kutsal,Terc.Yusuf Yazar,İz Yayıncılık,2001-İstanbul-2001
- Nasr**,Seyyid Hüseyin,Gelenek Nedir?(Terc.:Yusuf Yazar)Bilgi Ve Hikmet Dergisi,Kış’95,Sayı: 9-İstanbul
- Nur**,Rıza, Kavgamız Türkçülük Kavgası, Nak.: Faruk Çil, Baysan Yay. 1990-İstanbul
- Orkun**,Hüseyin Namık, Türkçülüğün Tarihi, Kömen Yay., 2. Baskı,1977-Ankara
- Ortaylı**,İlber, “Osmanlı Kimliği”, Cogito, Yky,Sayı:19,Yıl:Yaz-1999-İstanbul
- Özipek**,B.Berat,Muhafazakâr Düşünce Geleğinde Akıl, Toplum Ve Siyaset,Doktora Tezi,2000-Ankara,
- Robertson**,D., Dictionary Of Politics, Penguin, Suffolk, 1996(Nakleden:Yalçın Akdoğan,Muhafazakar Demokrasi,Ak Parti Yayınları,2003-Ankara)
- Safa**,Peyami, Nakleden, Muhiddin Nalbantoğlu, Yeniçağ Gazetesi,4.7.2004
- Sayar**,Kemal,İzlenim Dergisi, 1994/11
- Schuon**, Frithjof,Light Of The Ancient Worlds,London,1966 ;Nak. :Mustafa Armağan, Gelenek, Ağaç Yay. 1992-İstanbul
- Sure-i Bakara**, (2/223)
- Sure-i Kehf**,(18/83-98)
- Şahin**,Seyfî, Ortadoğu Gazetesi, 3 Mayıs 2005
- Topçu**,Nurettin,İsyan Ahlakı,Dergah Yayınları,2012 –İstanbul
- Turan**,Mümtaz,Kültür Değişmeleri,Marmara Ün. İfav Yay. , 1994-İstanbul
- Topçu**,Nurettin, Dergah Dergisi,Şubat 1995-İstanbul
- Turner**,Brayn,**Abercrombie** Nicolas,The Penguin Dictionary Of Sociology, London,1981 ;Nak. :Mustafa Armağan, Gelenek, Ağaç Yay. 1992-İstanbul
- Toffler**,Alvin,GelecekKorkusu:Şok(Terc.:Selami Turgut),Altın Kitaplar Yay.,1981
- Türköne**, Mümtaz’er , Türkiye Günlüğü, Sayı: 67, Güz- 2001
- Türköne**, Mümtaz’er,(Mülakat,Bekir Fuat) Gerçek Hayat Dergisi,10-16 Ekim 2003
- Vural**,Mehmet ,Siyaset Felsefesi Açısından Muhafazakârlık,Elis Yayınları,2003-Ankara
- Yazır**,Elmalılı Hamdi,Hak Dini Kur’an li,Azım Yay.1992-İstanbul